

Izdavač

Komitet pravnika za ljudska prava

Svetogorska 17, 11000 Beograd

Tel: +381-11-3344-235

Fax: +381-11-3344-425

E-mail: yucomoffice@gmail.com

Web site: <http://www.yucom.org.rs/>

Za izdavača

Milan Antonijević

Uređivački odbor

dr Dejan Milenković

Katarina Golubović

Hana Ćopić

Nina Đurđević-Filipović

Grafička obrada:

Wolfgang Klotz

Štampa:

„Dosije studio“, Beograd

Tiraž 1000

ISBN -----

Ovaj priručnik priredili su Komitet pravnika za ljudska prava i Fondacija Hajnrih Bel u okviru projekta „Uključenje građana i građanki u društveni i politički život kroz zastupanje prava na peticije i predloge“, koji se realizuje uz finansijsku pomoć Evropske unije.

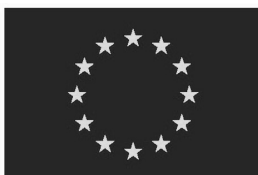
Sadržina ovog dokumenta predstavlja isključivu odgovornost YUCOM-a, Hajnrih Bela i njihovih projektnih partnera i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

Evropska unija je pomogla izdavanje ove publikacije. Sadržaj publikacije je isključivo odgovornost Komiteta pravnika za ljudska prava – YUCOM i partnerske organizacije Hajnrih Bel, i ne može se smatrati odrazom stavova Evropske unije.

Peticije i predlozi pravo i praksa

Beograd • 2010

SADRŽAJ

Peticije i predlozi – pravo i praksa

	Predgovor	5
	Reč narodne poslanice	8
	O projektu	11
1.	NEPOSREDNA DEMOKRATIJA	
1.1.	Oblici neposredne demokratije u Srbiji	13
1.2.	Neposredna demokratija – komparativna studija	21
1.3.	Peticije i predlozi kao instrumenti neposredne demokratije	26
1.4.	Pojmovnik	30
2.	SRBIJA: PRAVO I PRAKSA	
2.1.	Postupanje po peticijama i predlozima	39
2.1.1.	Republički nivo	40
2.1.2.	Pokrajinski nivo	51
2.1.3.	Lokalni nivo	65
2.2.	Postupak podnošenja peticija i predloga	80
2.2.1.	Mišljenje Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti	81
2.2.2.	Istraživanje YUCOM-a	83
3.	PRAVO EU I UPOREDNO PRAVO	
3.1.	Šta to čini demokratiju?	89
3.2.	Pisanje peticija Evropskom parlamentu	90
3.3.	Primer dobre prakse: Novi Zeland	96
3.4.	Primer dobre prakse: Bremen	103
3.5.	Primer loše prakse: Kalifornija	110
3.6.	Primer loše prakse: Hamburg	115
4.	PREPORUKE	117

Publikacija „*Peticije i predlozi – pravo i praksa*“ nastala je u okviru sprovođenja projekta „Uključenje građana i građanki u društveni i politički život kroz zastupanje prava na peticije i predstavke“. Projekat se sprovodi od strane Komiteta pravnika za ljudska prava i Fondacije Hajnrh Bel počev od decembra 2009. godine, a uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije u Srbiji.

Publikacija predstavlja rezultat doprinosa svih aktera¹ koji su uzeli učešće u sprovođenju projekta:

- ☞ predstavnika nevladinih organizacija i sindikata, novinara i zainteresovanih građana i građanki (*Panonija, LSVO NS, Fond za razvoj neprofitnog sektora, Zelena mreža Vojvodine, Vojvodanski klub, Zrenjaninski edukativni centar, Helsinski odbor za ljudska prava – Novi Sad, Oaza sigurnosti, OUP Sloga, Udruženje paraplegičara i kvadriplegičara „Kraguj“, Studentske asocijacija, NEC – RP, Iz kruga Kragujevac, Romski informativni centar, Romsko srpsko prijateljstvo „Stablo“, Inicijativa mladih za ljudska prava (Preševo), Udruženje distrofičara Niš, Odbor za ljudska prava Niš, Udruženje srpsko-bugarskog prijateljstva „Rila“, Udruženje boraca rata 1999. g. Niš, Udruženje Romkinja „Osvit“, Udruženje samohranih majki Niš, Društvo za razvoj kreativnosti, Društvo za zaštitu životne sredine „Stara Planina“ – Pirot, Gradsko udruženje cerebralne dečije paralize, Evropski pokret u Srbiji – Niš, Link Publishing, Zajedno zajedno, Bibija, CRNPS, Građanske inicijative, Centar za demokratiju, Zelena omladina Srbije, Eko Urban, Regionalni centar, Samostalni sindikat putara Srbije, Sindikat „Sloga“, Online solutions, Žene na delu, Regionalni centar za manjine, UG Odgovornost za budućnost, Asocijacija slobodnih i nezavisnih sindikata – ASNS) koji su uzeli učešće na radionicama i učestvovali u istraživanju dosadašnje prakse postupanja po peticijama i predlozima tokom februara-marta 2010;*
- ☞ predstavnika republičkih vlasti, pokrajinskih organa i organa jedinica lokalne

1 Autorke i autori ove publikacije su se pre svega zarad ekonomičnosti odlučili za takozvani rodno neutralni jezik, ali se smatraju obaveznim da napomenu da koristeći ovu formulaciju nipošto ne isključuju nijedan rod, te mole čitaoce i čitateljke da imaju u vidu rodno osjetljiv jezik.

samouprave (*Ministarstva odbrane, Skupštine AP Vojvodine, Fonda za razvoj ne-profitnog sektora APV, Fonda za razvoj AP Vojvodina, Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, Pokrajinskog sekretarijata za rad zapošljavanje i ravnopravnost polova, Pokrajinskog sekretarijata za arhitekturu, urbanizam i graditeljstvo, Kancelarije zaštitnika građana Kragujevca, Zaštitnica građana Niš, Kancelarije zaštitnika građana Niš, Zaštitnica građana Vračar, gradske uprave Kragujevca, Republičkog zavoda za statistiku – odeljenje Kragujevac i zamenica gradonačelnika Kragujevca, opštine Bač, informativne službe grada Kragujevca, Skupštine opštine Preševo, gradske uprave Niš, Sekretar Gradskog veća, Skupštine grada Niša, Gradskog odbora LDP-Niš, Gradske opštine Pantelej – Niš, Gradske opštine Mediana, JP „Zavod za izgradnju grada“- Novi Sad), nevladinih organizacija i novinara (*Iz kruga, Nepušački edukativni centar, Studentska asocijacija, Romski informativni centar, OUP Sloga, Udruženje paraplegičara i kvadriplegičara Kragujevac, Šumadija Press, P.A.K. Kragujevac, Organizacija izviđača Rodoljub Boba Popović, Stablo, DZS „Stara planina“, Udruženje „Rila“, Odbor za ljudska prava Niš, Gradsko udruženje celebralne i dečije paralize-Niš, Udruženje boraca rata 1999. god – Niš, Nacionalna koalicija za decentralizaciju, Romski studentski centar, Udruženje samobranih majki Niš, Protecta, Evropski pokret u Srbiji – Niš, Vojvođanski klub, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Esperanca, NDNV, Inicijativa mladih za ljudska prava – Preševo, nezavisni novinari, Ujedinjene nacije OHCHR, Udruženi sindikati Srbije Sloga, Peščanik, Fraktal, Fond za humanitarno pravo, Beogradska otvorena škola, Prijatelji dece Voždovac, Prijatelji dece Zemun, Beogradski centar za ljudska prava, Cemir, Građanske inicijative, EcoUrbana radionica NVO, Žene u crnom, Queeria Centar, Helsinški odbor u Srbiji – Beograd, Monitor, Praxis) koji učestvovali na panel diskusijama u Kragujevcu, Nišu, Novom Sadu, Preševu, i Beogradu tokom maja i juna 2010;**

- ☞ poslanika Narodne skupštine Republike Srbije Saše Dujovića – predsednika Odbora za predstavke i predloge;
- ☞ poslanice AP Vojvodine Maje Sedlarević - potpredsednice Skupštine AP Vojvodine i Milana Đukića – predsednika Odbora za predstavke i predloge;
- ☞ stručne službe Odbora za predstavke i predloge Narodne skupštine Republike Srbije na čelu sa dr Novicom Kulićem i stručne službe Odbora za predstavke i predloge Skupštine AP Vojvodine na čelu sa Svetlanom Popadić Ležimirac;
- ☞ kancelarije Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti.

Poseban pečat i doprinos realizaciji projekta dali su narodna poslanica Vesna Pešić

i docent Fakulteta političkih nauka dr Dejan Milenković (dugogodišnji aktivista YUCOM-a) kroz učešće na radionicama i panel diskusijama, razmenu informacija i pružanje stručnog mišljenja tokom trajanja projekta i izrade ove publikacije.

Svim akterima Komitet pravnika za ljudska prava sa partnerom Fondacijom Hajnrih Belom zahvaljuje na doprinosu. Takođe, veliko hvala na pomoći u organizaciji panel diskusija Skupštini AP Vojvodine, Gradu Kragujevcu, Gradu Nišu i opštini Preševo, kao i nevladinoj organizaciji Demokratsko udruženje Roma iz Beograda i Inicijativi mladih u Preševu koji su svojim angažovanjem obezbedili prisustvo manjinskih grupa na panel diskusijama.

Po svojoj suštini, publikaciju posvećujemo svim građankama i građanima Republike Srbije. Širenje i jačanje uticaja svih građana i građanki na javne politike Srbije, bila je samo jedna od zamisli i vrednosnih stavova predsednice Komiteta pravnika za ljudska prava - Biljane Kovačević-Vučo koja je preminula aprila 2010. godine. Veliko hvala Biljani na njenim kristalnim idejama i velikoj pokretačkoj snazi koje će njenim sledbenicima olakšati put u zastupanju pravde u pravu.

YUCOM i Heinrich Böll Stiftung tim

Foto: Aleksandar Aleksić

Kada su me prvi put pozvali iz YUCOM-a i Fondacije Hajnril Bel da govorim o pravu na peticije na panelima leta 2010. godine, zapitala sam se da li su znali da sam 80-tih godina pisala o peticionaškom pokretu i da je knjiga i dalje neobjavljena. Tih 80-tih godina, biti peticionaš i pisati o slobodama i pravima građana i za njih se javno zauzimati bio je rizičan poduhvat. Građanske političke peticije su osamdesetih godina prošlog veka potresale čitavu državu; sastajali se svi mogući partijski komiteti da osude „peticionaše“, a ja sam bila peticionašica, odnosno potpisivala sam političke peticije. Najpoznatija peticija je bila ona kojoj smo tražili ukidanje verbalnog delikta, odnosno čl. 133 Krivičnog zakona, po kome je neko mogao samo zbog izgovorene reči, crteža ili pevanja pesme da dobije dugogodišnju robiju. Zbog peticija nisu hapšeni ljudi, ali su se podaci o njima obrađivali i unosili u dosijee. Političke peticije su bile opasne za tadašnji nedemokratski režim, jer smo pronašli dozvoljeni metod da tražimo demokratiju, jer su i onda, baš kao i danas, peticije bile garantovane Ustavom. Ali niko nije mislio da će peticije, predstavke, molbe i žalbe građana da prerastu u pokret za slobode i prava građana.

Danas u Srbiji vlada neosetljivost vlasti u odnosu na ono što građani imaju da kažu kroz političke peticije, možda i zbog toga što danas ima mnogo više kanala kroz koje se takvi zahtevi mogu čuti, od kancelarija u lokalnim zajednicama do institucije ombudsmana, ili, pak, preko političkih stranaka. Oblici neposredne demokratije ugroženi su i time što, faktički, predstavnička demokratija u Srbiji nije postavljena na demokratskim osnovama. Član 102 Ustava dao je vrhovima partija slobodu da određuju ko će dobiti poslanički mandat nakon završenih izbora i, preko tih blanko ostavki, presudno utiču na delovanje i opredeljivanje poslanika u parlamentarnoj debati i glasanju. Pošto građani ne mogu uticati na to ko će biti poslanik, već stranke, sada nam se događa apsurdna situacija da je od 250 poslanika – njih 60 iz samog centra Beograda, dok mnoge opštine i oblasti Srbije nemaju svog predstavnika u parlamentu. Dalje, čak i ako postoji

lokalni predstavnik u parlamentu, mali broj građana i građanki može da stupi u direktnu komunikaciju sa svojim (lokalnim) poslanikom. I na kraju, iako poslanici imaju pravo da postave pitanje Vladi svake sedmice (utorkom i četvrtkom), prema Poslovniku prvo moraju da dobiju odobrenje šefa poslaničke grupe pre nego što im se dozvoli da postave pitanje. Predstavnička demokratija u Srbiji je ograničena što ograničava i neposrednu demokratiju.

S druge strane Odbor Skupštine Srbije za peticije i predloge nije održao nijednu sednicu od 2007. godine do maja 2010. Tek tada je izabran taj Odbor i mogao da počne s radom. Peticije i predloge građana su prihvatili službenici Skupštine i verovatno su oni na njih i odgovarali, ali zvanični organ Parlamenta to nije mogao raditi jer nije bio formiran. Na dnevni red Skupštine Srbije nikada nije stavljen nijedan od zakonskih predloga nevladinih organizacija, kao nijedan predlog zakona koji je uputila Skupština Vojvodine, ili narodni poslanik, a bilo je i zakonskih inicijativa građana koje takođe nikada nisu razmatrane. Ova činjenica najbolje govori o odnosu državnih organa prema inicijativama građana i njihovom ustavnom pravu na peticije.

Na inicijativu i uz finansijsku podršku Nacionalnog demokratskog instituta iz SAD pojedini poslanici su se angažovali u lokalnim kancelarijama u nekim gradovima, i tu primali građane i njihove peticije, predloge i žalbe. Tako angažovani poslanici jednom do dva puta mesečno sačekuju građane u tim kancelarijama, što u neku ruku predstavlja pomak u razvijanju oblika neposredne demokratije, i kontakata građana i predstavnika Skupštine. Građani mogu direktno da komuniciraju sa poslanicima u kancelarijama, međutim problem je što se njihov rad ne vidi ukoliko opštinska vlast u gradu nije iz iste stranke kao i poslanici. To je zbog toga što su lokalne vlasti spremnije da reše neki problem građana ako mu problem transferiše poslanik iz njegove stranke nego iz opozicije. Time što će rešiti neke probleme građanima računa se kao „kampanja za svoju stranku“, umesto kao pomoć svim građanima.

U demokratijama, razvijenim demokratijama, pa i u Srbiji gde se demokratija tek razvija, insistiramo na ovom pravu koje je u stvari neka vrsta elementarnog prava – da imate pravo da se obratite vlastima i dobijete odgovor. Smatram da je to pravo veoma važno – jer ako imate višepartijski sistem i izbore, ako imate razne druge mehanizme da utičete na politiku, na javni život, ali ne možete da koristite to elementarno pravo da se obratite državnim organima, onda nisam sigurna da bilo koji od tih složenijih i modernijih mehanizama funkcioniše. Pravo da se građni obrate državnim organima je veoma važno i zato što nema nijednog partijskog sistema koji je toliko prohodan i koji može da bude toliko otvoren da građani više ne treba da koriste pravo na peticije i inicijative. Pa čak ako bismo uzeli i idealne situacije i idealne demokratije, uvek bismo došli do toga da građani imaju svoje predloge, imaju svoje inicijative, žele da reše neke

svoje probleme i to je taj kanal koji uvek mora da bude regulisan i otvoren da bi građani i u najrazvijenijim demokratijama mogli da rešavaju svoje probleme.

Na kraju bih istakla da je ovaj projekat veoma značajan upravo zato što se bavi promocijom prava na peticiju koje spada u korpus izuzetno važnih prava za građane i građanke. Njihovi zahtevi predstavljaju ogledalo trenutnog stanja u društvu, a prema istraživanju koje sam sprovela u Narodnoj skupštini, najveći broj zahteva podnet je zahvaljujući činjenici da je građanstvo nezadovoljno radom državnih organa, privatizacijom određenih preduzeća i kršenjem radničkih prava. U poslednje dve godine, građani i građanke podneli su više od hiljadu podnesaka Narodnoj skupštini, dok obraćanje samim poslanicima i poslanicama nije uobičajeno. Sa druge strane, građanstvo je iskoristilo svoje ustavom zagarantovano pravo na narodnu inicijativu. Parlament, međutim, ni u jednom od tih slučajeva nije odlučivao po pitanju zakona koje su predlagali građani i građanke. Takva situacija ne doprinosi poboljšanju demokratskog društva u Srbiji.

dr VESNA PEŠIĆ

„Uključenje građana i građanki u društveni i politički život kroz zastupanje prava na peticije i predloge“

Komitet pravnika za ljudska prava - YUCOM i Heinrich Böll Stiftung u decembru mesecu 2009. godine započeli su projekat „Uključenje građana u društveni i politički život kroz zastupanje prava na peticije i predloge“, koji se finansira od strane Delegacije EU u Srbiji. Predviđeno trajanje projekta je 12 meseci.

Nakon sprovedenog istraživanja pravne regulative koja uređuje ostvarivanje ovih Ustavom zagarantovanih prava, i održavanja 5 radionica tokom februara 2010. godine sa predstavnicima nevladinih organizacija, sindikata i šire javnosti u Beogradu, Nišu, Preševu, Kragujevcu i Novom Sadu, došlo se do zaključka da ne postoji pravni okvir koji reguliše ova prava, kao i da praksa postupanja po peticijama i predlozima građana pokazuje na veliki stepen ignorisanja ovog prava od strane organa javne vlasti. Tokom maja i juna 2010. godine, YUCOM i Heinrich Böll Stiftung organizovali su panel diskusije u gorepomenutim gradovima. Cilj panel diskusija bio je stvaranje konstruktivnog dijaloga između predstavnika organa javne vlasti i građana i građanki o modelima ostvarivanja ustavnog prava na podnošenje peticija i predloga. Konstruktivnim dijalogom pokušane su da se otklone samo neke od nedoumica koje postoje: 1. da li organi javne vlasti imaju procedure koje uređuju odgovaranje na peticije i druge predloge; 2. kakva su iskustva organa javne vlasti sa postupanjem po peticijama i drugim predlozima; 3. koje su glavne prepreke za davanje odgovora na peticije i predloge. Takođe, tokom trajanja projekta izvršeno je niz informativnih sesija sa ključnim akterima za ostvarivanje ovog prava. Rezultati ovih aktivnosti predstavljeni su u poglavlju ove publikacije.

Istovremeno, YUCOM i Heinrich Böll Stiftung su pokrenuli internet portal www.uticaj.rs.

Internet portal uTicaj najpre je namenjen onima koji žele da postavljaju i/ili da potpisuju peticije (predloge, predstavke i pritužbe), te u tom smislu na portalu se mogu naći informacije ili pomoć pri njihovom pisanju ili određivanju kome treba određenu peticiju poslati. Takođe obiluje informacijama o pravu na peticiju u Srbiji, regionu, Evropskoj uniji i šire, i uopšte o neposrednoj demokratiji koja je nezaobilazna tema kada je reč o peticijama - ukoliko se opšti termin peticija koristi kako bi se opisale i građanske inicijative za promenu zakona. Ovom prilikom se zahvaljujemo e-novinama, Peščaniku, Šumadija Pressu i Betonu na dobroj volji i ustupanju prostora za oglašavanje internet portala Uticaj na svojim internet stranicama.

U toku oktobra 2010. godine počele su pripreme za osnivanje Call Centra na broju 0 700 400 700 koji počinje sa radom u novembru 2010. godine. Aktivnost je osmišljena da se podrže građani i sve zainteresovane strane koje žele da se informišu o procesu podnošenja peticija i predloga organima vlasti i o mehanizmima uspostavljenim za nadgledanje postupanja po podnetim peticijama i predlozima. Call centar vode pravni eksperti YUCOM-a. Podrška obezbeđena kroz ovu aktivnost uključuje: pravne savete i uputstva vezana za peticije i druge oblike građanske inicijative; pomaganje u pripremanju peticija i drugih oblika građanskih inicijativa; zastupanje za rešavanje peticija i drugih slučajeva koji se vode pred relevantnim institucijama i vršenje javnog pritiska putem medija.

Ovo su samo neke od aktivnosti kojima YUCOM i Heinrich Böll Stiftung žele da omoguće učešće građana u procesu donošenja odluka na svim nivoima vlasti kroz usvajanje neophodne pravne regulative i uspostavljanje funkcionalnog mehanizma za regulisanje prava na peticije i predloge.

O daljim aktivnostima informišite se na www.yucom.org.rs i www.boell.rs i zajedničkom portalu www.uticaj.rs.

1. NEPOSREDNA DEMOKRATIJA

1.1. OBLICI NEPOSREDNE DEMOKRATIJE U SRBIJI

Demokratija, kao oblik vladavine, po definiciji predstavlja vladavinu naroda.¹ Danas, ni u jednoj zemlji sveta, ne postoji demokratija u svom izvornom neposrednom obliku. Profesionalizacija svih aspekata savremenog života nameće predstavničku demokratiju kao nužnost.

S druge strane, odvojenost izabranog vladajućeg sloja od svestranih potreba građana, nastala usled unapred određenih strateških planova i spoljnih političkih procesa, rađa opasnost od nepodudaranja javnih politika sa realnim potrebama građana. Usled ove sve rasprostranjenije pojave, javljaju se snažni apeli da se oblici neposredne demokratije u državama, kao i savezima država, ustanove na način da omoguće efikasno učešće građanske volje u kreiranju javnih politika. Na taj način, javne politike bi pribavile legitimitet i time omogućile efektivnost i efikasnost u sprovođenju. Sve ovo ukazuje da oblici neposredne demokratije ne predstavljaju suprotnost i protivtežu, već potencijalnu podršku posredničkoj demokratiji, ukoliko se rezultati izabranih predstavnika mere dugoročno.

U Srbiji se oblici neposredne demokratije razlikuju na republičkom i lokalnom nivou.

1. Republički nivo: Referendum i narodna inicijativa

Prema članu 2 stav 1 Ustava Republike Srbije, suverenost potiče od građana koji je vrše referendumom, narodnom inicijativom i preko svojih slobodno izabranih predstavnika.

Prema rečima prof. dr Marijane Pajvačić, „referendum je karakterističan po tome što građani imaju mogućnost da presudno utiču na to da li će odluka biti usvojena ili ne“.

¹ Istorijski posmatrano, počeci demokratije označavali su vladavinu svih – u antičkoj Grčkoj – gde se vladavina u okviru gradova-država ostvarivala putem zborova na kojima nisu imali pravo učešća žene, deca i robovi.

U vezi sa referendumom Ustav reguliše:

- ☞ pitanja o kojima se odlučuju na obaveznom naknadnom ustavnom referendumu (čl. 203 st. 7);
- ☞ pitanja o kojima se odlučuje na fakultativnom ustavnom referendumu, uslove za njegovo raspisivanje i subjekte na čiji se zahtev on raspisuje (čl. 203 st. 6);
- ☞ pitanja o kojima se obavezno odlučuje na referendumu (čl. 182 st. 3 i 4);
- ☞ uslovi pod kojima se za sva druga pitanja raspisuje fakultativni referendum i subjekte koji mogu zatražiti njegovo raspisivanje (čl. 99 st. 1 tačka 2, i čl. 108);
- ☞ pitanja koja ne mogu biti predmet odlučivanja na referendumu (čl. 108 st. 2).¹

Ustavom se reguliše da se fakultativni referendum, kao oblik neposrednog izjašnjavanja građana o pitanjima iz nadležnosti Narodne skupštine, raspisuje na zahtev većine narodnih poslanika ili određenog broja građana (na „nivou“ Republike Srbije potreban je da takav zahtev podrži najmanje 100.000 birača).²

Narodna inicijativa je oblik neposrednog odlučivanja građana karakterističan po tome da građani njime samo pokreću odlučivanje (iniciraju odlučivanje ili podnose formalni predlog koji pokreće postupak odlučivanja).

Ustav sadrži opštu odredbu o narodnoj inicijativi, a posebno reguliše neke oblike narodne inicijative – one koji ispunjavaju formalne i druge uslove za pokretanje postupka odlučivanja:

- zakonodavna inicijativa – pravo građana da predlažu zakone (čl. 107 st. 1);
- ustavna inicijativa – pravo građana da predlože reviziju Ustava (čl. 203 st. 1);
- zahtev za raspisivanje referenduma – pravo građana da zatraže raspisivanje republičkog referenduma (čl. 108 st. 1).³

Iz ustavnih odredbi moglo bi se izvesti tumačenje da narodna inicijativa jeste oblik kolektivnog obraćanja građana zakonodavnom telu sa ciljem predlaganja zakona odnosno drugih opštih akata iz nadležnosti zakonodavnog tela (na republičkom nivou – iz nadležnosti Narodne skupštine RS), kao i oblik zahteva građana da zakonodavno telo uredi određeno pitanje iz njegove nadležnosti raspisivanjem referenduma.

Ustav propisuje da je za narodnu (zakonodavnu) inicijativu potrebna podrška najmanje 30.000 birača: „Pravo predlaganja zakona, drugih propisa i opštih akata imaju svaki narodni poslanik, Vlada, skupština autonomne pokrajine ili **najmanje 30.000 birača**“.

1 Uporedi: M. Pajvančić, „Komentar Ustava Republike Srbije“, Fondacija Konrad Adenauer, Beograd, 2009.

2 Uporedi: *Ustav Republike Srbije*, br. 98/2006, čl. 2 i čl. 107.

3 Uporedi: M. Pajvančić, „Komentar Ustava Republike Srbije“, Fondacija Konrad Adenauer, Beograd, 2009.

Postupak za sprovođenje referenduma i narodne inicijative se bliže određuje Zakonom o referendumu i narodnoj inicijativi („Službeni glasnik RS“, br. 48/94, 11/98). Ovaj zakon utvrđuje: „Na način utvrđen ovim zakonom građani predlažu promenu Ustava, zakona, drugih propisa i opštih akata iz nadležnosti Narodne skupštine, odnosno skupštine autonomne pokrajine, opštine ili grada, raspisivanje referenduma o određenom pitanju i podnose druge predloge u skladu s Ustavom, zakonom i statutom (u daljem tekstu: narodna inicijativa).“¹

Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi predviđa složenu proceduru izrade predloga zakona i drugih akata od strane građana i veoma kratak rok i složeni postupak u kome građani mogu da organizuju prikupljanje potpisa drugih građana koji inicijativu podržavaju. To praktično znači da je za narodnu inicijativu kao jednu od „formi“ peticije, neophodna dobra organizaciona infrastruktura u cilju brzog prikupljanja potpisa, kao i visok stepen „pravničkog“ znanja građana koji, u formi predloga, dostavljaju akte zakonodavnom telu podržane potpisima građana, koje zatim zakonodavno telo usvaja ili odbija.

Naime, Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi predviđa da građani radi ostvarivanja narodne (zakonodavne) inicijative jesu dužni da najpre obrazuju inicijativni odbor od najmanje tri člana koji imaju biračko pravo. Inicijativni odbor može obrazovati posebne odbore za prikupljanje potpisa na pojedinim mestima.

Predlog za promenu ili donošenje odgovarajućeg akta, odnosno **drugi predlog** obuhvaćen narodnom inicijativom, mora biti sačinjen tako da se iz njega jasno vide pravci promena, odnosno rešenja o kojima nadležni organ treba da se izjasni. Predlog potpisuju članovi inicijativnog odbora. U terminološkom smislu, čini se da izraz „drugi predlog“ treba da označi mogućnost građana da predlažu raspisivanje referenduma o određenom pitanju iz nadležnosti zakonodavnog tela.

Inicijativni odbor dostavlja **predlog** organu nadležnom za donošenje akta (organu zakonodavnog tela, shodno ranije zakonom definisanom pojmu narodne inicijative), odnosno predlog za rešavanje o pitanja na koje se predlog odnosi (nadležni organ) radi obaveštenja da se za taj predlog prikupljaju potpisi. Nadležni organ potvrđuje prijem predloga za koji se prikupljaju potpisi na prvoj stranici teksta predloga i overava svaku stranicu teksta predloga u onolikom broju kopija koliko podnese inicijativni odbor. Nadležni organ zadržava jednu kopiju predloga za koji se prikupljaju potpisi. **Od podnošenja predloga za koji se prikupljaju potpisi predlog se ne može menjati ni dopunjavati.**

Inicijativni odbor prijavljuje prikupljanje potpisa Ministarstvu unutrašnjih poslova - organizacionoj jedinici u opštini na čijoj će se teritoriji prikupljati potpisi. Prijava se podnosi najkasnije tri dana pre početka prikupljanja potpisa. U prijavi se navode: naziv organa kome je podnet predlog za koji se prikupljaju potpisi i prijemni broj pod kojim je taj predlog zaveden; mesto, vreme i

1 Uopredi: *Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi*, „Službeni glasnik RS“, br. 48/94, 11/98, čl. 31-41.

način prikupljanja potpisa; lični podaci lica koja će prikupljati potpise i mere koje će inicijativni odbor preduzeti radi sprečavanja eventualnih zloupotreba u vezi s prikupljanjem potpisa.

Prijavu potpisuju članovi inicijativnog odbora, odnosno članovi odbora koji će prikupljati potpise. **Lista potpisnika narodne inicijative sadrži:**1) naznačenje predloga za koji se prikupljaju potpisi s prijemnim brojem nadležnog organa; 2) podatke o potpisnicima inicijative, koji se upisuju u sledeće rubrike: radni broj potpisnika inicijative; lično ime potpisnika narodne inicijative, koje se ispisuje čitkim štampanim slovima i potvrđuje njegovim svojeručnim potpisom; adresa potpisnika inicijative; lični broj potpisnika inicijative ako ga ima; registarski broj lične karte potpisnika inicijative; 3) datum i mesto prikupljanja potpisa; 4) izjavu inicijativnog odbora, odnosno odbora koji je prikupljao potpise da svi potpisnici na listi imaju pravo učestvovanja u narodnoj inicijativi u skladu s zakonom i da su se samo jednom potpisali na listi, kao i napomenu o eventualnom povlačenju potpisa građana; 5) potpise članova inicijativnog odobora, odnosno odbora koji je prikupljao potpise.

Prikupljanje potpisa građana koji učestvuju u narodnoj inicijativi traje **najduže sedam dana**, računajući od dana koji je u prijavi Ministarstvu unutrašnjih poslova označen kao početni dan prikupljanja potpisa. Građanin se može samo jednom potpisati na listi potpisnika narodne inicijative. Građanin može svoj potpis povući do isteka poslednjeg dana određenog za prikupljanje potpisa. Potpis se povlači u pismenoj formi, a odbor za prikupljanje potpisa konstatuje to u listi potpisnika narodne inicijative.

Na mestu gde se prikupljaju potpisi **tekst predloga** za koji se prikupljaju potpisi, overen od nadležnog organa i snabdeven njegovim prijemnim brojem, mora biti istaknut tako da bude dostupan građanima. Građanin ima pravo da nadležnom organu ukaže na propuste i nedostatke u postupku prikupljanja potpisa za predlog obuhvaćen narodnom inicijativom. Inicijativni odbor dostavlja listu potpisnika narodne inicijative nadležnom organu. Nadležni organ proverava da li je lista potpisnika narodne inicijative sačinjena u skladu s odredbama ovog zakona i da li je prikupljen potreban broj potpisa, pri čemu razmatra i eventualne primedbe građana na postupak prikupljanja potpisa.

Ako građanin, odnosno inicijativni odbor smatra da je nadležan organ nepravilno postupio prilikom obavljanja radnji, može podneti žalbu Vrhovnom sudu. Vrhovni sud rešava po žalbi u roku od 48 sati od prijema žalbe. Odluka Vrhovnog suda po žalbi konačna je.

Uprkos ovako složenoj proceduri, u praksi postoje primeri podnošenja predoga zakona od strane građana. Tako je novembra 2007. godine Koalicija za slobodu pristupa informacijama¹ uspeła da putem narodne inicijative podržane od strane 35870 birača podnese Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu

1 Koalicija za slobodu pristupa informacijama trenutno okuplja: Beogradski centar za ljudska prava, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Centar za unapređenje pravnih studija, Centar za civilnu edukaciju-Vršac, Centar za antiratnu akciju, Civilno udruženje Mađara u Srbiji „Argus“, Centar za praktičnu politiku, Inicijativa mladih za ljudska prava, Fond za otvoreno društvo-Srbija, Forum iuris-Novi Sad, Građanski savet opštine Kraljevo, Građanske inicijative, Komitet pravnika za ljudska prava, Narodni parlament-Leskovac, Praxis, Transparentnost Srbija, Toplički centar za demokratiju i ljudska prava, Resurs centar-Negotin, Udruženje građana „Sretenje“- Požega.

informacijama od javnog značaja i Predlog zakona o klasifikaciji informacija Narodnoj skupštini Republike Srbije. Ovi predlozi su dugo bili „izgubljeni u nekoj fioci“ u zgradi Narodne skupštine. Tek 2009. godine, nakon kampanje pomenute Koalicije, ovi predlozi su se našli na skupštinskom sajtu. U trenutku pisanja ove publikacije predlozi i dalje stoje na skupštinskom sajtu, i o njima se nije odlučivalo, ali ne iz razloga nepostojanja potrebe za regulisanjem ove dve oblasti. Naime, avgusta 2009. godine usvojen je Zakon o tajnosti podataka čiji je predlagač bila Vlada. S druge strane, i Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja je donekle izmenjen 2009 i 2010. godine. Sve ovo ukazuje da se narodna inicijativa ne poštuje u Srbiji. I pored postojanja predloga zakona, oni nikada nisu stavljeni na dnevni red, niti je Koalicija imala pravnog osnova da utiče na unošenje ovih predloga u skupštinski dnevni red.

Jula 2010. godine usvojen je novi Poslovnik Narodne skupštine. Čini se da prema novom Poslovniku postoji mogućnost uticanja na dnevni red i od strane građana kao podnosioca predloga zakona. Prema članu 92 stav 2 Poslovnika predviđa se: „Narodni poslanik, Vlada i drugi ovlašćeni predlagači mogu da predlože povlačenje pojedinih tačaka iz predloženog dnevnog reda, dopunu predloženog dnevnog reda, spajanje rasprave, vođenje pretresa u pojedinostima odmah po završetku načelnog pretresa pojedinog predloga zakona i promenu redosleda pojedinih tačaka predloženog dnevnog reda“ Iako ova odredba ne omogućuje finalnu izmenu dnevnog reda, može se reći da je ovaj Poslovnik omogućio da građani budu bar korak bliže Narodnoj skupštini.

Istovremeno, u toku je proces izrade novog Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi. Dugo je ova činjenica „skrivena“ od strane nevladinog sektora, naročito onih organizacija koje su izradile model Zakona o narodnoj inicijativi¹. Međutim, zahvaljujući Venecijanskoj komisiji, koja je dala mišljenje na nacrt Zakona, civilni sektor je upoznat sa njegovom sadržinom. Očekuje se rasprava o ovom zakonu u skorijoj budućnosti.²

2. Lokalni nivo: građanska inicijativa, zbor građana i referendum

*Zakon o lokalnoj samoupravi*³ u okviru dela koji se odnosi na neposredno učešće građana u ostvarivanju lokalne samouprave (čl. 67-68) predviđa kao oblike takvog učešća: **građansku inicijativu, zbor građana i referendum**. Način ostvarivanja navedenih oblika učešća građana u kreiranju lokalne politike uređuje se zakonom i statutom.

1 Nacrt zakona o narodnoj inicijativi izradio je Narodni parlament–Leskovac Centar za unapređivanje pravnih studija (CUPS), Sretenje i Resurs centar Negotin.

2 Zainteresovani čitaoci se na sajtu Komiteta pravnika za ljudska prava i Fondacije Hajrih Bel www.uticaj.rs koji je nastao u okviru projekta „Uključenje građana u društveni i politički život putem zastupanja prava na peticije i predloge“ mogu informisati o sadržini ovih predloga kao i o rešenjima u uporednom zakonodavstvu (Češka i sl).

3 Uporedi: *Zakon o lokalnoj samoupravi*, „Službeni glasnik RS“, br. 129/07, čl. 44-45.

U vezi sa načinom ostvarivanja Ustavom proklamovane „narodne inicijative“ kao oblikom ostvarivanja „narodne suverenosti“, analizom pozitivno-pravnih propisa, može se najpre uočiti da ovaj pojam nije „jedinствен“ odnosno da ne postoji njegova „terminološka ujednačenost“.

U zakonima kojim se reguliše oblast lokalne samouprave upotrebljava se još jedan „termin“ – to je termin „**građanska inicijativa**“. Posmatrajući odredbe Ustava, Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi i odredaba zakona koji se odnose na lokalnu samoupravu, dolazimo do zaključka da se ove reči upotrebljavaju kao „sinonimi“, odnosno da imaju isto značenje.

Kako se navodi u Zakonu o lokalnoj samoupravi: „Građani putem građanske inicijative predlažu skupštini jedinice lokalne samouprave donošenje akta kojim će se urediti određeno pitanje iz nadležnosti jedinice lokalne samouprave, promenu statuta ili drugih akata i raspisivanje referendumu u skladu sa zakonom i statutom. O predlogu iz prethodnog stava, skupština je dužna da održi raspravu i da dostavi obrazložen odgovor građanima u roku od 60 dana od dobijanja predloga.“ Statutom jedinice lokalne samouprave utvrđuje se broj potpisa građana potreban za punovažno pokretanje građanske inicijative, koji ne može da bude manji od 5% birača.

Slično je utvrđeno i *Zakonom o glavnom gradu*.¹ Oblici neposrednog učešća građana u ostvarivanju lokalne samouprave su: građanska inicijativa, zbor građana i referendum. Oblici neposredne samouprave uređuju se zakonom i Statutom. Građani putem građanske inicijative predlažu Skupštini grada donošenje akta kojim će se urediti određeno pitanje iz nadležnosti grada, promenu Statuta ili drugih akata i raspisivanje referendumu u skladu sa zakonom i Statutom. O predlogu Skupština grada je dužna da održi raspravu i da dostavi obrazložen odgovor građanima u roku od 60 dana od dobijanja predloga. Statutom grada utvrđuje se broj potpisa građana potreban za punovažno pokretanje građanske inicijative, koji ne može da bude manji od 30.000 birača.

Takođe, *Statutom grada Beograda*,² utvrđeno je da građani putem građanske inicijative (čl. 111-114) predlažu Skupštini grada donošenje akta kojim će urediti određeno pitanje iz nadležnosti grada, promenu Statuta ili drugih akata i raspisivanje referendumu u skladu sa zakonom i ovim statutom. Gradska uprava pruža stručnu pomoć građanima prilikom formulisanja predloga sadržanog u inicijativi. Za punovažno pokretanje građanske inicijative potreban je potpis najmanje 30.000 birača, koji su upisani u birački spisak na dan predaje inicijative, ako zakonom ili ovim statutom nije utvrđen drugi broj. Građani učestvuju u građanskoj inicijativi potpisivanjem odgovarajućeg

1 Uporedi: *Zakon o glavnom gradu*, „Službeni glasnik RS“, br. 129/07, čl. 44-48.

2 Uporedi: *Statut grada Beograda*, „Službeni list grada Beograda“, br. 39/2008. čl. 111-114.

predloga. Predlog mora biti obrazložen i sačinjen tako da se iz njega jasno vide pravci promena, odnosno rešenja o kojima Skupština grada treba da se izjasni.

Radi ostvarivanja građanske inicijative građani obrazuju inicijativni odbor koji ima pet članova koji imaju biračko pravo. Inicijativni odbor može obrazovati posebne odbore za prikupljanje potpisa, u skladu sa zakonom. Inicijativni odbor dostavlja listu potpisnika građanske inicijative Skupštini grada.

Zakonom je utvrđeno i kako Skupština grada postupa po inicijativi. Skupština grada dužna je da održi raspravu o predlogu i da dostavi obrazložen odgovor građanima u roku od 60 dana od dana dobijanja predloga.

*Statutom grada Novog Sada*¹ je utvrđeno da građanskom inicijativom građani mogu da predlože Skupštini donošenje akta kojim će urediti određeno pitanje iz delokruga Grada, promenu Statuta i drugog akta, raspisivanje referendumu o određenom pitanju i rešavanju drugih pitanja, u skladu sa zakonom i ovim statutom. Za pokretanje građanske inicijative potrebno je da građansku inicijativu potpiše najmanje 10% građana sa teritorije Grada. Građanska inicijativa kojom se predlaže donošenje opšteg akta, odnosno izmena Statuta ili drugog opšteg akta, dostavlja se predsedniku Skupštine koji je dostavlja Gradskom veću, nadležnom radnom telu Skupštine i Komisiji za propise radi davanja mišljenja. Građanska inicijativa je prihvaćena kada se za nju izjasni više od polovine od ukupnog broja odbornika. O predlogu, Skupština je dužna da održi raspravu i da obrazloženi odgovor dostavi građanima u roku od 60 dana od dobijanja predloga.

Takođe, Statutom je utvrđeno da građani učestvuju u obavljanju poslova Gradske opštine referendumom, građanskom inicijativom, na zboru građana i putem svojih predstavnika u Savetu Gradske opštine. Za pokretanje građanske inicijative potrebno je da građansku inicijativu potpiše najmanje 10 % građana sa područja Gradske opštine.

Statut grada Kragujevca,² najpre predviđa da građani, putem građanske inicijative predlažu Skupštini grada donošenje akata kojim će se urediti određena pitanja iz izvornog delokruga Grada, promenu Statuta ili drugih akata, raspisivanje referendumu u skladu sa zakonom i ovim Statutom. Pravo na pokretanje građanske inicijative ostvaruje se u skladu sa zakonom kojim se uređuje referendum i građanska (narodna) inicijativa. Za pokretanje građanske inicijative potrebno je da predlog obuhvaćen građanskom inicijativom potpiše najmanje 25% građana koji imaju biračko pravo i prebivalište na području za koje se predlaže uređivanje određenog pitanja, na dan prijavlivanja prikupljanja potpisa nadležnom organu. O predlogu sadržanom u građanskoj inicijativi Skupština grada je dužna da održi raspravu i dostavi obrazloženi odgovor građanima u roku od 60 dana od dana dobijanja predloga.

1 *Statut Grada Novog Sada*, „Službeni list grada Novog Sada“, br. 43/08, čl. 68 i čl. 90.

2 *Statut Grada Kragujevca*, „Službeni list grada Kragujevca, br. 18/08, 10/09, čl. 55-57

Zbor građana predstavlja skup građana koji se saziva za uže delove područja opštine radi raspravljanja i davanja predloga o pitanjima iz nadležnosti organa opštine ili grada. Zakonom o lokalnoj samoupravi je predviđeno da zbor građana većinom glasova prisutnih usvaja zahteve i predloge i upućuje ih skupštini ili pojedinim organima i službama jedinice lokalne samouprave. Organi i službe jedinice lokalne samouprave dužni su da u roku od 60 dana od održavanja zbora građana, razmotre zahteve i predloge građana i o njima zauzmu stav, odnosno donesu odgovarajuću odluku ili meru i o tome obaveste građane.

Uloga zborova obuhvata dve faze procesa odlučivanja – raspravljanje i predlaganje, ali ne i treću fazu tog procesa – odlučivanje. Zato su oni usmereni na prikupljanje mišljenja i predloga, to jest ka konsultovanju građana. Tim predlozima može se izaći u susret bilo preduzimanjem određenih mera, bilo uređivanjem nekog pitanja u pravnim aktima opštine.

Zakonom o lokalnoj samoupravi utvrđeno je da bi razrada pitanja od značaja za zborove građana trebalo da usledi kroz odredbe statuta opštine, odnosno kroz odluke o održavanju zborova. Međutim, u statutima opština uglavnom nije bliže konkretizovan predmet zborova građana, tako da bi se na njima u principu moglo raspravljati o svakom pitanju iz nadležnosti bilo kog organa opštine.

Skupštine opština u statutima nisu uredile ni pitanja iz svoje nadležnosti za koja je obavezno održavanje zbora radi pribavljanja mišljenja građana, već je ovo pitanje najčešće uređeno kao mogućnost. Statutima je najčešće uređeno da se zbor može održati i na njemu donositi punovažni zaključci ako je prisutno najmanje 10% birača sa područja na kome se održava zbor. U statutima nisu uređena ni pitanja utvrđivanja kvoruma ni postupak izjašnjavanja na zboru.

Praksa pokazuje da zbor građana nije adekvatno zastupljen, izuzev u okviru mesne zajednice gde značaj zbora građana prevazilazi njegovu konsultativnu i predlagačku ulogu.¹

Skupština jedinice lokalne samouprave može na sopstvenu inicijativu da raspiše referendum o pitanjima iz svoje nadležnosti. Referendum o pitanju iz svoje nadležnosti skupština jedinice lokalne samouprave dužna je da raspiše na predlog koji podnese najmanje 10% birača od ukupnog biračkog tela u jedinici lokalne samouprave, na način utvrđen zakonom i statutom. Odluka putem referenduma doneta je ako se za nju izjasnila većina građana koja je glasala, pod uslovom da je glasalo više od polovine ukupnog broja građana. Odluka doneta na referendumu je obavezna, a skupština je-

¹ Uporedi: „Neposredno učešće građana u javnom životu na lokalnom nivou“, Stalna konferencija gradova i opština, 2006, str. 22.

dinice lokalne samouprave je ne može staviti van snage, niti izmenama i dopunama menjati njenu suštinu u periodu od godinu dana od dana donošenja odluke.¹

*Katarina Golubović
dr Dejan Milenković*

1.2.

NEPOSREDNA DEMOKRATIJA – KOMPARATIVNA STUDIJA

ŠTA PODRAZUMEVAMO POD NEPOSREDNOM DEMOKRATIJOM?²

Mogu se razlikovati dva različita shvatanja pojma „neposredna demokratija“. Sa jedne strane, pod neposrednom demokratijom se smatra specifičan tip političke vladavine u kome se sama politička moć direktno i na obavezujući način upražnjava posredstvom svih građana i građanki sa pravom glasa, a ne posredstvom pojedinačnih predstavnika ili njihovog manjeg broja ili nosilaca funkcija. Pojam suprotan demokratiji shvaćenoj na ovaj način jeste predstavnička demokratija. Sa druge strane, pod „neposrednom demokratijom“ podrazumeva se politički postupak donošenja odluka gde građani i građanke putem referendumu samostalno i nezavisno od izbora odlučuju o konkretnim pitanjima koja se tiču politike i njenog sadržaja. Takvo poimanje demokratije ne treba shvatiti kao suprotnost u odnosu na reprezentativnu demokratiju. Naprotiv, postupak donošenja odluka konstruisan po principu plebiscita (nem. VOLKSABSTIMMUNG, engl. PLEBISCITE) može se predvideti kao dopunski instrumenti političke participacije u različitim oblicima političkih sistema predstavničke demokratije.

Koji se instrumenti neposredne demokratije – shvaćeni kao oblici političke participacije – mogu razlikovati? Pre svega je važno napraviti razliku između izglasavanja osoba i konkretnih pitanja. Glasanje koje se tiče lica u demokratijama se odvija na izborima. Neposredna demokratija, međutim, prevazilazi okvire izbora, jer izbori predstavljaju temelj reprezentativnih sistema, što znači da građanke i građani biraju parlamentarce,

¹ Uporedi *Zakon o lokalnoj samoupravi*, „Službeni glasnik RS“, br. 129/07, čl. 69.

² Iz: APuZ (Aus Politik und Zeitgeschichte), bpb; 10/2006.

šefove država i vlada, gradonačelnike i tako dalje, koji onda, opet, sa svoje strane donose političke odluke kao predstavnici građana i građanki. Za razliku od toga, neposredna demokratija podrazumeva direktne odluke građana i građanki o konkretnim pitanjima posredstvom plebiscita.

☞ *Predlozima* se smatraju plebisciti o predlozima zakona gde rezultati glasanja nisu obavezujući za državne organe.

☞ *Referendumom* se odluka parlamenta o zakonu ili ustavnoj odredbi može podvrgnuti javnom plebiscitarnom izglasavanju. Narod, dakle, posredstvom plebiscita može naknadno da potvrdi ili ospori odluku koju je doneo parlament. Ukoliko su građani i građanke sa pravom glasa ovlašćeni da raspišu takav referendum, reč je o fakultativnom referendumu, kakav poznaju ustavi Švajcarske, Italije, Lihtenštajna kao i 25 država SAD. Ako je takav plebiscit propisan pravnim normama – po pravilu Ustavom – kao obavezan, kao što je to uglavnom slučaj kod ustavnih promena ili međunarodnih ugovora, reč je o obligatornom referendumu. Taj oblik referenduma sreće se u ustavima Švajcarske, Austrije, Danske, Australije, Lihtenštajna, u 49 država SAD, kao i u pokrajinskim ustavima Bavarske i Hesena u SR Nemačkoj.

☞ *Inicijativom* se smatra direktno demokratski postupak donošenja odluka koji mogu pokrenuti pojedinci, grupe ili organizacije – dakle, postupak se ne pokreće „odozgo“, već iz sredine, iz naroda – i kojim se aktivno i direktno mogu unositi konkretni predlozi u zakonodavni proces. Za pokretanje postupka se obično zahteva određeni broj potpisa; u zavisnosti od političkog sistema, parlament, ili, opet, narod u okviru referenduma odlučuje o tom predlogu. Kada je reč o ustavnim zakonima, takvu vrstu inicijative poznaju ustavi Švajcarske, 17 saveznih država SAD, Lihtenštajn kao i nekoliko pokrajinskih ustava SR Nemačke. U pogledu jednostavnijih zakona, ona je moguća u svim nemačkim savezним pokrajinama, 21 saveznoj državi SAD, Lihtenštajnu, kao i na nivou kantona u Švajcarskoj.

☞ O *plebiscitu* se govori kada građani i građanke sa pravom glasa nemaju ovlašćenje za raspisivanje plebiscita u cilju promene ustava ili jednostavnog zakona, već to procenjuje državni organ (primera radi vlada, predsednik države, parlamentarna većina). Takva konstelacija dozvoljava nadležnim državnim organima da plebiscit koriste u političkom nadmetanju sa drugim državnim organima i kao pitanje poverenja – a time i kao izvor legitimacije sopstvenog položaja i same osobe. To se pokazalo kao tačno, primera radi, kod referenduma u Petoj francuskoj republici, koji je uveden ne toliko zarad veće političke participacije građana i građanki, već naprotiv, sa namerom da se istaknuto mesto predsednika države u političkom sistemu potvrdi i učvrsti.

Poređenje evropskih država

Osmotrićemo bliže širenje neposredne demokratije oslanjajući se na uporednu studiju koju je radna grupa Fondacije Initiative & Referendum Institute Europe pod vođstvom Andreasa Grosa (Andreas Gross) i Bruna Kaufmana (Bruno Kaufmann) izradila 2002. godine u 15 država članica EU, 13 država kandidatkinja kao i u članicama EFTA (European Free Trade Association – Evropska asocijacija za slobodnu trgovinu) i to u Islandu Norveškoj, Lihtenštajnu i Švajcarskoj. U 32 zemlje ispitivalo se

- ☞ da li postoje instrumenti neposredne demokratije i postupci na nivou države;
- ☞ da li je pri tom reč o onoj koju mogu raspisati građani i građanke – poput narodnih inicijativa i fakultativnog referenduma;
- ☞ da li je ukorenjen instrument obaveznog referenduma.

Rezultat ispitivanja jeste da se samo u dve zemlje na sva tri pitanja mogao dobiti potvrđan odgovor (Lihtenštajn i Švajcarska). Nakon te prve grupe zemalja sledi druga, gde građanke i građani nezavisno od parlamenta i vlade mogu da raspišu plebiscit na nivou države (Italija, Slovenija, Letonija), kao i treća grupa zemalja u kojoj je ukorenjen instrument obligatornog referenduma (Irska, Danska, Litvanija i Slovačka). Uz to treba pomenuti i Holandiju, gde je 1. januara 2002. uveden privremeni i za državne organe neobavezujući referendum, što je učinjeno jednim zakonom koji je važio do 2005. godine;

Nakon te donekle grube podele, odabrane države ispitane su prema izdiferenciranijem kvalitativnom i kvantitativnom katalogu kriterijuma u pogledu kvaliteta postupaka koji se tiču neposredne demokratije i podeljene u šest porodica zemalja:

- ☞ *Avangardne*, sa širokim spektrom postupaka u vezi sa neposrednom demokratijom: Lihtenštajn i Švajcarska.
- ☞ *Demokratske*, u kojima građani i građanke makar delimično raspolažu mogućnostima da bez pristanka državnih organa raspisuju plebiscite na državnom nivou i gde postoji obligatorni referendum: Italija, Slovenija, Letonija, Irska, Danska, Litvanija i Slovačka.
- ☞ *Oprezne*, gde doduše postoje iskustva sa instrumentima neposredne demokratije, ali se ona uglavnom koriste plebiscitarno, što će reći posredstvom parlamenta ili vlade, a ne posredstvom samih građanki i građana: Francuska, Španija, Austrija, Švedska, Norveška, Mađarska.
- ☞ *Bojažljive*, u kojima doduše postoje naznake instrumenata neposredne demokratije, ali su političke elite do sada zazirale od snažnije izgradnje neposredne demokratije: Poljska, Velika Britanija, Finska, Estonija, Belgija, Island, Luksemburg, SR Nemačka, Grčka i Republika Češka.

- ☞ *Beznađežne*, gde praktično ne postoji institucionalni postupak ili iskustvo sa neposrednom demokratijom, u kojima su politički i kulturni okviri nepovoljni za izgradnju demokratskog sistema, ali gde makar donekle postoji debata o neposrednoj demokratiji: Rumunija, Portugal, Bugarska i Malta.
- ☞ *Na začelju* su one u kojima u trenutku istraživanja (2009) ne postoje nikakve naznake u pravcu razvoja direktne demokratije: Kipar i Turska.

Dostignuća neposredne demokratije

U čemu bi mogla biti postignuća neposredne demokratije ako uporedimo međunarodna iskustva?

- ☞ Instrumenti neposredne demokratije i njihova upotreba stvaraju tematski specifične, politički sadržajne mogućnosti participacije za građanke i građane. Oni mogu da aktiviraju i one „teške“, individualistički nastrojene građanke i građane, pripadnike i pripadnice generacije u kojoj se menjaju vrednosti za političkim učesćem, što žele da preuzmu odgovornost u politici, ali u stvarima koje ih se lično tiču takođe hoće da direktno i ne prošavši kroz filter bilo koje političke partije, iskažu svoje mišljenje. Tako neposredna demokratija može da uključi nove izvore participacije i potencijale za identifikaciju na putu od „posmatračke i „stranačke“ ka „participativnoj“ i „građanskoj“ demokratiji.
- ☞ Ona doprinosi otvaranju partijsko-demokratskih struktura moći, tako što primoravaju vladu i parlament da se pod većim pritiskom opravdavaju pred građankama i građanima vodeći relevantan diskurs i da i njih uključuju u diskurs o političkim odlukama ne bi li ih predloženim rešenjima ubedili kako političke elite ne žele da se izlažu opasnosti da izgube na referendumskom biralištu.
- ☞ Instrumenti neposredne demokratije podržavaju transparentan i otvoren politički proces kao i političko nadmetanje, budući da svi akteri koji učestvuju u neposrednoj demokratiji proces odlučivanja moraju da „nahrane“ dodatnim informacijama i argumentima i time stvore osnovu za diskurs koji intenzivira političku kontrolu, obuhvatan diskurs između političkih elita i građana i građanki.
- ☞ Posredstvom širokog i intenzivnog procesa debate koja prethodi referendumu i neposrednim učesćem svih građanki i građana u odlučivanju, elementi neposredne demokratije jačaju političku integraciju građanstva.
- ☞ Upotreba instrumenata neposredne demokratije zajedno sa za to nužnim prihvatanjem informacija, stvaranjem kriterijuma za ocenjivanje i odmeravanje

argumenata, omogućava procese javnog političkog učenja i stvaranja državno građanske odgovornosti za opšte dobro.

Posledice po politički sistem

Primer Švajcarske nam je pokazao da je jaka neposredna demokratija moguća i u modernom društvenom sistemu; to je svakako imalo svoju cenu što se tiče raspodele tereta u političkom sistemu. Švajcarski primer nas uči da postoji uzajamna veza između neposredne i skladne demokratije. Pa čak i kad se toj vezi ne spočitava automatizam, ostojanje instrumenata direktne demokratije iz perspektive političkih elita ipak preporučuje kooperativni angažman interesa i organizacija koji su kadri za referendum u politički proces, a time i odgovarajuće slabljenje konkurentskih crta demokratije. Istovremeno, stvaranje elemenata neposredne demokratije znači jačanje moći građana nauštrb moći parlamenta i političkih elita koji njima vladaju: ono što dobijaju građani, parlamenti gube, jer uvek kada je parlament upućen na odobrenje naroda u okviru plebiscita, on prestaje da bude „suveren“ u slobodi donošenja odluka. Iz perspektive političkih elita, uvođenje elemenata neposredne demokratije se dakle u potpunosti može razumeti kao gubitak moći. Isto tako napeta jeste i koegzistencija između snažne neposredne demokratije i snažnijeg ograničavanja slobode odlučivanja zakonodavne i izvršne vlasti posredstvom moćnog Ustavnog suda, kao što je to, primera radi, slučaj sa Saveznim ustavnim sudom u SR Nemačkoj. Tenzija nije lišena ni veza snažnije neposredne demokratije sa moćnim federalizmom, osobito u varijanti SR Nemačke, gde put kojim pokrajine utiču na savezno zakonodavstvo vodi preko pokrajinskih parlamenata. Ta tradicijom bogata nemačka „staza“ bi se u slučaju snažnijeg formiranja neposredne demokratije jamačno morala zameniti švajcarskom, koja za određene plebiscite umesto učešća vlada federalnih jedinica, zahteva dvostruku većinu naroda i kantona na plebiscitima i na taj način obezbeđuje učešće pokrajina u zakonodavnoj vlasti na saveznom nivou.

Helge Bat

(Prevela s nemačkog i priredila Hana Čopić)

PETICIJE I PREDLOZI KAO INSTRUMENTI NEPOSREDNE DEMOKRATIJE

Latinsko značenje reči *peticija* je *pismena molba, pismena predstavka, molba grupe građana predstavničkom telu*.¹

Već ovakva definicija pojma peticija ukazuje da ova reč ima brojna i mnogostruka značenja. S jedne strane, ona se može odrediti kao oblik obraćanja građana kao pojedinca u vidu *zahteva ili molbe* određenom državnom (javnom) organu. Ona se istovremeno označava kao pismena predstavka, u smislu *pritužbe* građanina kao pojedinca određenom državom organu. Međutim, reč peticija označava i *kolektivno, grupno obraćanje* ili zahtev građana određenom organu, pre svega predstavničkom telu u cilju rešavanja određenog pitanja od užeg ili šireg društvenog interesa, odnosno opšteg interesa na nacionalnom ili nižim nivoima vlasti. Pored pomenutih termina, često se upotrebljava reč *predlog*, koji se, čini sublimira, sve različite oblike pojedinačnog ili grupnog obraćanja građanina određenom državnom organu ili javnom telu bez posebnog određivanja njegove terminološke sadržine.

Upravo iz tog razloga što različiti termini označavaju različite oblike i ciljeve obraćanja građanina državnom organu, predstavničkom telu ili ma kom drugom javnom telu, postoji potreba za njegovom jasnim sadržinskim i terminološkim definisanjem. S druge strane, postavlja se i pitanje u kom vremenskom roku, kom postupku i na koji način državni organi imaju dužnost i obavezu da na ovakve zahteve građana ili grupe građana odgovore. I u krajnjoj liniji, koji „benefit“ imaju građani od odgovora na ovakve zahteve građanina. Jednom rečju, to znači da samo poseban zakon može da razreši određene dileme ali i način postupanja državnih organa povodom različitih zahteva usled kojih im se građani obraćaju.

Pravo na podnošenje peticija i drugih predloga u mnogim zapadnim demokratijama i danas ima značajnu ulogu u promociji, zaštiti i unapređenju ljudskih prava s jedne, i stvaranju otvorenog, modernog i demokratskog društva sa druge strane. Razvoj informatičke tehnologije u poslednje vreme pokrenuo je i pitanje pravne regulacije mogućnosti podnošenja peticija i drugih predloga, uključujući i prikupljanje potpisa preko intereneta.

Na žalost, iako je ovo pravo i u prošlosti i danas u Srbiji prepoznato kao jedno od

1 Uporedi: *Mala enciklopedija Prosveta* – Opšta enciklopedija, treće izdanje (knjiga druga), Prosveta, Beograd, 1978, str. 805.

fundamentalnih političkih ustavom zagwarantovanih prava, ono je uglavnom ostalo marginalizovano, pre svega jer nije bilo adekvatnog odgovora vlasti u vezi sa terminološkim određenjem različitih oblika obraćanja javnim telima, različitog „žanra“, načinu njegovog ostvarivanja i promociji ovog prava.

Nekadašnji Ustav SRJ iz 1992. godine (koji je važio do nastanka državne zajednice Srbija i Crna Gora 2003. godine), u korpusu ljudskih prava, je „prepoznao“ *pravo na predstavke, peticije i predloge* na sledeći način: „Građani imaju pravo da javno kritikuju rad državnih organa i organizacija i funkcionera i da im podnose predstavke, peticije i predloge i da na njih dobiju odgovor ako ga traže“. Iz ovakve neprecizne formulacije, moglo bi se zaključiti da su peticije, predstavke i predlozi, zapravo oblici pojedinačne ili grupne (dozvoljene) javne kritike građana državnim organima, ali bez bližeg određenja šta se pod ovim pojmovima podrazumeva. Ipak, Ustav SRJ predvideo je i obavezu državnih organa, organizacija i funkcionera da odgovore na njih, ako to podnosilac traži.

Ustav Srbije iz 2006. godine u članu 56. utvrđuje kao jedno od zajamčenih ljudskih prava – *pravo na peticiju*. Čini se da je ovakav ustavni naziv isuviše uzak, što ukazuje i normativna razrada ovog člana, jer se u ovom članu Ustava utvrđuje ne samo pravo na peticiju već i podnošenje drugih predloga. Drugi predlog nije peticija, već drugi oblik pismena, a sam Ustav ne razrađuje dalje niti pojam *peticije* niti pojam *drugih predloga*. Kako poseban zakon ne postoji, ostaje nejasno i šta je to peticija, a još više dilema postoji u vezi sa izrazom „*drugi predlozi*“. Kao i Ustav SRJ, i Ustav Srbije iz 2006. godine predviđa obavezu državnih organa i organizacija kojima je povereno vršenje javnih ovlašćenja da daju podnosiocu predstavke ili predloga odgovor kada ga traže, ali za to nije utvrđena niti razrađena posebna procedura.

Ustavna odredba glasi: „*Svako ima pravo da, sam ili zajedno sa drugima, upućuje peticije i druge predloge državnim organima, organizacijama kojima su poverena javna ovlašćenja, organima autonomne pokrajine i organima jedinica lokalne samouprave i da od njih dobije odgovor kada ga traži. Zbog upućivanja peticija i predloga niko ne može da trpi štetne posledice. Niko ne može da trpi štetne posledice za stavove iznete u podnetoj peticiji ili predlogu, osim ako je time učinio krivično delo.*“¹

U Srbiji nema posebnog zakonskog okvira koji bi na opšti način utvrdio celovit sistem ostvarivanja ovog ljudskog prava. Poslednji zakon koji se odnosio na predstavke i druge predloge, donet je još za vreme komunističkog perioda (1977),² a prestao da važi 2002. godine. Novi zakon nikada nije donet, niti je danas u fazi izrade. Prema tome, kako nema posebnog zakona koji uređuje način ostvarivanja ustavnog prava na peticije

1 Uporedi: *Ustav Republike Srbije*, „Službeni glasnik RS“, 98/06, čl. 56.

2 Reč je o *Zakonu o radu saveznih organa na predstavkama i predlozima*, Službeni list SFRJ br. 12/77 i 46/88.

i druge predloge, ostaje pitanje na koji način ovo ustavno pravo može da se ostvari.

Činjenica da ne postoji jedinstveni pravni režim, u velikoj meri „ometa“ ostvarivanje prava na podnošenje peticije i drugih predloga. Izvesna pravila samo su parcijalno utvrđena, kao na primer, *Zakonom o lokalnoj samoupravi*¹ iz 2007. godine, koji peticijama i drugim predlozima u najširem smislu te reči posvećuje „čak“ dva člana. Kada kažemo u „najširem smislu“ to znači da pomenuti zakon ne govori direktno o peticijama i predlozima već o oblicima neposrednog učesća građana u formi građanske inicijative.

*Starim Poslovníkom Narodne skupštine*² utvrđeno je da jedno od stalnih tela jeste i Odbor za predstavke i peticije koji je konstituisan u maju 2010. godine (sa zakašnjenjem od 2 godine), a koji će, shodno novom Poslovníku Narodne skupštine³ prestati da postoji od novog saziva. Međutim, novim Poslovníkom je predviđeno da je funkcija svakog odbora da, u okviru svog delokruga, razmatra inicijative, peticije, predstavke i predloge iz svog delokruga.

Zakon o Vladi i Poslovníku Vlade Republike Srbije,⁴ iako je Vlada jedan od šest najviših državnih organa utvrđenih Ustavom Republike Srbije, ne sadrži ni jednu normu koja bi regulisala ostvarivanje prava na predstavke i peticije.

*Zakon o državnoj upravi*⁵ sadrži odredbe o pravu na pritužbu, ali se postavlja sadržinsko pitanje šta je to po svojoj pravnoj formi pritužba građanina.

U različitim sudskim postupcima stranke mogu pritužbama da se obrate, na primer, predsedniku Suda. U širem smislu, pritužbe takođe imaju karakter „drugih predloga“, a šta su to drugi predlozi, uzimajući u obzir činjenicu da u vezi sa ostvarivanjem ovog prava nema celovitog zakona koji bi definisao pojam peticije, predstavke, pritužbe, predloga i sl. nastaje *značajna pravna praznina koja u velikoj meri onemogućava i obesmišljava ovo ljudsko pravo*.

Nepostojanje zakonom utvrđenih rokova, u kojem bi državni organi, organizacije kojima su poverena javna ovlašćenja, organi autonomne pokrajine i organi jedinica lokalne samouprave bili dužni da odgovore podnosiocima, nepostojanje određene pravne forme i sl. samo su posledica nepostojanja posebnog pravnog režima za ostvarivanja ovog ljudskog prava.

Sasvim je izvesno da razlog za to leži i u činjenici da za promociju i unapređenje

1 Uporedi: *Zakon o lokalnoj samoupravi*, „Službeni glasnik RS“, br. 129/07.

2 Uporedi: *Poslovník Narodne skupštine* (prečišćen tekst), „Službeni glasnik RS“, br. 14/09.

3 Uporedi: *Poslovník Narodne skupštine* (prečišćen tekst), „Službeni glasnik RS“, br. 52/10

4 Uporedi: *Zakon o Vladi*, „Službeni glasnik RS“, br. „Službeni glasnik RS“, br. 55/2005, 71/2005, 101/2007, 65/2008, *Poslovník Vlade Republike Srbije* (prečišćen tekst), „Službeni glasnik RS“ br. 61/2006, 69/2008, 88/2009.

5 Uporedi: *Zakon o državnoj upravi*, „Službeni glasnik RS“, br. 79/05, 101/07

ovog ljudskog prava ni ne postoji poseban interes organa javne vlasti, jer bi ostvarivanje ovog prava zahtevalo i njihove nove obaveze i odgovornosti. Naime, ovo pravo nameće dve vrste obaveza organima vlasti: da razmotre peticiju, predstavku, predlog ili pritužbu i da daju odgovor njihovim podnosiocima u odgovarajućim, realnim rokovima.

Praksa pokazuje da opštinski i gradski propisi ovo pitanje uređuju uglavnom načelno, a da se forma peticije, predstavke, pritužbe ili predloga po pravilu ne određuje, kao ni postupak ni način po kome organ javne vlasti postupa po njihovom prijemu. Zato pravo na predstavke i druge predloge ni na nivou države kao ni na nivou opštine, gradske opštine ili grada nema u praksi onaj značaj koji mu Ustav daje i koje bi realno trebalo da ima - a to je da se suštinski omogući građanima da pokrenu delotvorne inicijative i nosiocima vlasti daju konstruktivne i kvalitetne predloge za rešavanje pitanja od neposrednog, zajedničkog ili opšteg interesa, što je od bitnog značaja za prevazilaženje formalne i uspostavljanje stvarne demokratije, kao i za izgradnju institucija otvorenog i slobodnog društva.

Građani putem predstavki, peticija, pritužbi i predloga, individualno ili kolektivno, mogli bi da daju neformalne predloge za donošenje ili izmene opštinskih propisa, podnose molbe i sugerišu rešavanje određenih konkretnih problema na teritoriji opštine, predlažu način rešavanja nekog pitanja od značaja za građane gradske opštine, grada ili opštine i upućuju kritike i pritužbe na nepravilne i nezakonite postupke organa vlasti prema njima.

Stoga je afirmativna akcija koja garantuje jačanje građanskog aktivizma u smislu češćeg podnošenja predstavki, predloga, peticija i pritužbi građana od ogromnog značaja za podizanje javne svesti da građanin u savremenim uslovima nije podanik, već aktivni učesnik društvenih procesa, naročito na nivou lokalne zajednice.

dr Dejan Milenković

A) PETICIJA

Šta je peticija?

Peticija je pismeno obraćanje kojim grupa građana traži od organa javne vlasti da pokrene postupak ili preduzme meru ili radnju iz svoje nadležnosti.

Šta je pravni osnov peticije?

Ustav Republike Srbije. Pravo na peticiju je Ustavom zajamčeno ljudsko pravo utvrđeno članom 56 Ustava Republike Srbije. „Svako ima pravo da, sam ili zajedno sa drugima, upućuje peticije i druge predloge državnim organima, organizacijama kojima su poverena javna ovlašćenja, organima autonomne pokrajine i organima jedinica lokalne samouprave i da od njih dobije odgovor kada ga traži.“

Da li je peticija oblik kolektivnog obraćanja građana i kojim organima se podnosi?

Peticija jeste kolektivno, grupno obraćanje građana određenom organu, pre svega predstavničkom telu u cilju rešavanja određenog pitanja od užeg ili šireg društvenog interesa, odnosno opšteg interesa na nacionalnom ili nižim nivoima vlasti. Iz Ustava Republike Srbije, međutim, proizilazi da se ona može uputiti ma kom državnom organu, organizaciji kojoj je povereno vršenje javnih ovlašćenja, organima autonomne pokrajine i jedinica lokalne samouprave. U Srbiji, znači, peticija ne označava samo mogućnost obraćanja skupštinama kao predstavničkim telima na svim nivoima vlasti, već i drugim pomenutim organima.

Šta bi trebalo da sadrži peticija?

Forma peticije nije određena zakonom. Pošto peticija nije isto što i narodna ili građanska inicijativa, forma peticije ne mora biti tako „stroga“ kao što je to slučaj sa zahtevom za pokretanje zakonodavne inicijative. Zato bi peticija trebalo da sadrži samo nekoliko osnovnih elemenata: 1) naziv organa kome se peticija upućuje; 2) ustavni osnov za podnošenje peticije sa zahtevom da se na peticiju odgovori; 3) jasno formulisani zahtev, predlog i sl. podnosilaca; 4) objašnjenje zahteva predloga i sl. podnosilaca pred-stavke, ako je to potrebno; 5) ime i prezime potpisnika, njihov potpis i adresu stanovanja (svaki drugi podatak s obzirom na formu peticije ne bi bio neophodan);

6) ako se od organa javne vlasti traži da odgovori na peticiju, jasno naznačenje ovog zahteva; 7) ime i prezime, potpis, adresu i jedinstveni matični broj lica koje je pokrenulo peticiju – zastupnika drugih potpisnika povodom konkretnog zahteva.

Šta bi peticija mogla još da sadrži?

U eri informacionih tehnologija, kada se od organa traži odgovor, zastupnik potpisnika peticije mogao bi da u peticiji navede i druge podatke, kao na primer broj fiksnog i mobilnog telefona ili imejl adresu.

MOGUĆI PRIMER OBRASCA PETICIJE		
naziv organa kome se peticija upućuje		
adresa organa		
Na osnovu člana 56. Ustava Republike Srbije, dole potpisani građani, podnose i zahtevaju odgovor na		
PETICIJU		

(jasno određen zahtev, predlog i sl. podnosilaca)		

(objašnjenje zahteva podnosilaca kada je to potrebno)		
PODNOŠIOCI PREDSTAVKE		
Ime i prezime	Adresa stanovanja	Potpis
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
Mesto i datum _____		
U ime zastupnika podnosilaca _____		
ime i prezime _____		
adresa _____		
matični broj _____		
broj lične karte _____		
imejl adresa (fakultativno) _____		
broj telefona (fakultativno) _____		

B) PREDLOG

Šta je predlog?

Predlog je pismeno obraćanje kojim građanin traži od organa javne vlasti da pokrene postupak ili preduzme meru ili radnju iz svoje nadležnosti.

Šta je pravni osnov predloga?

Ustav Republike Srbije. Pravo na podnošenje predloga proizilazi iz Ustava Republike Srbije. Ustavom je pravo na peticiju zajamčeno kao osnovno ljudsko pravo u članu 56. Ustava Republike Srbije i ustavnom formulacijom su obuhvaćeni i drugi predlozi, pod kojim se podrazumevaju i predlozi i kakve druge forme kao na primer, predstavke ili pritužbe. Član 56 Ustava glasi: „Svako ima pravo da, sam ili zajedno sa drugima, upućuje peticije i druge predloge državnim organima, organizacijama kojima su poverena javna ovlašćenja, organima autonomne pokrajine i organima jedinica lokalne samouprave i da od njih dobije odgovor kada ga traži.“

Da li je predlog oblik kolektivnog obraćanja građana i kojim organima se podnosi?

Predlog jeste oblik individualnog obraćanja građana (pravnih lica). Ipak, kada se predlogom zahteva da se pokrene postupak koji se odnosi na svega nekoliko lica, a ne na pitanja od šireg društvenog interesa, čini se da bi predlog mogli da podnesu i nekoliko građana. Iz Ustava Republike Srbije proizilazi da se predlog može uputiti ma kom državnom organu, organizaciji kojoj je povereno vršenje javnih ovlašćenja, organima autonomne pokrajine i jedinicama lokalne samouprave.

Šta bi trebalo da sadrži predlog?

Forma predloga u kontekstu u kojem ga spominjemo nije određena zakonom. Ona je oblik „neformalnog“ obraćanja organima, pa ni način obraćanja ne mora biti tako „strog“. Predlog bi trebao da sadrži samo nekoliko osnovnih elemenata:

- naziv organa kome se predlog upućuje;
- ustavni osnov za podnošenje predloga sa zahtevom da se na predlog odgovori;
- jasnu formulaciju šta se predlogom zahteva;
- objašnjenje zahteva predloga i sl. ako je to potrebno;
- ime i prezime podnosioca, njegov potpis i adresu stanovanja.

Šta bi predlog mogao još da sadrži?

U eri informacionih tehnologija, kada se od organa traži odgovor, podnosilac predloga mogao bi da u predlogu navede i druge podatke, kao na primer broj fiksnog i mobilnog telefona ili imejl adresu, ili da na primer, traži da mu se odgovor dostavi mejlom.

MOGUĆI PRIMER OBRASCA PREDLOGA	
naziv organa kome se predlog upućuje	_____
adresa organa	_____
Na osnovu člana 56. Ustava Republike Srbije, dole potpisani građani, podnose i zahtevaju odgovor na PREDLOG	

(jasno određen predlog)	

(objašnjenje predloga podnosioca kada je to potrebno)	
Mesto i datum	_____
Podnosilac predloga	_____
ime i prezime	_____
adresa	_____
matični broj	_____
broj lične karte	_____
imejl adresa (fakultativno)	_____
broj telefona (fakultativno)	_____

C) PREDSTAVKA

Šta je predstavka?

Predstavka je pismeno obraćanje koje građanin ili više lica upućuje organu javne vlasti, a u kojoj izražava neslaganje u pogledu načina rada i postupanja određenog organa ili se njihov način rada i postupanja kritikuju od strane građana (može se zvati i primedba).

Šta je pravni osnov predstavke?

Ustav Republike Srbije. Pravo na podnošenje predstavke proizilazi iz Ustava Republike Srbije. Ustavom je pravo na peticiju zajamčeno kao osnovno ljudsko pravo u članu 56. Ustava Republike Srbije i ustavnom formulacijom su obuhvaćeni i drugi predlozi, pod kojim, se podrazumeva i predstavka. Član 56. Ustava glasi: „Svako ima pravo da, sam ili zajedno sa drugima, upućuje peticije i druge predloge državnim organima, organizacijama kojima su poverena javna ovlašćenja, organima autonomne pokrajine i organima jedinica lokalne samouprave i da od njih dobije odgovor kada ga traži.“ To mogu biti i pojedini zakoni, ali se onda ona odnosi samo na konkretne subjekte, kao što je to predviđeno Zakonom o radiodifuziji. Pored izraza predstavka, u zakonima u Srbiji se pominju i drugi izrazi, kao na primer primedba ili prigovor.

Da li je predstavka oblik kolektivnog obraćanja građana i kojim organima se podnosi?

Predstavka jeste oblik individualnog ili kolektivnog obraćanja građana (pravni lica). Ono u čemu se ovo pismeno obraćanje razlikuje od drugih kao oblik ostvarivanja participativne demokratije, jeste što se njime izražava neslaganje ili se kritikuje način rada ili postupanje određenog organa javne vlasti od strane građana i građanki/pravnih lica. Iz Ustava Republike Srbije proizilazi da se predstavka može uputiti ma kom državnom organu, organizaciji kojoj je povereno vršenje javnih ovlašćenja, organima autonomne pokrajine i jedinicama lokalne samouprave. Predstavka bi trebalo da bude podneta neposredno organu čiji se rad kritikuje, odnosno sa čijim radom se podnosilac predstavke ne slaže.

Šta bi trebalo da sadrži predstavka?

Forma predstavke u kontekstu u kojem je spominjemo nije određena zakonom.

Ona je oblik „neformalnog“ obraćanja organima, pa ni način obraćanja ne mora biti tako „strog“. Predstavka bi trebala da sadrži samo nekoliko osnovnih elemenata: 1) naziv organa kome se predstavka upućuje; 2) ustavni osnov za podnošenje predstavke sa zahtevom da se na predstavku odgovori osim ako je predstavka anonimna; 3) jasnu formulaciju kritike ili neslaganja koja ne sme biti upućena u formi pretnje ili vulgarnog izražavanja; 4) objašnjenje neslaganja, odnosno kritike, ako je to potrebno; 5) ime i prezime podnosioca, njegov potpis i adresu stanovanja (predstavka može biti i anonimna, ali se u tom slučaju od organa kome je upućena ne može tražiti odgovor). Predstavku može da podnese i više lica. Kada je podnosi više lica, predstavka treba da sadrži elemente koje sadrži i peticija.

Šta bi predstavka mogla još da sadrži?

U eri informacionih tehnologija, kada se od organa traži odgovor, to mogu biti i broj fiksnog i mobilnog telefona ili imejl adresa podnosioca, ili, na primer zahtev da mu se odgovor dostavi mejlom.

MOGUĆI PRIMER OBRASCA PREDSTAVKE

naziv organa kome se predstavka upućuje

adresa organa

Na osnovu člana 56. Ustava Republike Srbije, dole podnosim i zahtevam odgovor na

PREDSTAVKU

(jasno određena kritika ili neslaganje sa radom ili postupanjem organa bez izražavanja pretnji ili vulgarnog izražavanja)

(objašnjenje predstavke podnosioca kada smatra da je to potrebno)

Mesto i datum _____

Podnosilac predloga _____
ime i prezime _____
adresa _____
matični broj _____
broj lične karte _____
imejl adresa (fakultativno) _____
broj telefona (fakultativno) _____

D) PRITUŽBA

Šta je pritužba?

Pritužba je pismeno obraćanje koje građanin upućuje organu javne vlasti, a u kome iznosi da mu je aktom ili radnjom tih organa povređeno neko pravo ili pravni interes.

Šta je pravni osnov pritužbe?

Ustav Republike Srbije. Pravo na podnošenje pritužbe proizilazi iz Ustava Republike Srbije. Ustavom je pravo na peticiju zajamčeno kao osnovno ljudsko pravo u članu 56. Ustava Republike Srbije i ustavnom formulacijom su obuhvaćeni i drugi predlozi, pod kojim se podrazumevaju i pritužbe i kakve druge forme, kao na primer predstavke ili pritužbe. Član 56 Ustava glasi: „Svako ima pravo da, sam ili zajedno sa drugima, upućuje peticije i druge predloge državnim organima, organizacijama kojima su poverena javna ovlašćenja, organima autonomne pokrajine i organima jedinica lokalne samouprave i da od njih dobije odgovor kada ga traži.“ Međutim, pravni osnov pritužbe proizilazi i iz Zakona o državnoj upravi, Zakona o Zaštitniku građana i drugih zakona.

Da li je pritužba oblik individualnog obraćanja građana i kojim organima se podnosi?

Pritužba jeste oblik individualnog obraćanja građana (pravnih lica). Pritužba po svojoj formi se odnosi na konkretno kršenje određenog prava i pravnog interesa aktom ili radnjom organa. Pritužba se pre svega odnosi na organe uprave na svim nivoima vlasti i organizacije kojima je povereno vršenje upravnih javnih ovlašćenja. Međutim, u nekim zakonima pritužba ima značenje konkretnog pisma kojim se pokreće određeni konkretan postupak (kao na primer postupak pred Zaštitnikom građana), ili pritužbe na rad organa državne uprave utvrđen Zakonom o državnoj upravi.

Šta bi trebalo da sadrži pritužba?

Forma pritužbe može da bude određena posebnim zakonima (npr. pritužba Zaštitniku građana). Ali ne postoji jedinstvena forma pritužbe koja bi obuhvatala sve organe kao što to proizilazi iz Ustava. Pritužba bi trebalo da sadrži:

- ☞ naziv organa kome se pritužba upućuje;
- ☞ postupak ili radnja organa koja je bila ustavni osnov za podnošenje pritužbe;
- ☞ detaljan opis situacije kojom je radom ili postupanjem organa došlo do povrede prava ili pravnih interesa građana;
- ☞ ime i prezime podnosioca, njegov potpis i adresa stanovanja.

Šta bi pritužba mogla još da sadrži?

U eri informacionih tehnologija, kada se od organa traži odgovor, podnosilac pritužbe mogao bi da u pritužbi navede i druge podatke, kao na primer broj fiksnog i mobilnog telefona ili imejl adresu, ili na primer da zahteva da mu se odgovor dostavi mejlom.

MOGUĆI PRIMER OBRASCA PRITUŽBE

(SAMO U SLUČAJU KADA FORMA PRITUŽBE NIJE POSEBNO ODREĐENA ZAKONOM)

naziv organa kome se pritužba upućuje

adresa organa

Na osnovu člana 56. Ustava Republike Srbije, dole podnosim i zahtevam odgovor na

PRITUŽBU

(naziv organa protiv kojeg se pritužba podnosi i razlog, akt ili radnja koju podnosilac smatra razlogom
kršenja njegovog prava ili pravnog interesa)

(detaljan opis situacije kojom je radom ili postupanjem organa došlo do povrede prava
ili pravnih interesa građana)

Mesto i datum _____

Podnosilac pritužbe: _____
ime i prezime _____
adresa _____
matični broj _____
broj lične karte _____
imejl adresa (fakultativno) _____
broj telefona (fakultativno) _____

POSTUPANJE PO PETICIJAMA I PREDLOZIMA PRAVO I PRAKSA

Nedostatak jedinstvenog zakonskog okvira kojim bi bilo regulisano postupanje po peticijama i drugim predlozima građana rađa puno nerazumevanja u oblasti primene, ali i svrhe postojanja ovog ustavnog prava. Nesumnjivo je da uspostavljanju pravnog okvira za postupanje po peticijama i predlozima prethodi davanje odgovora na pitanje – koji je cilj peticija i predloga građana.

Peticije i predlozi moraju biti dvostruko korisni – sa jedne strane za građane i sa druge za samu vlast. Jedna i druga strana često su konfrontirane, ali putem peticija i predloga one mogu postati strane-saradnice na izgradnji boljih politika. Taj ideal se može postići pre svega sistematskim pristupom predlozima i problemima iznetim od strane pojednaca ili grupa građana – njihovim sveukupnim razmatranjem, sumiranjem i uključenjem mogućih rešenja pri kreiranju javnih politika. Vlast, naime, posmatra peticije kao smetnju u sprovođenju unapred zacrtanih politika i pred peticionašima se za nepostupanje po njihovim zahtevima u novije vreme pravda već upućenim pozivima za učešće na raspravama o strateškim dokumentima kojima su utemeljene politike i mere sprovođenja. Međutim, građanin nije nužno ekspert i ne može se očekivati da unapred iznese stručno mišljenje o strateškom dokumentu; rasprava o strateškim dokumentima uključuje građanina kao člana ekspertske nevladine organizacije. Vlast, dakle, ne može očekivati od građanina da se uzdrži od otpora neželjenih mera vlasti.

Ono što se nameće kao rešenje konfrontacije i legitimnih i legalnih interesa, jeste da se prethodnim sagledavanjem stvarnih potreba građana izraženim kroz peticije i predloge umanju mogući otpor merama pri sprovođenju politika.

Iako u Srbiji ne postoji jedinstveni sistem postupanja po peticijama i predlozima, tokom izvršavanja projekta uočeni su razni pristupi u ostvarenju ovih prava na različitim nivoima vlasti – republičkom, pokrajinskom i lokalnom nivou. Zajedničko za sve nivoe vlasti jeste da se postupanje po peticijama i predlozima uglavnom poverava predstavničkom organu – Narodnoj skupštini Srbije, Skupštini AP Vojvodine i skupštinama gradova, opština i gradskih opština.

Dakle, iako je odgovaranje na peticije i predloge ustavna obaveza svih organa javne vlasti, sistematski pristup obrade i postupanja sreće se pre svega u predstavničkim te-

lima, što je identično uporedno-pravnom iskustvu. Još jedna zajednička karakteristika institucionalnom okviru postupanja po peticijama i predstavkama jeste da, kada postoje, nezavisna tela –zaštitnici građana (ombudsmeni)– takođe imaju sistematski pristup obradi peticija i predloga. Međutim, imajući u vidu tačno određene nadležnosti ove institucije, informacije o problemima koje su van njene nadležnosti ostaju obrađene kao brojke u izveštaju i često neiskorišćeni resurs informacija o potrebama građana. Na nekim nivoima vlasti (tačnije pokrajinskom) ovaj „zakonski sistemski“ nedostatak prevaziđen je uspostavljanjem obavezne i ad hoc saradnje sa kancelarijom ombudsmana.

U okviru ovog poglavlja dat je pregled institucionalnog okvira za postupanje po peticijama i predlozima na svim nivoima vlasti, i to u okviru predstavničkih tela koja su – po mišljenju autorke – i najpozvanija da odgovore na peticije i predloge – kreiranjem javnih politika.

Katarina Golubović

2.1.1.

REPUBLIČKI NIVO

Starim Poslovníkom Narodne skupštine¹ kao jedno od stalnih tela utvrđeno je postojanje Odbora za predstavke i peticije. Prema članu 67 ovog Poslovníka: „Odbor za predstavke i predloge razmatra predstavke i predloge koji su upućeni Narodnoj skupštini i predlaže Narodnoj skupštini i nadležnim organima mere za rešavanje pitanja sadržanih u njima i o tome obaveštava podnosiocce ukoliko su to zahtevali. O svojim zapažanjima povodom predstavki i predloga Odbor podnosi izveštaj Narodnoj skupštini najmanje jednom u toku svakog redovnog zasedanja. Odbor ima 15 članova.“

Međutim, ovaj odbor se dugo vremena nije sastajao, ili zato što nije bio konstituisan (posle izbora u maju 2008. godine), ili zato što je, u jednom periodu, uloga ovog odbora bila marginalizovana. YUCOM-ovi pravni eksperti su ove identifikovane nedostatke u radu odbora isticali u mnogim medijskim izjavama tokom sprovođenja projekta u februaru 2010. godine, sa ciljem da se oni otklone. YUCOM je u nekoliko navrata kontaktirao Narodnu skupštinu sa ciljem da se od strane nadležnih službi pribave in-

1 Uporedi: *Poslovník Narodne skupštine* (prečišćen tekst), „Službeni glasnik RS“, br. 14/09.

formacije o radu ovog odbora. Upravo u ovom periodu, tačnije u maju 2010. godine, nakon 2 godine od održavanja izbora, Odbor za predstavke i predloge je konstituisan.

Prema rečima dr Novice Kulića, načelnika za zakonodavno-pravne poslove Narodne skupštine RS, iako nije bio konstituisan, poslove odbora vršila je služba Narodne skupštine, kojoj se svakodnevno obraćaju građani, usmenim i pismenim putem. Svaka predstavka građana je zavedena i razmatrana, ističu u službi.

S druge strane, o obraćanju građana Narodnoj skupštini pre konstituisanja Odbora za predstavke i predloge i preduzetim merama, izveštaj je zatražila narodna poslanica Vesna Pešić. Izveštaj je dat u nastavku, a radi potpunijeg uvida u rad Narodne skupštine po predstavkama građana.

Ubrzo nakon konstituisanja, predsednik Odbora za predstavke i predloge, narodni poslanik Saša Dujović, istakao je na panel diskusiji (koja je održana u Beogradu 15.06.2010. godine u organizaciji YUCOM-a i Fondacije Hajnrih Bel) da će rad ovog odbora u narednom periodu biti intenzivan i raznovrsan i da će podrazumevati direktnu uključenost narodnih poslanika u rešavanju problema građana. Naime, predviđeni su dani otvorenih vrata, kada će poslanici direktno primati stranke u zgradi Narodne skupštine. Takođe, Dujović je istakao da će se sastanci Odbora vršiti i van Beograda.

Odbor se, nakon konstituisanja, sastao sa predstavnicima YUCOM-a i Fondacije Hajnrih Bel radi uspostavljanja mogućih oblika saradnje. Ove dve organizacije ponudile su svoju konsultativnu pomoć i pružanje informacija o iskustvu drugih zemalja na polju postupanja po peticijama i predlozima kao i preporukama za unapređenje rada ovog odbora izgrađene kroz identifikovane primere dobre prakse u svetu ali i u Srbiji.

Već 04.11.2010. godine održana je sednica Odbora za predstavke i predloge van Beograda – u Nišu. Uspostavljena je saradnja Odbora za predstavke i predloge sa drugim nezavisnim telima.

Ovo su tek prvi koraci u ustanovljenju efikasnog mehanizma postupanja predstavničkog tela po peticijama i predlozima. U nastavku je, radi razumevanja uloge Odbora za predstavke i predloge, dat prvi izveštaj koji je podnet od strane odbora Narodnoj skupštini na usvajanje.

Ovo razumevanje i razvijanje uloge Odbora za predstavke i predloge veoma je bitno zato što će, prema novom Poslovniku Narodne skupštine¹, ovaj odbor prestati da postoji od novog saziva. Međutim, novim Poslovnikom je predviđeno da je funkcija svakog odbora da, u okviru svog delokruga, razmatra inicijative, peticije, predstavke i predloge iz svog delokruga. Ukoliko sam Odbor za predstavke i predloge u roku od 2 godine (a za to vreme će, po redovnom toku stvari, doći do novih izbora) izgradi

1 Uopredi: *Poslovnik Narodne skupštine* (prečišćen tekst), „Službeni glasnik RS“, br. 52/10

efikasan mehanizam razmatranja peticija i predloga, njegovo zabeleženo iskustvo će u znatnoj meri biti od koristi budućim telima koje će vršiti nadležnosti odbora u okviru svog delokruga.

Katarina Golubović

**REPUBLIKA SRBIJA
NARODNA SKUPŠTINA**

01 Broj 9-1402/10
19. maj 2010. godine
Beograd

**POSLANIČKA GRUPA
LIBERALNO DEMOKRATSKA PARTIJA**

- Narodnoj poslanici, gospođi Vesni Pešić -

Predmet: Zahtev za dostavljanjem informacija o radu Odbora za predstavke i predloge kao i informacija o predstavkama i predlozima koje su građani upućivali Narodnoj skupštini u proteklih tri do pet godina, 01 Broj 9-1402/10 od 18. maja 2010. godine;

Poštovana,

U vezi sa Vašim zahtevom koji se odnosi na predstavke i predloge građana upućenih Narodnoj skupštini u proteklih tri do pet godina, dostavljamo Vam sledeće podatke:

1. Kada je nestao ili bio ukinut Odbor za predstavke i žalbe građana?

U vezi sa ovim pitanjem, ukazujemo da je u Narodnoj skupštini Republike Srbije uvek postojalo stalno radno telo, tj. Odbor koji je u svom delokrugu imao razmatranje predstavki i predloga koje su građani upućivali Narodnoj skupštini Republike Srbije.

2. Koliko dugo nije postojao taj Odbor i šta je razlog njegovog nepostojanja?

Kako smo već ukazali, u Narodnoj skupštini Republike Srbije je uvek postojao odbor koji se bavio pitanjima predstavki i predloga građana koja su upućivana Narodnoj skupštini Republike Srbije.

3. Kada je osnovan novi odbor, ko je njegov predsednik, datum osnivanja, šta su njegovi osnovni zadaci i ko su predsednik i članovi Odbora?

Odbor za predstavke i predloge ovog saziva konstituisan je delimično time što je izvršena verifikacija članova odbora na sednici Odbora koju je sazvala predsednica Narodne skupštine i održana je 28. Oktobra 2008. godine.

Obzirom da u datom momentu još uvek nije postojala saglasnost u vezi sa izborom predsednika i njegovog zamenika, Odbor je prekinuo rad i u nastavku te sednice, dana 13. maja 2010. godine, izabrao predsednika Odbora i njegovog zamenika.

Odbor za predstavke i predloge ima 15 članova, za predsednika Odbora izabran je narodni poslanik Saša Dujović a za njegovog zamenika narodni poslanik Kenan Hajdarević. Članovi Odbora su:

Dujović Saša, predsednik Odbora
Hajdarević Kenan, zamenik predsednika
Budimirović Jelena,
Videnović Maja,
Vuković Slobodan,
Jovišić Jadranka,
Marčok Pavel,
Mojsilović Radoslav,
Mitrović Branislav,
Nikolić Tijana,
Paunković-Milosavljević Gordana,
Petrov Zoran,
Prelić Dobrisav,
Spaho Sulejman,
Stojanović Svetlana.

Delokrug Odbora utvrđen je Poslovníkom Narodne skupštine Republike Srbije, članom 67. u kome je propisano da Odbor razmatra predstavke i predloge koji su upućeni Narodnoj skupštini i predlaže Narodnoj skupštini i nadležnim organima mere za rešavanje pitanje sadržanih u njima i o tome obaveštava podnosiocce, ukoliko su to zahtevali. O svojim zapažanjima povodom predavki i predloga, Odbor podnosi izveštaj Narodnoj skupštini najmanje jednom u toku svakog redovnog zasedanja.

4. Da li postoji približan broj žalbi i predstavki koje su građani upućivali Narodnoj skupštini u periodu od prethodnih godinu dana ili, ako može za poslednjih pet godina?

U vezi sa ovim pitanjem, navodimo sledeće podatke:

U 2006. godini, Odboru za predloge i predstavke upućeno je 447 predstavki;

U 2007. godini, Odboru za predloge i predstavke upućeno je 450 predstavki;

U 2008. godini, Odboru za predloge i predstavke upućeno je 316 predstavki;

U 2009. godini, Odboru za predloge i predstavke upućeno je 344 predstavki;

U 2010. godini, Odboru za predloge i predstavke upućeno je 74 predstavki;

Pored predstavki koje građani dostavljaju u pisanom obliku, u okviru rada Odbora organizovan je i prijem stranaka koje podnose usmene predstavke, predloge, žalbe, molbe, itd. Iz dosadašnje prakse konstatujemo da su u Narodnu skupštinu, po ovom osnovu, prosečno dolazile dve stranke dnevno. Ovakva praksa se realizuje na način koji građanima omogućuje da bez posebne najave budu primljeni na razgovor u Odboru, svakodnevno, u okviru radnog vremena službe Narodne skupštine i u prostoriji koja je za to određena.

Pored navedenog, građanima je omogućeno da se Odboru za predstavke i predloge obraćaju svojim predstavkama, molbama, itd. i telefonom, pri čemu od službenika u odboru dobijaju odgovore, obrazloženja, savete i sl.

5. Ako je bio mali broj žalbi i predstavki, koji je razlog zbog kojeg se ti građani ne obraćaju Narodnoj skupštini, odnosno da li su slati ikakvi odgovori?

Iz uvida u podnete predstavke i broja građana koji su se neposredno obratili Narodnoj skupštini, konstatujemo da je broj podnetih predstavki bio na ujednačenom nivou, tj. oko 450 predstavki godišnje.

Treba imati u vidu činjenicu da građani često ponavljaju već podnete predstavke na koje im se takođe odgovara, s tim što je nakon uvođenja institucije Zaštitnika građana u naš ustavno-pravni sistem smanjen broj predstavki Narodnoj skupštini, kao posledica činjenice da su građani za rešavanje svojih problema koristili mogućnost obraćanja ovom organu.

Praksa je u Odboru da se na sve podnete predstavke, u pisanoj formi, daju odgovori podnosiocu predstavke.

6. Podatak o broju inicijativa građana za osnivanje anketnih odbora, predlaganje zakonskih akata, peticija, itd.?

Prema podacima kojima Služba Narodne skupštine raspolaže, **u 2010. godini podneto je 9 inicijativa građana za predlaganje izmena postojećih zakona ili zakona koji su u postupku donošenja, pre svega iz oblasti pravosuđa.**

Podaci kabineta predsednice Narodne skupštine:

- Tokom svog mandata, predsednica Narodne skupštine primila je oko 1000 predstavi od kojih su mnoge naslovljene na druge državne organe.
- Direktno iz Kabineta, pismenim putem, odgovoreno je na preko 250 zahteva, prosleđeno skupštinskim odborima preko 300 zahteva, adaptirano zbog nerazumljivih zahteva ili anonimnih pisama oko 200, prosleđeno drugim nadležnim službama oko 150 zahteva.
- Ostalima je odgovoreno telefonskim putem ili elektronskom poštom.

Predmeti pritužbi i predstavi su veoma raznovrsni:

- najveći deo je razočaranje ili nezadovoljstvo radom ili odlukom državnih organa i institucija na postupke privatizacije u državnim preduzećima. Ako neki građanin ne razume sadržinu same oduke, u saradnji sa nadležnim organom građanin se daje dopunsko objašnjenje.
- Građani traže pomoć pri zaposlenju, novčanu pomoć, dobijanje stana, pomoć za adaptaciju stambenog prostora, žale se na zagađivanje životne sredine i sl. Budući da Narodna skupština nema sredstva predviđena za ovu namenu, građani se upućuju na određene organe u Republici za koje se procenjuje da bi mogli da pomognu. Ono što Narodna skupština može da uradi, jeste da pozove ljude ili kompanije dobre volje koji mogu, u okviru svoje društveno-socijalne odgovornosti da pomognu pojedincima kojima je novčana pomoć potrebna. Jedan od primera je donacija praška za pranje rublja kompanije „Henkel Srbija“ korisnicima Crvenog krsta u Novom Pazaru.
- Interesuju se za vreme donošenja zakona, kao što je zakon o svojini zakon o denacionalizaciji, zakoni koji regulišu različite vrste
- Građani su iznosili svoje stavove za i protiv usvajanja deklaracije ili predlagali sadržaj deklaracije o osudi zločina u Srebrenici.
- Ima i anonimnih predstavi kao i nerealnih zahteva (npr. repavanje po nadoknada i sl. žalbama u drugom stepenu, ukidanje i menjanje sudskih odluka, uticaj na rad

sudova, smenjivanje ikonosnih organa u zdravstvenim i socijalnim ustanovama na lokalnu i sl.). Stižu i pisma veoma nejasne sadržine sa isečcima iz novina nepovezane sadržine.

- Dešava se i da su građani svesni da predsednik Narodne skupštine, u okviru svojih nadležnosti, ne može rešiti njihov problem ali da se ipak obraćaju, verovatno sa željom da im se posveti određena pažnja i da svoj problem podele sa predsednicom. Razlog zbog čega se građani najčešće obraćaju Narodnoj skupštini i narodnim poslanicima, upravo je svest o tome da je ovo dom svih građana i njihovih predstavnika i da preko narodnih poslanika vlast čuje glas svakog građanina Srbije.
- Predsednica Narodne skupštine je redovno informisana o sadržini zahteva koji se upućuju Kabinetu, a u određenim situacijama članovi kabineta razgovaraju sa podnosiocima zahteva.
- Svakom pojedinačnom slučaju se posvećuje dužna pažnja.
- Pritužbe, ili pak samo predloge, Kabinet prosleđuje nadležnim odborima Narodne skupštine na dalje postupanje, ili pak direktno odgovara na zahteve, ukoliko se odnose na zakonodavnu aktivnost Narodne skupštine, postupak donošenja zakonskih propisa ili na određena resorna ministarstva, posebno kada su u pitanju inicijative za izmenu određenih zakonskih propisa.
- Odgovara se u najkraćem mogućem roku od nekoliko dana, kada je moguće odmah odgovoriti, ili se Kabinet obraća određenom nadležnom organu da dostavi informacije potrebne podnosiocu zahtevam koje on iz određenih razloga nije imao.
- Iz brojnih kontakata sa građanima, vidljivo je da su građani veoma zadovoljni kada iz Narodne skupštine dobiju odgovor, bilo da je u pitanju hitan zahtev za rešavanje nekog urgentnog problema ili da bi se uputili na adresu gde svoj problem mogu da reše, jer očigledno ne očekuju, niti su navikli da se sa njima komunicira na ovako neposredan način.
- Kabinetu se, primera radi, obratilo Udruženje distrofičara kojima je bila potrebna pomoć za nabavku specijalizovanog vozila, upućeni su na Ministarstvo rada i socijalne politike, koje je upravo tih dana raspisalo konkurs za dodelu sredstava za projekte – na koje su oni imali pravo da apliciraju ali nisu imali dostupnu informaciju.

S poštovanjem,

GENERALNI SEKRETAR

Veljko Odalović (potpis)

NARODNA SKUPŠTINA
REPUBLIKE SRBIJE
Odbor za predstavke i predloge
10. jun 2010.
Beograd

NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRBIJE

U skladu sa članom 79. Poslovnika Narodne Skupštine Republike Srbije Odbor za predstavke i predloge Narodne skupštine Republike Srbije na sednici održanoj 10. juna 2010. godine, razmotrio je Izveštaj o predstavkama i predlozima podnetim Odboru za predstavke i predloge Narodne skupštine Republike Srbije za period od 1. marta 2010. godine do 31. maja 2010. godine.

U skladu sa čl. 79. i 67. Poslovnika Narodne skupštine Republike Srbije, Odbor podnosi sledeći

IZVEŠTAJ

Odbor je razmotrio i utvrdio Izveštaj o predstavkama i predlozima podnetim Odboru za predstavke i predloge Narodne skupštine Republike Srbije za period od 1. marta 2010. godine do 31. maja 2010. godine koji podnosi Skupštini.

I

Odbor za predstavke i predloge je svoju konstitutivnu sednicu održao 30. oktobra 2008. godine koja je bila prekinuta s obzirom da nije postignut dogovor u poslaničkim grupama oko izbora predsednika i zamenika predsednika Odbora. U međuvremenu, ova sednica je nastavljena 13. maja 2010. godine, kada je za predsednika Odbora izabran narodni poslanik Saša Dujović, a za njegovog zamenika Kenan Hajdarević, čime je Odbor konstituisan u njegovom punom kapacitetu.

II

Svoje ustavno pravo na peticiju, odnosno pravo da podnese predstavke i predloge, građani ostvaruju preko Odbora Narodne skupštine Republike Srbije za predstavke i predloge, kao stalnog radnog tela, u skladu sa Poslovnikom Narodne skupštine Republike Srbije.

Rad Odbora za predstavke i predloge specifičan je u odnosu na rad drugih radnih tela Narodne skupštine Republike Srbije u tom smislu, što je ovaj Odbor jedino radno telo koje je u stalnom i neposrednom kontaktu sa građanima. Posebna specifičnost u odnosu na ostale stalne odbore Narodne skupštine Republike Srbije je u činjenici da je Poslovníkom Narodne skupštine Republike Srbije predviđena izričita obaveza Odbora za predstavke i predloge, da o svojim zapažanjima povodom predstavki i predloga podnosi izveštaj Narodnoj skupštini najmanje jednom u toku svakog redovnog zasedanja.

Postojanje i rad Odbora za predstavke i predloge značajno ukazuje da su problemi građana veoma ozbiljni i teški i da se većina njih obraća sa velikom nadom i uverenjem da je ovaj Odbor još jedino mesto gde mogu da potraže rešenje problema i da slobodno iskažu svoje mišljenje.

Odbor nije organ koji može da rešava sva pitanja jer ne može pritužiocu dodeliti stan, materijalnu pomoć, izmeniti sudsko rešenje, ali sve ono na šta se građani pritužuju valja sagledati, uobličiti, i kao pojavu, po potrebi ukazati Narodnoj skupštini i resorno nadležnim državnim organima i drugim telima. Takođe, o prituženjima građana Odbor se može zalagati da odgovarajući organ vrši svoju nadležnost, kako zakon propisuje, ali ne može da preuzme ni jedan prerogativ iz nadležnosti tog organa.

Naravno, predstavka nije niti može biti vaninstitucionalni oblik ostvarivanja prava građana, jer bi takvim postupanjem bilo dovedeno u pitanje zakonom utvrđeno funkcionisanje nadležnih organa. Ona predstavlja samo najneposredniji vid komunikacije građana i države, u ovom slučaju Narodne skupštine, u vezi sa radom državnih organa.

Ustavno pravo građana da podnese predstavke i predloge treba da se posmatra u kontekstu usmeravanja i upućivanja na što kvalitetniji rad državnih organa pre svega organa uprave i nadležnih sudova. U skladu sa tim, ogleda se i značaj Odbora, gde on građanima pre svega pomaže delovanjem, u okviru svog delokruga, prema nadležnim organima pravne države.

III

U izveštajnom periodu Odboru je podneto 49 predstavki i predloga, koje je služba u Odboru uradila i postupila sa njima, saglasno utvrđenoj proceduri (prosleđivanje nadležnom organu, stavljanje određenih predstavki i predloga ad akta i obaveštavanje stranke o postupanju u vezi sa njegovom predstavkom) može se konstatovati da je postignuta apsolutna ažurnost u pogledu postupanja sa predstavkama i predlozima koje su do sada podnete ili koje su pristigle u Odbor. Službenici u Odboru su obavili 120 neposrednih razgovora sa građanima u prostorijama Narodne skupštine po pitanjima koja su se odnosila na probleme građana sa kojima je razgovor i obavljen. Takođe, službenici

u Odboru su obavili preko 400 telefonskih razgovora sa građanima, u vezi sa pitanjima koja su oni upućivali Odboru.

Navedeni broj predstavki, prigovora i uopšte obraćanje građana u odnosu na prethodni period nešto je manji, što je rezultat činjenice da je u naš ustavno pravni sistem uveden čitav niz tela (Zaštitnik građana, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ičnosti itd.) kojima građani mogu neposredno da se obrate u vezi sa njihovim interesima i problemima.

Razvrstavajući po oblastima pisane ili usmene predstavke, u ovom periodu, najviše je bilo prituženja iz oblasti rada pravosudnih organa (ubrzanje sudskih postupaka, neizvršavanje pravosnažnih sudskih odluka, nezadovoljstvo radom pojedinih sudova kao i radom sudija u njima) bilo da se radi o postupanju prvostepenih, drugostepenih ili apelacionih sudova.

Iz oblasti rada organa uprave, građani su se najviše prituživali na rad opštinskih organa, posebno inspekcijских službi, a često je tražena pomoć u vezi sa legalizacijom bespravno podignutih objekata ili nadziđivanja stambenih zgrada. Takođe, bilo je predstavki na rad Republičke inspekcije rada, sanitarne, tržišne, komunalne, ekološke i građevinske inspekcije.

U vezi sa predstavkama podnetim od strane veterana i rezervista, uočene su predstavke koje se odnose na problem unapređenja rezervnih vojnih starešina, kao i pritužba majki povodom tragične smrti nastradalog sina – vojnika.

U vezi sa peticijama, uočen je manji broj, i on se odnosi na ukidanje pijace u gradskoj opštini Zemun, kao i na pitanje koje se odnosi na rešavanje problema pasa lualica u urbanim sredinama.

U oblasti ostvarivanja prava na penziju uočene su pojave pritužbi na način obračuna penzije, kao i pružanja pomoći radi ostvarivanja prava na porodičnu penziju.

Kada se radi o inicijativama koje su građani podneli, one se pre svega odnose na inicijativu za dopunu Zakona o održavanju stambenih zgrada, inicijativa da se vrte nazivi ulica u Beogradu i Republici Srbiji, pitanje restitucije i s tim u vezi donošenje potrebnog zakona, kao i na promenu zakona koje uređuje pitanje prava na besplatne akcije.

U vezi sa stambenom problematikom, predstavke se odnose kako na molbu za odlaganje izvršenja rešenja o prinudnom iseljenju, tako i na zahteve za pružanje pomoći radi rešavanja stambenog problema.

Sumirajući zapažanja u radu Odbora u izveštajnom periodu, treba naglasiti, da pored rada na predstavkama upućenim Odboru, predsedniku Odbora, kao i drugim odborima Narodne skupštine a koje se takođe prosleđuju ovom Odboru, obavljen je i rad na predstavkama upućenim predsednici Narodne skupštine Republike Srbije.

IV

U cilju ostvarivanja aktivnosti Odbora, saglasno njegovom delokrugu, Odbor će posebno obratiti pažnju na institucionalizaciju neposrednog kontakta sa građanima u vezi sa čim će se bliže odrediti način, mesto i vreme neposrednih kontakata građana sa narodnim poslanicima – članovima ovog Odbora.

Takođe Odbor će održati visok nivo saradnje, pre svega, sa nadležnim ministarstvima Vlade Republike Srbije, nadležnim pravosudnim organima i tužilaštvima.

Odbor ocenjuje da je potrebno podići nivo stalne saradnje sa tzv. regulatornim telima (Zaštitnik građana, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti i itd.), kao činiocima značajnim za uspešno ostvarivanje delokruga Odbora.

Odbor smatra da je od posebnog interesa uspostavljanje odnosa saradnje sa tzv. nevladinim sektorom. Ovo iz razloga što nevladin sektor može da pruži značajne podatke o problemima i interesima građana, kao i da ponudi različite modele aktivnosti koji će omogućiti nastojanje Odbora da ostvari što neposredniji uvid u probleme i interese građana u cilju iznalaženja rešenja za njihovo prevazilaženje, odnosno ostvarivanje.

Sve napred navedeno, u osnovi, ima za cilj da omogući što neposredniji odnos Odbora, a u krajnjoj liniji i Narodne skupštine sa građanima i njihovim životnim interesima i problemima.

PREDSEDNIK ODBORA

Saša Dujović

Poslovníkom Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine („Sl. list AP Vojvodine“, br. 11/2010) predviđeno je postojanje Odbora za predstavke i predloge. Prema členu 59 Poslovníka: „Odbor za predstavke i predloge razmatra predstavke i predloge koji se upućuju Skupštini i predlaže nadležnim organima mere i aktivnosti za rešavanje pitanja iznetih u njima i o tome obaveštava podnosoce, razmatra izveštaje o radu komisija za predstavke i žalbe lokalnih samouprava u Pokrajini i druga pitanja iz oblasti predstavki i predloga značajna za rešavanje problema građana u Pokrajini. O svojim zapažanjima povodom predstavki i predloga Odbor obaveštava Skupštinu na njen zahtev ili po sopstvenoj inicijativi.“

Sam Odbor za predstavke i predloge AP Vojvodina konstituisan je 16. jula 2008. godine. Prema rečima Svetlana Popadić – Ležimirac, dugogodišnjeg sekretara Odbora za predstavke i predloge, ovaj odbor je funkcionisao i u ranijim sazivima. Od samog početka, u Skupštini Vojvodine, prepoznata je uloga ovog odbora, te se dopisi svim organima (predsedniku Skupštine npr.) koji sadrže karakter predstavke, prosleđuju ovom odboru na razmatranje.

Kako ona navodi, Odbor za predstavke i predloge ima dobru saradnju sa svim relevantnim organima. Sa Pokrajinskim ombudsmanom, od početka njegovog funkcionisanja 2003. godine, postoji razmena informacija. Odbor za predstavke i predloge predstavlja jedan u nizu skupštinskih odbora koji razmatra izveštaj Pokrajinskog ombudsmana.

Na panel diskusiji koja je u okviru ovog projekta organizovana u Novom Sadu 25.05.2010. godine u Skupštini AP Vojvodine, Milan Đukić, predsednik Odbora za predstavke i predloge, takođe je istakao da postoji odlična saradnja sa Kancelarijom Pokrajinskog ombudsmana. Kao primer saradnje istakao je zajednički obilazak zatvora po Vojvodini na početku 2010. godine.

...Milan Đukić je izjavio da su članovi Odbora ustanovili da u zatvorima i u neuropsihijatrijskim ustanovama u Vojvodini postoje problemi sa kršenjem ljudskih prava zatvorenika i pacijenata. Tako su zatvori u Vojvodini „prenaseljeni“, a neuropsihijatrijske ustanove često smeštene u potpuno neodgovarajuće i stare objekte. Naveo je da je hitno potrebno rekonstruisati objekat neuropsihijatrijske ustanove u Kovinu, jer se u uslovima koji trenutno tamo vladaju, uza sav trud osoblja, ne mogu postići odgovarajući rezultati u lečenju. Prema njegovim rečima, zatvorenicima se često krše ljudska prava jer im se ne dodeljuje branilac po službenoj dužnosti u slučajevima

kada prekrše zatvorsku disciplinu. „Oni ne dobijaju braniocce, iako za te prekršaje dobijaju oštre kazne“, rekao je Đukić. On je ocenio da Srbija zbog takve prakse može da ima problema pred Evropskim sudom za ljudska prava...

Takođe, u vreme funkcionisanja Odbora za predstavke i predloge Narodne skupštine Republike Srbije, postojala je saradnje pokrajinskog i republičkog odbora. Ova saradnja je prekinuta za vreme nefunkcionisanja ovog odbora. U oktobru 2010. godine, vršilac dužnosti sekretara Odbora za predstavke i predloge Narodne Skupštine Republike Srbije, dr Novica Kulić, prisustvovao je sednici pokrajinskog odbora na kojoj je razmatran i usvojen izveštaj o radu za 2009. godinu. Ovakav akt predstavlja znak da će se saradnja ova dva odbora nastaviti i u budućnosti.

Saradnja sa telima jedinice lokalne samouprave na teritoriji Vojvodine koja razmatraju predstavke i predloge takođe postoji, i ona se ogleda u dostavljanju godišnjih izveštaja pokrajinskom odboru. Godišnji izveštaji se šalju na obrascu koji je napravila služba pokrajinskog odbora. Milan Đukić je na pomenutoj panel diskusiji kritikovao 14 opština u Vojvodini, koje još uvek nemaju telo za postupanje po predstavkama i predlozima.

Detaljne informacije o radu Odbora za predstavke i predloge AP Vojvodine nalaze se u izveštaju koji je usvojen na sednici 28. oktobra 2010. godine. Zahvaljujemo se Svetlani Popadić – Ležimirac na dostavljanju ovog izveštaja.

Izveštaj o radu na predstavkama i predlozima za 2009. godinu

U izveštajnom periodu za 2009. godinu u radu pred službom Odbora za predstavke i predloge Skupštine AP Vojvodine bilo je ukupno 30 predstavki i predloga, od čega **pisмениh 22 i usмениh 8 i 15 arhiviranih predstavki**. Broj neposrednog obraćanja je znatno veći, s obzirom da se neki obraćaju više puta sa istim ili različitim zahtevima što se ne evidentira uvek u službi.

U toku 2009. godine, Odbor za predstavke i predloge Skupštine AP Vojvodine, je održao tri sednice. Na sednicama su razmatrane pored pojedinačnih predstavki i zajedničke informacije sa kratkim sadržajem, preduzetim merama i rezultatima ispitivanja svih u pismenom obliku, upućenih predstavki i predloga u izveštajnom periodu.

Odbor za predstavke i predloge je u toku novembra meseca 2009. godine, uz prethodno pribavljenu saglasnost Ministarstva pravde Republike Srbije i direktora Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, posetio dva okružna zatvora i kazneno popravni zavod na teritoriji Autonomne Pokrajine Vojvodine Zrenjanin, Novi Sad i Sremsku Mitrovicu.

Služba Odbora za predstavke i predloge Skupštine AP Vojvodine obavlja sve stručne

i administrativne poslove u radu na predstavkama i predlozima za Odbor. Pored obrade pismenih predstavlki, u službi se svakodnevno primaju i stranke koje izlažu svoje probleme, traže zaštitu u ostvarivanju svojih prava.

Iz tabelarnog izveštaja (tabela II) proizilazi da je najveći broj predstavlki koji se po materiji ne mogu svrstati ni u jednu grupu pod nazivom OSTALO 9 predstavlki od kojih je rešenih 5, a nerešenih 4 i one koje se odnose na IMOVINSKO PRAVNE ODNOS, UPRAVU I PRAVOSUĐE 9 predstavlki od kojih je nerešeno 6, a rešeno 3 predstavke.

Sledeća oblast po broju upućenih predstavlki je oblast STAMBENO-KOMUNALNIH POSLOVA sa 5 predstavlki i predloga, od kojih je 2 na građansku dozvolu, i po 1 predstavlka na dodelu stana, stambeni spor i ostale komunalije, broj nerešenih je 4, a broj rešenih je 1 predstavlka.

Sledeća oblast su PENZIJSKO-INVALIDSKO OSIGURANJE I SOCIJALNA ZAŠTITA sa 4 predstavke i predloga, od kojih se 3 odnose na socijalnu pomoć i druge oblike socijalne zaštite i 1 na lečenje i druga prava iz zdravstvenog osiguranja, sve su rešene.

Iz oblasti RADA I RADNIH ODNOSA bilo je 3 predstavke i predloga od kojih se po 1 odnosi na zapošljavanje, prava iz radnog odnosa i na odnose u preduzeću, broj rešenih je 2, a nerešenih 1 predstavlka.

Podaci iz tabele III ukazuju da je najveći broj obraćanja građana koji su iz reda OSTALI I NEPOZNATI 10 (rešenih 6, nerešenih 4), iz reda penzionera 7 (nerešenih 4, rešenih 3), 6 kolektivnih predstavlki (3 rešene, 3 nerešene), po 2 predstavke iz reda radnika u privrednim delatnostima (2 nerešene) i u vanprivrednoj delatnosti (1 rešena, 1 nerešena) i po 1 iz reda radnika u upravi i pravosuđu (1 rešena), u zdravstvu i socijalnoj zaštiti (1 rešena) i anonimna predstavlka (1 nerešena).

Razmatrajući broj predstavlki u odnosu na organe na koje se odnose (tabela IV), najveći broj je OSTALI ORGANI 14 (9 rešenih 5 nerešenih), predstavke koje se odnose na rad sudova osnovnih 3 (3 nerešene), viši 3 (3 nerešene), Vrhovni kasacioni 1 (1 nerešena), na rad državnih organa opštinski 2 (1 rešena, 1 nerešena), pokrajinski 1 (1 rešena), republički 1 (1 rešena), na rad fondova i Centra za socijalni rad 3 (3 rešene), i po 1 predstavlka koja se odnosi na rad policije (1 nerešena) i na rad preduzeća (1 nerešena).

Na teritoriji Vojvodine u skupštinama opština obrazovane su Komisije za predstavke i žalbe, koje obrađuju predstavke upućene od strane građana.

U 25 opština građani se nisu obraćali; to su: Alibunar, Bač, Bela Crkva, Bečej, Vršac, Vrbas, Žabalj, Žitište, Indija, Irig, Kikinda, Kovačica, Kovin, Kula, Mali Idoš, Nova Crnja, Novi Bečej, Novi Kneževac, Sremski Karlovci, Opovo, Plandište, Sečanj, Srbobran, Temerin i Titel.

Izveštaje o radu na predstavkama i predlozima za 2009. godinu, nisu dostavile sledeće opštine: Odžaci, Senta, Sremska Mitrovica, Subotica i Titel.

Iz izveštaja opštinskih Komisija proizilazi da je upućeno 132 pismene predstavke, od kojih su 109 rešene i 23 nerešene predstavke.

Po broju obraćanja građana opštinskim Komisija, najviše ima iz oblasti stambeno-komunalnih poslova 56, ostalo 36, penzijsko-invalidskog osiguranja i socijalne zaštite 29, na rad i radne odnose 10, i na imovinsko-pravne odnose, upravu i pravosuđe odnosi se 1 predstavka.

Najveći broj podnosilaca predavki je iz reda OSTALIH I NEPOZNATIH (66), iz reda preduzeća i drugih organizacija i zajednica (17), kolektivnih (16), iz reda penzionera (14), po 4 predstavke iz reda radnika u privrednim delatnostima, u drugoj vanprivrednoj delatnosti i anonimnih, po 2 predstavke iz reda radnika u upravi pravosuđu i poljoprivrednika u sektoru privatne svojine i po 1 predstavka iz reda rukovodećih radnika u privredi, radnika u zdravstvu i socijalnoj zaštiti i u prosveti i kulturi.

Prema organima na koje se odnose, najveći broj predavki se odnosi na rad državnih organa 111 (opštinski 107, pokrajinski 2 i republički 2), na rad preduzeća 11, ostalih državnih i društvenih organa 7 (tužilaštvo 1, policija 2 i ostali 4), OSTALO 2 predstavke i 1 predstavka na rad fondova i Centra za socijalni rad.

Služba Odbora za predstavke i predloge Skupštine AP Vojvodine ostvaruje saradnju sa Pokrajinskim ombudsmanom i opštinskim Komisijama i pruža pomoć po potrebi u postupku ispitivanja složenijih predavki i predloga. U toku ispitivanja navoda iz predavki i predloga neophodna je, pored saradnje sa opštinskim Komisijama, i aktivna saradnja sa drugim organima i organizacijama, i to: sa sudovima, organima uprave (gradskim i pokrajinskim) i Fondovima i ona se odvija se redovno i bez problema.

Služba Odbora saraduje i sa odgovarajućom Službom Odbora na nivou Republike Srbije razmenom materijala, dostavljanjem odgovarajućih predavki i predloga i ispitivanjem predavki.

Obaveštavanje javnih glasila vrši se pozivanjem predstavnika istih na sednice Odbora i davanjem materijala sa sednice na uvid.

Novi Sad, oktobar 2010. godine

SKUPŠTINA AP VOJVODINE
ODBOR ZA PREDSTAVKE I PREDLOGE
2009. GODINE

TABELA I

Pregled
obrađenih predstavki i predloga
prema organima kojima su upućeni

red.br.	Naziv Organa	Pismenih	Usmenih	Svega
1	Narodna Skupština R. Srbije	1	-	1
2	Skupština AP Vojvodine	20	8	28
3	Vlada AP Vojvodine	1	-	1
4	Skupština opštine	-	-	-
	UKUPNO od 1. do 4.	22	8	30
5	Broj rešenih predstavki	12	3	15
6	Broj nerešenih predstavki	10	5	15

TABELA II

Pregled
obrađenih predstavki i predloga
prema materiji

I.	IMOVINSKO PRAVNI ODNOSI, UPRAVA I PRAVOSUĐE	UKUPNO: 9
1.	Kooperacija	
2.	Komasacija, arondacija	
3.	Eksproprijacija	
4.	Nacionalizacija, vraćanje poljoprivrednog zemljišta	
5.	Porez, takse i samodoprinos	
6.	Uzurpacija zemljišta	1
7.	Državljanstvo	1
8.	Pasoši	
9.	Građanski spor	4

10	Krivični spor	3
11	Odlaganje kazne i uslovni otpust	
12	Pomilovanje	
13	Carine i carinski prekršaji	
14	Prekršaji	
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	
II.	PENZIJSKO-INVALIDSKO OSIGURANJE I SOCIJALNA ZAŠTITA	UKUPNO: 4
21	Lična i porodična penzija	
22	Boračka i izuzetna penzija	
23	Invalidska penzija, druga prava iz invalidske penzije	
24	Lečenje i druga prava iz zdravstvenog osiguranja	1
25	Ratna i mirnodopska vojna invalidnina	
26	Socijalna pomoć i drugi oblici socijalne zaštite	3
27	Dečiji dodatak	
28	Poseban staž boraca NOR-a	
29	Penzijski staž	
	Broj rešenih predstavki	4
	Broj nerešenih predstavki	
III.	STAMBENO-KOMUNALINI POSLOVI	UKUPNO: 5
41	Dodela stana	1
42	Stambeni spor	1
43	Bespravna gradnja	
44	Gradevinska dozvola i lokacija	2
45	Ostale komunalije	1
	Broj rešenih predstavki	1
	Broj nerešenih predstavki	4
IV	RAD I RADNI ODNOS	UKUPNO: 3
61	Zapošljavanje	1
62	Prava iz radnog odnosa	1
63	Radni spor	
64	Odnosi u preduzeću	1
65	Školovanje	
	Broj rešenih predstavki	2

	Broj nerešenih predstavi	1
V.	OSTALO	UKUPNO: 9
91	Molbe za prijem	
92	Predstavke društveno ekonomskog karaktera	
93	Predstavke političkog karaktera	
99	R a z n o	
	Broj rešenih predstavi	5
	Broj nerešenih predstavi	4
	UKUPNO OD I DO V	30

TABELA III

**Pregled socijalne strukture
podnositelaca predstavi i predloga obrađenih predstavi i predloga**

1.	Radnik u privrednim delatnostima (VKV, KV, PKV, NKV)	2
	Broj rešenih predstavi	
	Broj nerešenih predstavi	2
2.	Rukovodeći radnik u privredi	
	Broj rešenih predstavi	
	Broj nerešenih predstavi	
3.	Radnik u upravi i pravosuđu	1
	Broj rešenih predstavi	1
	Broj nerešenih predstavi	
4.	Radnik u zdravstvu i socijalnoj zaštiti	1
	Broj rešenih predstavi	1
	Broj nerešenih predstavi	
5.	Radnik u prosveti i kulturi	
	Broj rešenih predstavi	
	Broj nerešenih predstavi	
6.	Radnik u drugoj vanprivrednoj delatnosti	2
	Broj rešenih predstavi	1
	Broj nerešenih predstavi	1
7.	Zanatlija u sektoru privatne svojine	
	Broj rešenih predstavi	

	Broj nerešenih predstavki	
8.	Poljoprivrednik u sektoru privatne svojine	
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	
9.	Penzioneri	7
	Broj rešenih predstavki	3
	Broj nerešenih predstavki	4
10.	Domaćice	
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	
11.	Ostalo i nepoznato	10
	Broj rešenih predstavki	6
	Broj nerešenih predstavki	4
12.	Anonimne predstavke	1
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	1
13.	Kolektivne predstavke	6
	Broj rešenih predstavki	3
	Broj nerešenih predstavki	3
14.	Predstavke preduzeća i drugih organizacija i zajednica	
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	
	UKUPNO od 1. do 14.	30

TABELA IV

Pregled obrađenih predstavki i predloga
prema organima na koje se odnose

I.	DRŽAVNI ORGANI	UKUPNO: 4
1.	Opštinski	2
	Broj rešenih predstavki	1
	Broj nerešenih predstavki	1
2.	Pokrajinski	1

	Broj rešenih predstavki	1
	Broj nerešenih predstavki	
3.	Republički	1
	Broj rešenih predstavki	1
	Broj nerešenih predstavki	
II.	FONDOVI I CENTAR ZA SOCIJALNI RAD	UKUPNO: 3
	Broj rešenih predstavki	3
	Broj nerešenih predstavki	
III.	PREDUZEĆA	UKUPNO: 1
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	1
IV.	SUDOVI	7
1.	Osnovni sud	3
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	3
2	Viši sud	3
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	3
3.	Apelacioni sud	
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	
4.	Vrhovni kasacioni sud	1
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	1
5.	Privredni sud	
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	
6.	Upravni sud	
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	
V.	OSTALI DRŽAVNI DRUŠTVENI ORGANI	UKUPNO: 1
1.	Tužilaštvo	
	Broj rešenih predstavki	

	Broj nerešenih predstavki	
2.	Policija	1
	Broj rešenih predstavki	1
	Broj nerešenih predstavki	
3.	Ostali	
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	
VI.	PREDLOZI	UKUPNO:
	Broj rešenih predstavki	
	Broj nerešenih predstavki	
VII.	OSTALO	UKUPNO: 14
	Broj rešenih predstavki	9
	Broj nerešenih predstavki	5
	UKUPNO od I do VII	30

**SKUPŠTINE OPŠTINA NA TERITORIJI VOJVODINE
KOMISIJE ZA PREDSTAVKE I ŽALBE
2009. GODINE**

TABELA I

**Pregled obrađenih predstavki i žalbi
prema organima kojima su upućeni**

red.br.	Naziv organa	Pisмениh	Usmenih	Svega
1.	Narodna Skupština R. Srbije	2		
2.	Skupština AP Vojvodine	1		
3.	Vlada AP Vojvodine	4		
4.	Skupština opštine	124		
	UKUPNO od 1. do 4.	131		
5.	Broj rešenih predstavki	109		
6.	Broj nerešenih predstavki	22		

TABELA II

**Pregled obrađenih predstavki i žalbi
prema materiji**

I	Imovinsko-pravni odnosi, uprava i pravosuđe	UKUPNO: 1
1.	Kooperacija	
2.	Komasacija, arondacija	
3.	Eksproprijacija	
4.	Nacionalizacija, vraćanje poljoprivrednog zemljišta	
5.	Porez, takse i samodoprinos	1
6.	Uzurpacija zemljišta	
7.	Državljanstvo	
8.	Pasoši	
9.	Građanski spor	
10.	Krivični spor	
11.	Odlaganje kazne i uslovni otpust	

12.	Pomilovanje	
13.	Carine i carinski prekršaji	
14.	Prekršaji	
II	Penzijsko-invalidsko osiguranje i socijalna zaštita	Ukupno: 29
21.	Lična i porodična penzija	
22.	Boračka i izuzetna penzija	
23.	Invalidska penzija, druga prava iz invalidske penzije	
24.	Lečenje i druga prava iz zdravstvenog osiguranja	2
25.	Ratna i mirnodopska vojna invalidnina	
26.	Socijalna pomoć i drugi oblici socijalne zaštite	21
27.	Dečji dodatak	6
28.	Poseban staž boraca NOR-a	
29.	Penzijski staž	
III	Stambeno-komunalni poslovi	UKUPNO: 56
41.	Dodela stana	4
42.	Stambeni spor	2
43.	Bespravna gradnja	5
44.	Građevinska dozvola i lokacija	5
45.	Ostale komunalije	40
IV	Rad i radni odnos	UKUPNO: 10
61.	Zapošljavanje	7
62.	Prava iz radnog odnosa	3
63.	Radni spor	
64.	Odnosi u preduzeću	
65.	Školovanje	
V	Ostalo	UKUPNO: 35
91.	Molbe za prijem	10
92.	Predstavke društveno ekonomskog karaktera	14
93.	Predstavke političkog karaktera	4
99.	Razno	7
	UKUPNO od I do V	131

TABELA III

**Pregled
socijalne strukture podnosioca predstavki i žalbi**

1.	Radnik u privrednim delatnostima (VKV, KV, PKV, NKV)	4
2.	Rukovodeći radnik u privredi	1
3.	Radnik u upravi i pravosuđu	2
4.	Radnik u zdravstvu i socijalnoj zaštiti	1
5.	Radnik u prosveti i kulturi	1
6.	Radnik u drugoj vanprivrednoj delatnosti	4
7.	Zanatlija u sektoru privatne svojine	
8.	Poljoprivrednik u sektoru privatne svojine	2
9.	Penzioneri	14
10.	Domaćice	
11.	Ostalo i nepoznato	65
12.	Anonimne predstavke	4
13.	Kolektivne predstavke	16
14.	Predstavke preduzeća i drugih organizacija i zajednica	17
	UKUPNO od 1 do 14	131

TABELA IV

**Pregled
obrađenih predstavki i žalbi
prema organima na koje se odnose**

I	Državni organi	UKUPNO: 110
1.	Opštinski	106
2.	Pokrajinski	2
3.	Republički	2
II	Fondovi i centar za socijalni rad	UKUPNO: 1
III	Preduzeća	UKUPNO: 11
IV	Sudovi	UKUPNO: 0

1.	Osnovni sud	
2.	Viši sud	
3.	Apelacioni sud	
4.	Vrhovni kasacioni sud	
5.	Privredni sud	
6.	Upravni sud	
V	Ostali državni i društveni organi	UKUPNO: 7
1.	Tužilaštvo	1
2.	Policija	2
3.	Ostali	4
VI	Predlozi	UKUPNO: 0
VII	Ostalo	UKUPNO: 2
	UKUPNO OD I DO VII	131

Tokom panel diskusija u maju i junu 2010. godine, došlo se do zaključka da ne postoji svest građana (uključujući i mnoge predstavnike vlasti kakvi su zaštitnici građana u pojedinim gradovima) o postojanju tela u jedinicama lokalne samouprave koja su nadležna za razmatranje predloga i peticija.

Ta činjenica je bila razlog da, u okviru projekta, u septembru 2010. godine sprovedemo **istraživanje o mogućnostima uticaja građana na lokalne javne politike u Srbiji.**

Ovim istraživanjem se želelo ispitati 1. postojanje institucionalnog okvira u jedinicama lokalne samouprave za postupanje po peticijama i predlozima, 2. transparentnost rada organa koji bi, po svojim nadležnostima, trebalo da budu okrenuti ka građanima, kao i 3. zainteresovanost građana da utiču na javne politike.

Pozivanjem na Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, 15. septembra 2010. godine, poslato je **152 pisma** na različite adrese širom Srbije. Broj od 79 pisma uputio je YUCOM kao pravno lice, odnosno nevladina organizacija, dok je 73 pisma poslalo fizičko lice iz Beograda u svoje ime. Ovakvim vidom obraćanja želeo se dodatno ispitati odnos jedinica lokalne samouprave prema zahtevima građana kao fizičkih lica, s jedne strane, i prema zahtevima nevladinih organizacija, s druge strane.

Zahtev je bio identičan u oba slučaja. Tražile su se dve informacije:

- ☞ jedna se odnosila na organizacionu strukturu u okviru jedinica lokalne samouprave koja bi trebalo da omogući uključivanje građana u kreiranje javnih politika.

... „Da li u vašoj opštini postoji posebno telo koje se bavi razmatranjem predstavki, peticija i predloga građana (npr. Odbor za peticije i predloge, Odbor za predstavke i predloge, Komisija za predstavke i predloge)? Ako postoji posebno telo u vašoj opštini koje se bavi razmatranjem predstavki, peticija i predloga građana, navedite naziv organa i organ jedinice lokalne samouprave u okviru koga deluje.“...

- ☞ druga se odnosila na rad samih tela kao i natransparentnost njihovog rada.

... „Ukoliko postoji posebno telo u vašoj opštini koje se bavi razmatranjem predstavki, peticija i predloga građana, navedite da li je i kada navedeno telo objavilo izveštaj o svom radu.“...

I YUCOM i fizičko lice su tražili da se odgovor dostavi elektronskom poštom i poštom. Odgovor je trebalo da bude u formi kopije dokumenta koji sadrži traženu informaciju.

Adresa:
Svetogorska 17
11103 Beograd – Stari
grad, PAK 106402

Telefon:
+381-11-3344425
Fax:
+381-11-3344235

e-mail:
yucomoffice@gmail.com

web:
www.yucom.org.rs

**Komitet pravnika
za
ljudska prava**
YUCOM

Градска општина Вождовац
Устаничка 53, 11000 Београд

ЗАХТЕВ

за приступ информацији од јавног значаја

На основу члана 15. ст. 1. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10), од горе наведеног органа захтевам:*

обавештење да ли поседује тражену информацију;
 увид у документ који садржи тражену информацију;
 копију документа који садржи тражену информацију;
 достављање копије документа који садржи тражену информацију:

поштом
 електронском поштом
 факсом
 на други начин:***

Овај захтев се односи на следеће информације:

1. Да ли у вашој општини постоји посебно тело које се бави разматрањем представки, петиција и предлога грађана (нпр. Одбор за петиције и предлоге, Одбор за представке и предлоге, Комисија за представке и предлоге)? Ако постоји посебно тело у вашој општини које се бави разматрањем представки, петиција и предлога грађана, наведите **назив органа и орган јединице локалне самоуправе у оквиру кога делује**.
2. Уколико постоји посебно тело у вашој општини које се бави разматрањем представки, петиција и предлога грађана, наведите **да ли је и када наведено тело објавило извештај о свом раду**.

Катарина Јозић

У Београду, дана 15.09.2010. године

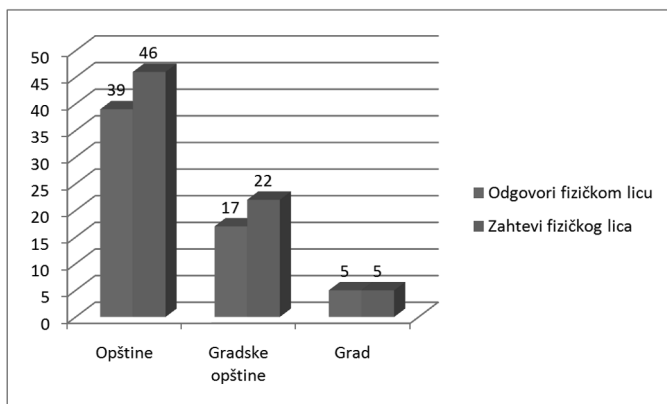
Светогорска 17,
11 000 Београд
Е-маил:
yucomoffice@gmail.com

YUCOM

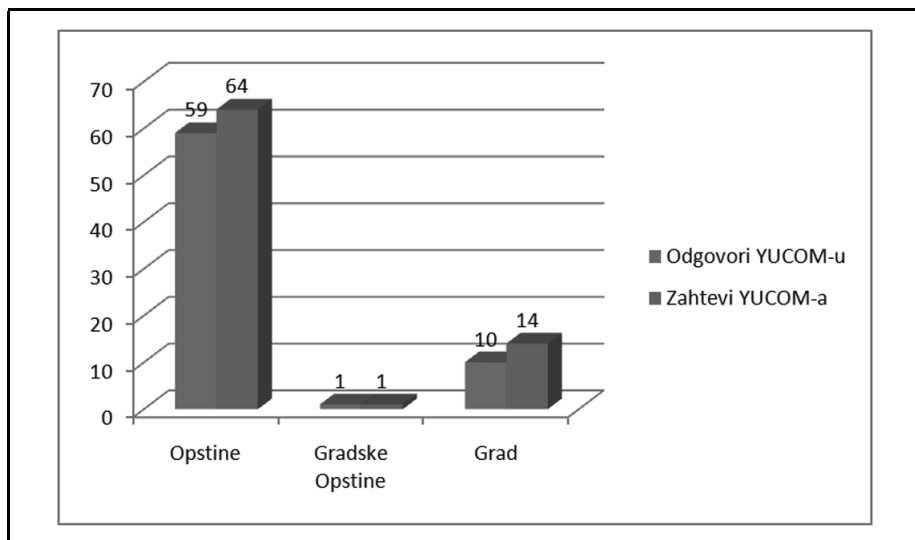
Komitet pravnika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
Svetogorska 17, Beograd, Srbija / 17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia
Tel/Fax: +38111 3344235, +38111 3344425
e-mail: yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.rs

Nakon isteka zakonskog roka od 15 dana za davanja odgovora, blagovremeno smo dobili odgovore na 122 od 152 upućenih zahteva za slobodan pristup informacijama.

FIZIČKO LICE	Opštine	Gradske opštine	Grad	Ukupno
Zahtevi	46	22	5	73
Odgovori	39	17	5	61
Procenat dobijenih odgovora	84,8 %	77,27 %	100 %	83,56 %

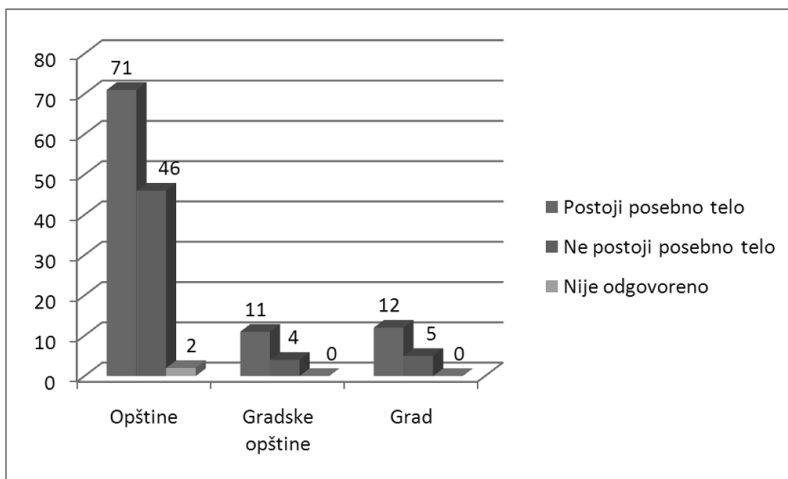
YUCOM	Opštine	Gradske opštine	Grad	Ukupno
Zahtevi	64	1	14	79
Odgovori	50	1	10	61
Procenat dobijenih odgovora	76,56 %	100 %	71,43 %	75,95 %

Od 122 pristigla odgovora, samo 25 jedinica lokalne samouprave se izjasnilo da u njihovoj opštini, gradskoj opštini ili gradu nema posebnog tela. Neke od njih su navele da funkciju komunikacije sa građanima obavljaju druga tela. Tako, kako se navodi, iako ne postoji posebno telo u opštinama za razmatranje peticija i predloga nadležni su od opštine do opštine: Skupština Opštine i sekretar Skupštine, Opštinsko veće, Narodna kancelarija predsednika Opštine, Predsednik opštine, Načelnik opštinske uprave i sekretar skupštine opštine, Opštinska uprava, radna tela Skupštine opštine iz svoje nadležnosti, veće gradske opštine ili komisija kojoj je naslovljena.

Interesantno je da su službenici određenih opština zvali podnositeljku zahteva kako bi pitali zbog čega se ovakvo pitanje postavlja opštini. Ono što se u razgovoru sa službenicima iz gradskih opština moglo uvideti, jeste da stoje na stanovištu da ovakva tela nisu potrebna građanima i da njihovo postojanje predstavlja relikv komunističkog perioda.

Ovakav stav, pre svega, može biti ukorenjen u tome što se nazivi posebnih tela ne menjaju godinama, te nisu usklađeni sa odredbom člana 56 Ustava Republike Srbije. Naime, iako se zahtevom tražila informacija o postojanju tela koje se bavi razmatranjem predstavki, peticija i predloga građana, uz potvrđan odgovor o postojanju dobili smo i najčešći naziv tog tela – Komisija za predstavke i žalbe (u čak 40 slučajeva).

	Opštine	Gradske opštine	Grad	Ukupno
Postoji posebno telo	71	11	13	95
Ne postoji posebno telo	16	7	2	25
Nije odgovorilo	2	0	0	2
Procenat dobijenih pozitivnih odgovora	79,78 %	61,11 %	81,25 %	76 %

Opština	Kontakt	Da li postoji posebno telo	Naziv tela
Aleksandrovac	Trg oslobođenja 7, 37230 Aleksandrovac aleksandrovac@ptt.rs	Da	Savez za predstavke i pritužbe
Aleksinac	Knjaza Miloša 169, 18220 Aleksinac	Da	Komisija za predstavke i predloge
Alibunar	Trg slobode 4 26310 Alibunar	Da	Komisija za predstavke i predloge
Apatin	Srpskih vladara 29 25260 Apatin	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Arandelovac	Venac Slobode (Gagićev venac) br.10, 34300 Arandelovac	Da	Komisija za predstavke

Opština	Kontakt	Da li postoji posebno telo	Naziv tela
Arilje	Svetog Ahilija 53, 31230 Arilje, arilje@arilje.org.rs	Da	Komisija za predstavke
Babušnica	Ratka Pavlovića 1, 18330 Babušnica	Da	Komisija za propise, predstavke i žalbe
Bajina Bašta	Dušana Višića 28, 31250 Bajina Bašta sobb@nadlanu.com	Da	Odbor za molbe i žalbe
Batočina	Kralja Petra I br.37, 34227 Batočina, opstinabatocina@gmail.com	Da	Komisija za predstavke i predloge
Bela Crkva	Miletićeva 2, 26340 Bela Crkva, opstinabc@neobee.net	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Bela Palanka	Karadorđeva 28, Bela Palanka, sobelapalanka@belapalanka.org.rs	x	x
Beočin	Svetosavska 25, 21300 Beočin	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Blace	Kralja Petra Prvog 4, 18420 Blace, blace@blace.org.rs	Ne	x
Boljevac	Dragiše Petrovića 12, 19370 Boljevac	Ne	x
Bor	Moše Pijade 3, 19210 Bor, sobor@opstinabor.rs	Da	Komisija za predstavke i predloge
Bosilegrad	SO Bosilegrad, 17500 Bosilegrad, sobosilegrad@ptt.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Brus	Kralja Petra I 120, 37220 Brus	Da	Komisija za predstavke i pritužbe
Bujanovac	K. Petrovića 115, 17520 Bujanovac	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Čajetina	Zlatiborska 28, 31300 Čajetina	Ne	x
Čičevac	Karadorđeva 106, Čičevac	Da	Savet za razvoj i zaštitu lokalne samouprave, predstavke i pritužbe
Crna trava	16215 Crna Trava	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Čuprija	13. oktobra 7, 35230 Čuprija, info@cuprija.rs	Ne	Opštinsko Veće
Despotovac		Da	Komisija za predstavke i predloge
Dimitrovgrad	Balkanska 2, 18320 Dimitrovgrad	Ne	x
Doljevac	18410 Doljevac	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Gadžin Han	Miloša Obilića bb 18240 Gadžin Han	Ne	x
Gornji Milanovac	Takovska 2, 32300 G.Milanovac, office@gornjimilanovac.rs	Da	Komisija za predstavke

Opština	Kontakt	Da li postoji posebno telo	Naziv tela
Indija	Cara Dušana 1, 23320 Indija, aleksandar.banic@indjija.net	Da	Komisija za predstavljanje i žalbe
Irig	Vojvode Putnika 1, 22406 Irig, soirig@neobee.net	Da	Komisija za predstavljanje i žalbe
Ivanjica	Venijamina Marinkovića 1, 32350 Ivanjica	Da	Savet za predstavljanje i žalbe
Kanjiza	Trg Edvarda Kardelja 1, 24420 Kanjiza, office@kanjiza.rs	Da	Komisija za predstavljanje i žalbe
Kikinda	Trg srpskih dobrovoljaca 12, 23300 Kikinda, info@kikinda.org.rs	Da	Komisija za predstavljanje i žalbe
Kladovo	Kralja Aleksandra br.35, 19320 Kladovo, zivanicd@kladovonet.com	Da	Komisija za predstavljanje i žalbe
Knić	Opština Knić, 34240 Knić, opstina@knic.rs	Da	Komisija za predstavljanje i žalbe
Knjaževac	Miloša Obilića 1, 19350 Knjaževac, soknjaževac@ptt.rs	Da	Komisija za normativnu delatnost, predstavljanje i žalbe
Koceljeva	Nemanjina 74, 15220 Koceljeva		Komisija za predstavljanje i predloge
Kosjerić	Olge Grbić 10, 31260 Kosjerić, info@kosjeric.rs	Da	Komisija za nadzor predstavljanja i pritužbi
Kovačica	Maršala Tita 50, 26210 Kovačica, opstina@kovacica.org	Da	Komisija za predstavljanje i žalbe
Krupanj	Maršala Tita 2, 15314 Krupanj	Da	Komisija za predstavljanje i pritužbe
Kuršumlija	Proleterskih brigada bb	Da	Komisija za predstavljanje i žalbe
Lajkovac	Omladinski trg 1, 14224 Lajkovac	Da	Komisija za predstavljanje I žalbe
Lapovo	Njegoševa 18, 34220 Lapovo, office@lapovo.org	Ne	x
Ljubovija	Vojvode Mišića 48, 15320 Ljubovija, opsljubovija@ptt.rs	Da	Komisija za predstavljanje i pritužbe
Lučani	Jugoslovenske Armije 5, 32240 Lučani, solucani@eunet.rs	Da	Komisija za predstavljanje i žalbe
Majdanpek	Trg oslobođenja bb, 19250 Majdanpek majdanpekso@ptt.rs	Da	Komisija za predstavljanje i žalbe
Mali Zvornik	Kralja Petra I 38, 15318 Mali Zvornik, jurosevic.miladin@gmail.com	Da	Komisija za predstavljanje i pritužbe
Medveđa	Jablanička 48, 16240 Medveđa, medvedja@medvedja.org.rs	Da	Komisija za predstavljanje, predloge i žalbe

Opština	Kontakt	Da li postoji posebno telo	Naziv tela
Merošina	Cara Lazara 12, 18252 Merošina	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Mionica	Vojvode Mišića 30, 14242 Mionica, somionica@ptt.rs		Komisija za predstavke i žalbe
Negotin	Trg Stevana Mokranjca 1, 19300 Negotin, informatikang@yahoo.com	Da	Komisija za statutarna, normativna pitanja, predstavke i žalbe
Nova Varoš	4. decembar bb, 31320 Nova Varoš, onunvaros@gmail.com	Da	Komisija za predstavke i pritužbe
Novi Bečej	Žarka Zrenjanina 8, 23272 Novi Bečej, sonovibecej@novibecej.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Odžaci	Knez Mihajlova 24, 25270 Odžaci, protokol@odzaci.info	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Paraćin	Tome Živanovića 10, 35250 Paraćin, info@opstinaparacin.info	Ne	x
Pećinci	Slobodana Bajića 5, 22410 Pećinci, opstina@pecinci.org	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Petrovac na Mlavi	Srpskih Vladara 165, 12300 Petrovac, info@petrovacnamlavi.rs	Ne	x
Pirot	Srpskih vladara 82, 18300 Pirot, kabinet@pirot.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Plandište	Srpskih vladara 82, 18300 Pirot, kodeks@lamanet.biz	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Preševo	M. Tita 36, 17523 Preševo, muhamedi-ab@hotmail.com	Da	Komisija za peticije i predloge
Priboj	12. januara 108, 31330 Priboj, opstinapb@ptt.rs	Da	Odbor za predstavke i predloge
Prijepolje	Trg bratstva i jedinstva 1, 31300 Prijepolje, oprijep@gmail.com	Ne	x
Prokuplje	Nikodija Stojanovića Tatka br. 2, 18400 Prokuplje	Ne	x
Rača	Karadorđeva 44, 34210 Rača, predsednik.opštine@raca.rs	Da	Komisija za predstavke i predloge
Ražanj	SO Ražanj, 37215 Ražanj, predsednik@razanj.rs	Da	Komisija za administrativna pitanja, predstavke i žalbe
Ruma	Glavna 255, 22400 Ruma, privorgruma@neobee.net	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Sečanj	Vožda Karadorđa 57, 23240 Sečanj	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Senta	Glavni Trg 1, 24400 Senta, info@zenta-senta.co.rs	Da	Odbor za predstavke i pritužbe

Opština	Kontakt	Da li postoji posebno telo	Naziv tela
Šid	Karadorđeva 2, 22240 Šid, kabinet@nadlanu.com	Da	Odbor za predstavke i žalbe
Sokobanja	Svetog Save br.23, 18230 Sokobanja info@opstinasokobanja.com	Da	Komisija za predstavke i pritužbe
Srbobran	Trg Slobode 2, 21480 Srbobran, info@srbobran.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Surdulica	Kralja Petra I br.1, 17530 Surdulica, office@surdulica.org.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Svilajnac	Ulica Svetog Save 102, 35210 Svilajnac	Ne	x
Svrljig	Radetova 31, 18360 Svrljig, predsednik@svrljig.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Temerin	Novosadska 326, 21235 Temerin, opst.tem-sekretar@parabolonet.com	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Titel	Glavna 1, 21240 Titel	Ne	x
Topola	Bulevar Kralja Aleksandra I, broj 9, 34310 Topola, predsednik@topola.com	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Trstenik	Kneginje Milice bb, 37240 Trstenik, kabinet.ts@sbb.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Tutin	Husein-bega Gradaševića 7, 36320 Tutin, opstinatutin@nadlanu.com	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Ub	ul. 3. oktobra br.4, 14210 Ub	Ne	x
Velika Plana	Miloša Velikog 30 11320 Velika Plana		x
Vladimirci	Svetog Save 17, 15223 Vladimirci	Da	Komisija za predstavke i pritužbe
Vlasotince	Trg oslobođenja 12, 16210 Vlasotince, opsta.uprava@vlasotince.org.rs	Ne	x
Vrnjačka Banja	Kruševačka 17, 36210 Vrnjačka Banja	Ne	x
Vršac	Trg pobjede 1, 26300 Vršac, info-sov@vrsac.org.rs	Da	
Žabari	Kneza Miloša 103, 12374 Žabari	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Žabalj	Nikole Tesle 45, Žabalj	Da	Komisija za predstavke i pritužbe
Žagubica	Trg oslobođenja 1, 12320 Žagubica	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Žitište	Cara Dušana 15, 23210 Žitište opstina.zitiste@gmail.com	Da	Komisija za predstavke i žalbe

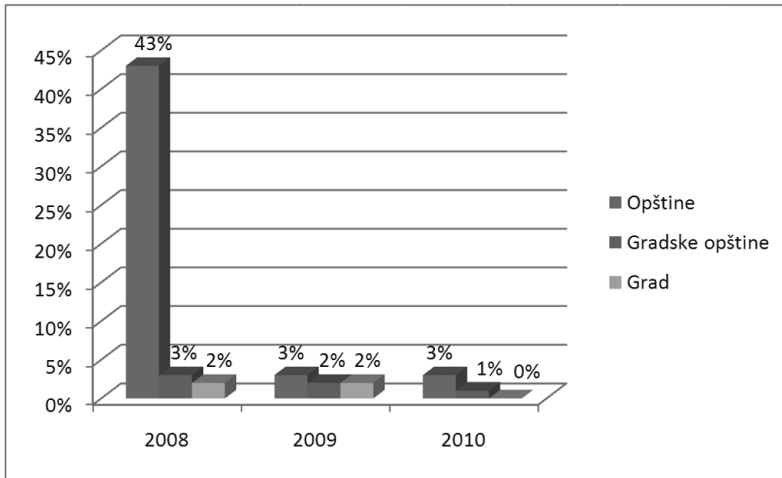
Posebna tela u okviru gradskih opština nadležna za razmatranje predstavki, peticija i predloga građana

Gradska opština	Kontakt	Da li postoji posebno telo	Naziv tela
Lazarevac	Karadorđeva 42, 14230 Lazarevac, protokol@lazarevac.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Niška Banja	Sindelićeva 3, 18205 Niška Banja, pitanja@goniskabanja.org.rs	Ne	x
Obrenovac	Vuka Karadžića 74, 11500 Obrenovac, zjovetic@obrenovac.org.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Palilula - Beograd	Takovska 12, 11000 Beograd, info@palilula.org.rs	Da	Komisija za predstavke i predloge
Rakovica	Miška Kranjca 12, 11090 Rakovica	Da	Komisija za propise, predstavke i predloge
Savski venac	Kneza Miloša 69, 11000 Beograd	Da	Komisija za predstavke i predloge
Stari Grad	Makedonska 42, 11000 Beograd	Ne	x
Surčin	Vojvodanska 79, 11271 Surčin	Ne	x
Vračar	Njegoševa 77, 11000 Beograd, sovracar@vracar.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Zemun	Magistratski trg 1, 11080 Zemun, info@zemun.rs	Da	Komisija za predstavke i predloge
Čukarica	Šumadijski trg 2, 11030 Beograd	Ne	x
Voždovac	Ustanička 53, 11000 Beograd	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Grocka	Bulevar Oslobođenja 39, 11306 Grocka	Da	Komisija za predstavke I predloge
Crveni Krst (grad Niš)	Bulevar 12. februar 89, 18000 Niš	Ne	x
Palilula (Niš)	Branka Radičevića 1, 18000 Niš	Ne	x
Mladenovac	Janka Katića 6, 11400 Mladenovac	Da	Komisija za predstavke i predloge
Zvezdara	Bulevar Kralja Aleksandra 77, 11000 Beograd, info@zvezdara.org.rs	Ne	x
Novi Beograd	Bulevar Mihaila Pupina 167, Novi Beograd 11070	Da	Komisija za predstavke i žalbe

**Posebna tela u okviru gradova opština nadležna za razmatranje
predstavki, peticija i predloga građana**

Grad	Kontakt	Da li postoji posebno telo	Naziv tela
Kraljevo	Trg Jovana Sarića 1, 36000 Kraljevo, gradonacelnik@kraljevo.org	Da	Komisija za predstavke i pritužbe
Kruševac	Trg kosovskih junaka 1, 37000 Kruševac, protokol@krusevac.org.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Loznica	Vlade Zečevića 2, 15300 Loznica, office@loznica.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Novi Pazar	Stevana Nemanje 2, 36300 Novi Pazar, office@novipazar.org.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Novi Sad	Žarka Zrenjanina 2, 21000 Novi Sad	Da	Komisija za predstavke i predloge
Pančevo	Trg Kralja Petra 2-4, 26000 Pančevo, gradonacelnik@pancevo.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Požarevac	Drinska 2, 12000 Požarevac, uprava@pozarevac.rs	Da	Komisija za predstavke i predloge
Šabac	Gospodar Jevremova 6, 15000 Šabac opština@sabac.org	Da	Komisija za predstavke i predloge
Smederevo	Omladinska 1, 11300 Smederevo, nacelnikgu@smederevo.org.rs	Ne	x
Sombor	Trg Cara Uroša 1, 25000 Sombor, info@so-sombor.com	Da	Odbor za predstavke, predloge i inicijative građana
Čačak	Župana Stracimira 1, 32000 Čačak	Da	Komisija za pritužbe i predloge
Jagodina	Kralja Petra 6, 35000 Jagodina, sojagodina@ptt.rs	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Niš		Ne	x
Valjevo	Karadorđeva 64, 14000 Valjevo	Da	Komisija za predstavke i žalbe
Vranje			Komisija za predstavke i predloge

Imajući u vidu dosadašnje iskustvo sa Odborom za predstavke i predloge Narodne Skupštine¹, napravili smo **presek stanja o vremenu konstituisanja** posebnih tela organa jedinica lokalne samouprave.

	Opštine	Gradske opštine	Grad	Ukupno
Od 2008. godine	43	3	2	48
Od 2009. godine	3	2	2	7
Od 2009. godine	3	1	0	4
Nije konstituisan	3	0	0	3
Nije odgovoreno	27	14	9	50

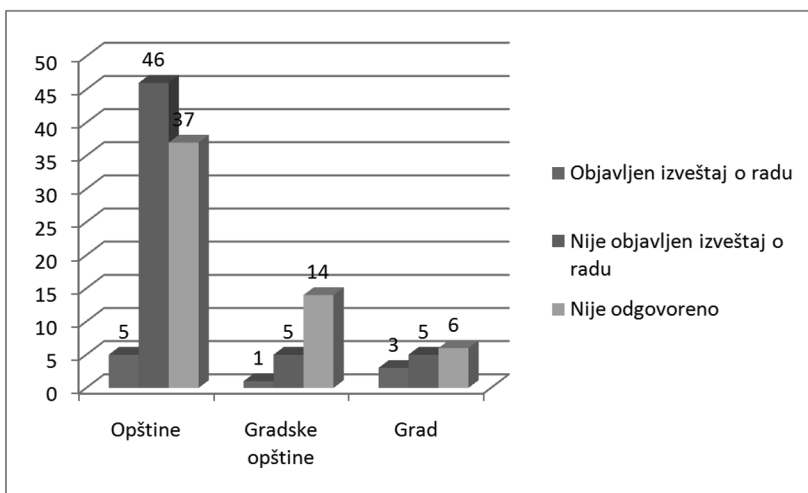
Kada je u pitanju sastav ovih tela najčešće imaju od 4 do 6 članova. Česta je pojava da se članovi posebnog tela biraju, iz reda građana (2-3), gde su predsednik i zamenik predsednika iz reda odbornika.²

Međutim, većina ovih tela nije objavila izveštaj o svom radu. Navodi se u odgovorima da ova tela 1. nemaju obavezu da objavljuju posebene izveštaje o radu i 2. nisu imala potrebe za objavljivanjem izveštaja, s obzirom da od konstituisanja nisu dobili nijednu predstavku.

1 Odbor za predstavke i predloge Narodne skupštine Republike Srbije nije zasedao od 2007. godine, a u novom sazivu Skupštine, nakon izbora u maju 2008. godine, konstituisan je tek maja 2010. godine.

2 Npr. Negotin, Majdanpek, Priboj, Rača, Senta, Žitište, Žabari, Brus, Crna Trava, Kikinda i dr.

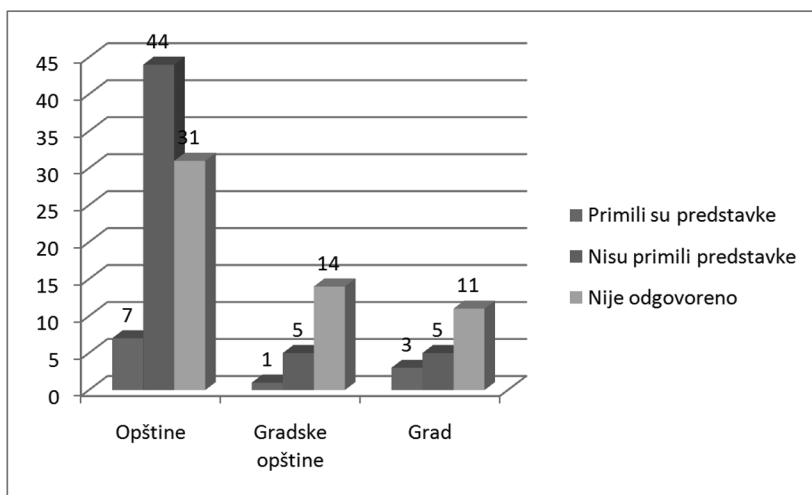
- ☞ Interesantno je da čak u 57 slučajeva nije ni odgovoreno na pitanje.
- ☞ Uočeno je da opštine na teritoriji Vojvodine podnose izveštaj o radu svake godine Skupštini AP Vojvodine - Odboru za predstavlke i predloge, na propisanom obrascu. Ustaljena i formalizovana komunikacija sa Odborom za predstavlke i predloge Narodne skupštine RS i posebnih tela u okviru jedinica lokalne samouprave – ne postoji.
- ☞ Kao primer dobre prakse, tokom istraživanja želeli smo da istaknemo primer grada Vranja. Po dopisu načelnika uprave grada Vranja: „Komisija podnosi godišnji izveštaj o svom radu koji razmatra i usvaja Skupština grada Vranja. Komisija svoje zaključke posle svake sednice objavljuje na zvaničnom sajtu grada www.vranje.org.rs.“ Ipak, na sajtu Grada Vranja ne nalazi se nijedna informacija o zaključcima i sednicama Komisije i sl.

	Opštine	Gradske opštine	Grad	Ukupno
Objavljen izveštaj o radu	5	1	3	9
Nije objavljen izveštaj o radu	46	5	5	56
Nije odgovoreno	37	14	6	57

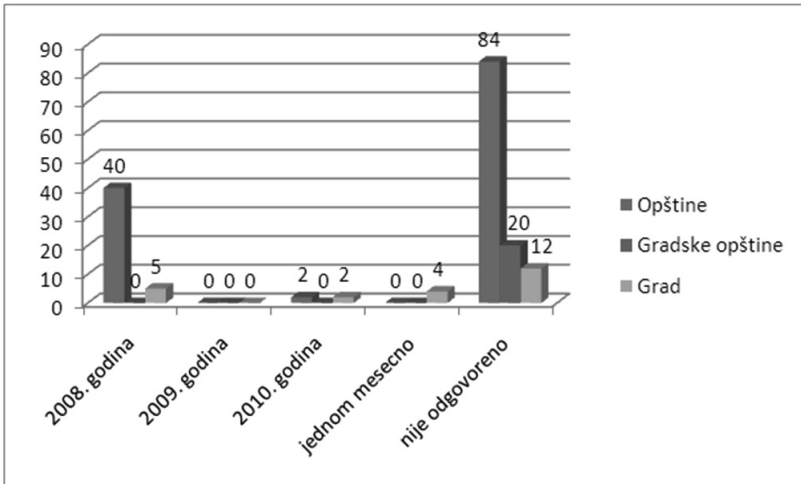
Kao što je već rečeno, po pitanju broja predstavki većina jedinica lokalnih samouprava je navela da od konstituisanja nije ni bilo primljenih predstavki građana. Čini se da je rad posebnih tela i njihovo postojanje netransparentno, te da ne postoji svest građana o njihovom postojanju. Tokom radionica i panel diskusija građani su kao najveći problem izneli nepoznavanje nadležnosti organa kojima bi želeli da se obrate i ukazali da je specijalizovano telo za primanje, razmatranje i usmeravanje predstavki nužno za uključenje građana u kreiranju javnih politika, jer doista olakšava pristup institucijama.

U skladu sa odgovorima da li se objavljuje izveštaj o radu i o broju primljenih predstavki, napravili smo **presek vremena objavljivanja izveštaja o radu posebnih tela**.

	Opštine	Gradske opštine	Grad	Ukupno
Primili su predstavke	7	1	3	11
Nisu primili predstavke	44	5	5	54

	Opštine	Gradske opštine	Grad	Ukupno
Nije odgovoreno	31	14	11	56

POSTUPAK PODNOŠENJA PETICIJA I PREDLOGA

Nakon sprovedenih analiza zakonodavnog okvira koji reguliše oblast peticija i predloga i niza panel diskusija koje su održane širom Srbije tokom projekta, identifikovano je da ne postoje pravila za podnošenje peticija i predloga. Ovakva manjkavost poprilično parališe ostvarivanje ovog prava, kako što se tiče građana, tako i vlasti.

Problem koji građani (naročito nevladine organizacije) ističu, jeste da je otežano prikupljanje potpisa za peticije, jer postoji strah građana da će se njihovi podaci zloupotrebiti. S druge strane, postoji i bojazan nevladinih organizacija da nelegalno prikupljaju određene lične podatke, te da zbog toga mogu biti odgovorne za kršenje prava na privatnost građana u delu zaštite podataka o ličnosti.

Povodom ovog pitanja, YUCOM je zatražio mišljenje kancelarije Poverenika za slobodan pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, tražeći precizno odgovor na pitanje: „Da li je dozvoljeno prikupljanje i prosleđivanje ličnih podataka podnosioca i potpisnika peticija/ predloga, i to sledećih ličnih podataka: ime, prezime, broj lične karte, JMBG, adresa, grad, elektronska adresa, kao i koje lične podatke podnosioca i potpisnika peticija/ predloga je neophodno pribaviti u cilju predstavljanja ovih lica, odnosno njihovog legitimisanja pred organima javne vlasti?“

U nastavku je dat odgovor, koji bi trebalo da bude osnova za pravno regulisanje ove oblasti.

Veliki broj građana učestvovao je, bilo u okviru svojih organizacija ili u individualnom svojstvu, u potpisivanju peticija; međutim, odgovori su najčešće izostajali. Dalje u okviru ovog poglavlja predstavljeni su rezultati YUCOM-ovog istraživanja o iskustvu građana u podnošenju peticija. Prilikom razgovora sa peticionišima, uočeno je da je najčešći problem određivanje adresata peticije. Ovaj odgovor zapravo je osnov za *de lege ferenda* rešenje da peticije i predloge na sistematski način razmatraju kao prioritetno nadležna predstavnička tela čije bi službe, u krajnoj liniji, prosleđivale primljene peticije i predloge nadležnim organima za rešavanje zahteva izraženim u njima. Na taj način bi se postigla dvostruka korist – uvid predstavnika naroda u zahteve i stvarne potrebe građana i olakšavanje komunikacije građana sa vlastima pri rešavanju njihovih problema i ostvarivanju predloga.

Katarina Golubović

MIŠLJENJE POVERENIKA ZA INFORMACIJE OD JAVNOG ZNAČAJA

Republika Srbija
 Poverenik za informacije
 od javnog značaja i zaštitu podataka
 o ličnosti
 Svetozara Markovića 42
 11000 Beograd

Tel: +381 (0) 11 3408-900
 Faks: +381 (0) 11 2685-023
 office@poverenik.rs
 www.poverenik.rs
 Adresa za poštu:
 Nemanjina 22-26, Beograd

Broj: 011-00-00106/2010-05

Datum: 20.05.2010.

KOMITET PRAVNIKA ZA LJUDSKA PRAVA

Svetogorska 17
 11000 Beograd

Poštovani,

Povodom vaše molbe broj 504/10 od 04. maja 2010. godine koju ste uputili Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti (dalje: Poverenik) radi dobijanja mišljenja na pitanja da li je dozvoljeno prikupljanje i prosleđivanje ličnih podataka podnosioca i potpisnika peticija / predloga, i to sledećih ličnih podataka: ime, prezime, broj lične karte, JMBG, adresa, grad, elektronska adresa, kao i koje lične podatke podnosioca i potpisnika peticija / predloga je neophodno pribaviti u cilju predstavljanja ovih lica, odnosno njihovog legitimisanja pred organima javne vlasti, obaveštavamo vas sledeće:

Ustavni osnov za zaštitu podataka o ličnosti, za prikupljanje, držanje, obradu i korišćenje ovih podataka, kao i za uređivanje ove materije zakonom, sadržan je u članu 42. Ustava Srbije. Na osnovu ove ustavne odredbe donet je Zakon o zaštiti podataka o ličnosti („Službeni glasnik RS“ br. 97/08 i 104/09 - dr. zakon, dalje: ZZPL), koji je opšti zakon u oblasti zaštite podataka o ličnosti. Ovim zakonom se uređuju uslovi za prikupljanje i obradu podataka o ličnosti, prava lica i zaštita prava lica čiji se podaci prikupljaju i obrađuju, ograničenja zaštite podataka o ličnosti, postupak pred nadležnim organom za zaštitu podataka o ličnosti, obezbeđenje podataka, evidencija, iznošenje podataka iz Republike Srbije i nadzor nad izvršavanjem ovog zakona (član 1. ZZPL).

Da bi obrada podataka o ličnosti bila dozvoljena, potrebno je da postoji odgovarajući pravni osnov. S obzirom da je ZZPL opšti zakon u oblasti zaštite podataka o ličnosti, to bi poseban zakon kojim se uređuju ova pitanja u određenoj oblasti, trebalo da sadrži precizne odredbe o podacima koji se mogu obrađivati, načinu obrade, svrsi obrade, zaštiti podataka i dr. u predmetnoj oblasti. Međutim, zakon kojim bi se neposredno uredilo ostvarivanje ustavnog prava na peticiju iz člana

56. Ustava Srbije, ne postoji. Ipak, postoji zakon kojim se uređuje pravo građana da se obrate nadležnim organima i da daju razne predloge. To je Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi („Službeni glasnik RS“ br. 48/94 i 11/98) koji predviđa da narodna inicijativa sadrži predlog za promenu ili donošenje odgovarajućeg akta ili neki drugi predlog (član 32). Ovaj zakon ne sadrži precizne odredbe o obradi podataka o ličnosti koje su usaglašene sa savremenim standardima, te bi zbog toga, ali i iz drugih razloga, ovaj zakon trebalo značajno izmeniti i dopuniti.

Dakle, u nedostatku posebnog zakona, odnosno odgovarajućeg posebnog zakona, kojim bi se precizno i u skladu sa savremenim standardima uredila obrada podataka o ličnosti podnosioca, tj. potpisnika peticija, odnosno predloga, to je ZZPL, kao opšti zakon u oblasti zaštite podataka o ličnosti, trenutno jedini zakon koji predstavlja pravni osnov za uređivanje pitanja obrade podataka o ličnosti ovih lica.

U skladu sa odredbama ZZPL, pored zakona, kao pravnog osnova za obradu podataka o ličnosti, to može da bude i pristanak lica na koje se odnose podaci o ličnosti (član 10. ZZPL). Lice može dati punovažan pristanak nakon što je od strane rukovodca podacima obavesteno o svim pitanjima navedenim u članu 15. ZZPL. U skladu sa članom 11. ZZPL pristanak za obradu podataka o ličnosti se može povući.

Posebno želimo da ukazemo na činjenicu da ZZPL (član 16 – 18) poznaje naročito osetljive podatke o ličnosti, a to su oni podaci koji se odnose na nacionalnu pripadnost, rasu, pol, jezik, veroispovest, pripadnost političkoj stranci, sindikalno članstvo, zdravstveno stanje, primanje socijalne pomoći, žrtvu nasilja, osudu za krivično delo i seksualni život. Ovi podaci se mogu obrađivati po strožem režimu i to na osnovu slobodno datog pristanka lica, osim kada zakonom nije dozvoljena obrada ni uz pristanak.

U cilju iznalaženja odgovora na vaša pitanja potrebno je posebno imati u vidu odredbe člana 8. ZZPL o (ne)dozvoljenosti obrade. Ovaj član ZZPL uređuje da je obrada podataka dozvoljena uz obavezan pristanak lica; obrada podataka ne može da se vrši u svrhu različitu od one za koju je određena; svrha obrade mora da bude jasno određena; lice na koje se podaci odnose ne sme da bude određeno ili određivo nakon što se ostvari svrha obrade; način obrade mora da bude dozvoljen; podatak koji se obrađuje mora da bude potreban i podesan za ostvarivanje svrhe obrade; broj i vrsta podataka koji se obrađuju treba da su srazmerni svrsi obrade, i podatak mora da bude istinit i potpun.

Imajući u vidu činjenicu da ne postoji poseban zakon, odnosno odgovarajući poseban zakon kojim se uređuje obrada podataka o ličnosti podnosioca, tj. potpisnika peticija, odnosno predloga, kao i da ZZPL, kao opšti zakon u oblasti zaštite podataka o ličnosti, ne sadrži konkretne odredbe koje bi pružale neposredan odgovor na vaša pitanja, to je potrebno da imate u vidu napred navedene odredbe ZZPL, ali i druge odredbe ZZPL, kao i smisao zakona, te da rukovođeni ovim u konkretnom slučaju utvrdite koji se podaci mogu prikupljati, obrađivati, odnosno koristiti, i da za to obezbedite punovažan pristanak lica koje prethodno obavestite u smislu člana 15. ZZPL.

ZAMENIK POVERENIKA

Aleksandar Resanović, s.r.

Poznavanje Instrumenata za Uključenje građana u kreiranje javnih politika

Istraživanje o poznavanju instrumenata za uključivanje građana u kreiranje javnih politika je sprovedeno u periodu februar - mart 2010. godine za potrebe projekta „Uključivanje građana i građanki u društveni i politički život kroz zastupanje prava na peticije i predloge“ koji realizuju Komitet pravnika za ljudska prava – YUCOM i Fondacija Heinrich Böll uz podršku Delegacije Evropske unije za Republiku Srbiju. Cilj istraživanja je da ispita neophodnost pravnog regulisanja i promocije instrumenata neposredne demokratije kroz analizu znanja građana o postojećim instrumentima.

Rezultati istraživanja su rezultat odgovora ispitanika iz 5 gradova Srbije. Poziv nevladinim organizacijama da učestvuju na radionicama o peticijama i predstavkama u Novom Sadu, Kragujevcu, Preševu, Nišu i Beogradu upućen je od strane Fondacije Heinrich Böll putem interneta - direktno na 250 imejl adresa. Učesnicima radionica nije najavljeno sprovođenje istraživanja. Pre edukativnog dela, na samom početku radionica, učesnici su pozvani da popune Upitnike za rad. Ukupno 64 učesnika i učesnica koji su se odazvali na radionice su u potpunosti odgovorili na upitnike.¹

Upitnik za rad sadrži pet pitanja koja predstavljaju kombinaciju otvorenog i zatvorenog tipa. Pitanja su postavljena tako da se odgovorima stekne uvid u teorijska znanja i praktična iskustva o upotrebi instrumenata neposredne demokratije.

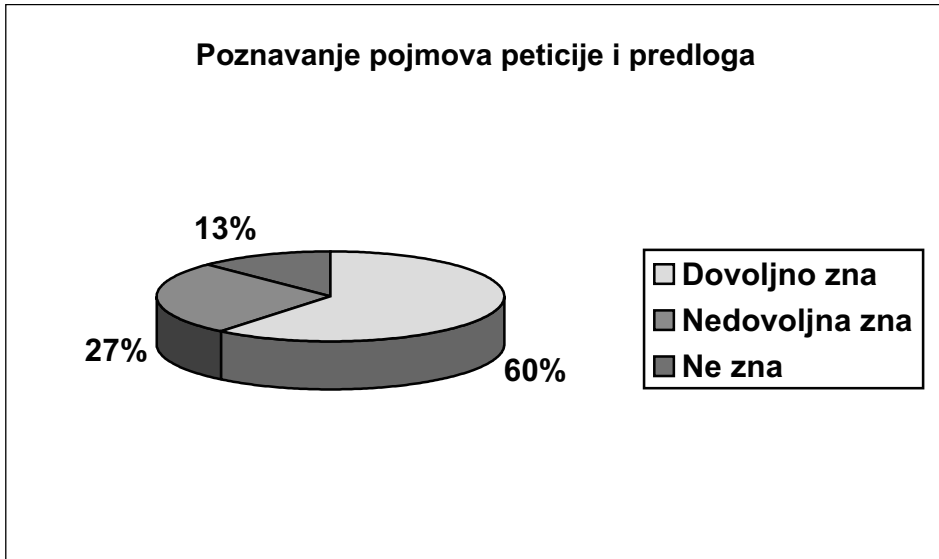
Analiza odgovora ispitanika

1. Da li vam je poznat pojam prava na peticije i predloge ako jeste molimo opišite šta taj pojam za vas predstavlja?

Najveći procenat ispitanika (60%) je pokazao dovoljno znanje o pojmovima peticije i predloga dok je veoma mali procenat ispitanika eksplicitno naveo da nema nikava

¹ Ukoliko uporedimo broj poziva sa brojem osoba koje su učestvovala na radionicama, možemo da dođemo do zaključka da je došlo do relativno slabog odziva.

znanja o pojmovima. Njih 27% je pokazalo određeno znanje o pojmovima ali ono ne može da se okarakterise kao dovoljno zato što su ispitanici uglavnom navodili da je peticija pravni akt, formalno-pravni dokument ili su navodili potpuno pogrešno značenje pojmova peticije i predloga.

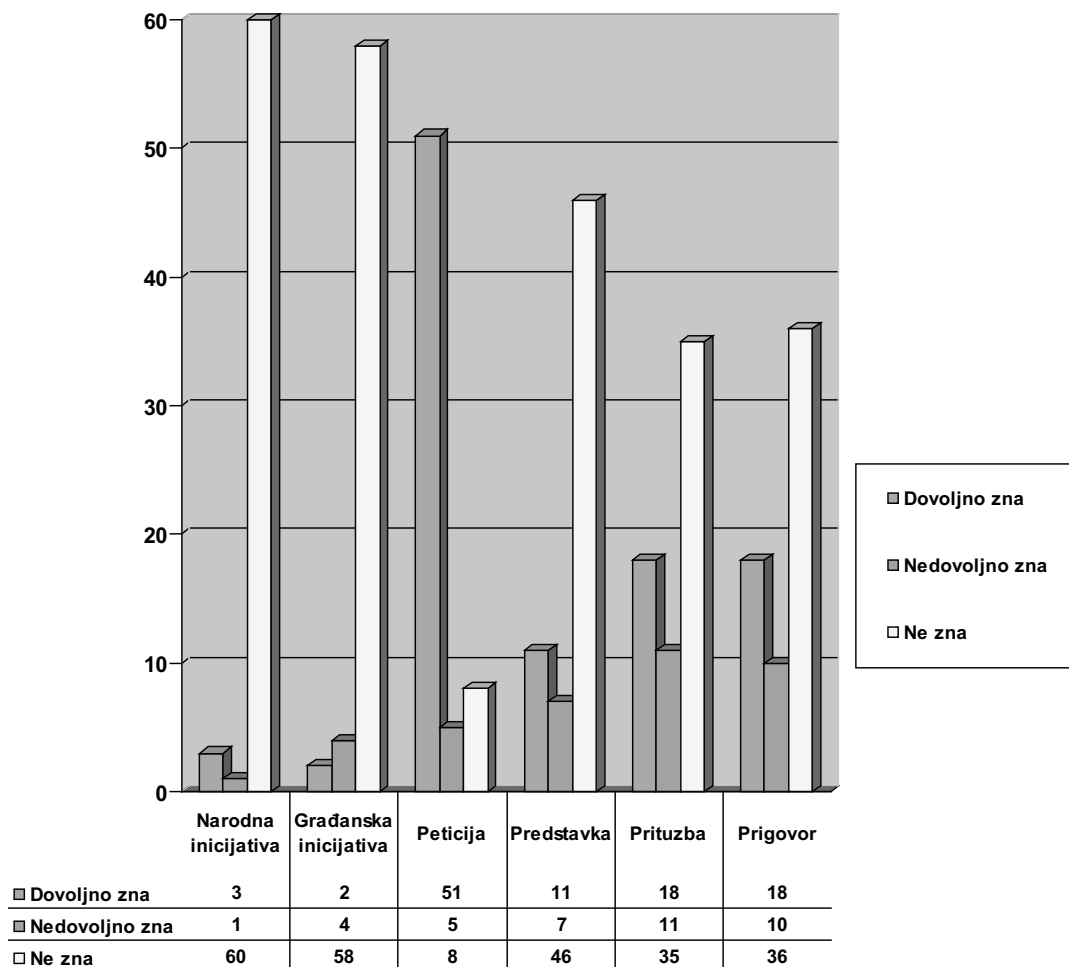

2. Da li su vam poznati pojmovi sledeći izrazi? Ako jesu molimo da ukratko objasnite šta oni označavaju:

- (1) narodna inicijativa
- (2) građanska inicijativa
- (3) peticija
- (4) predstavka
- (5) pritužba
- (6) prigovor

Najmanji procenat ispitanika je pokazao bilo kakvo znanje u pogledu pojmova narodna inicijativa i građanska inicijativa (oko 92% ispitanika uopšte ne zna značenje pojmova), što i ne treba da čudi s obzirom na činjenicu da su oba pojma striktno pravna, a da najveći broj učesnika nisu pravnici. Ispitanici su ova dva pojma uglavnom mešali sa narodnim/gr građanskim pokretima ili kolektivnim inicijativama koje u društvu nastaju usled određenih pojava (kao primer za narodnu inicijativu navođena je smena

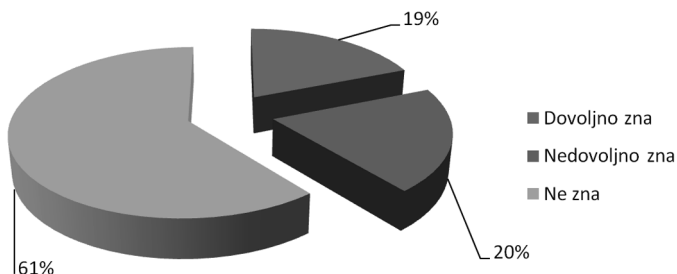
Slobodana Miloševića, a za građansku parada ponosa). Što se pojma peticije tiče, veći broj ispitanika je pokazao znanje o ovom pojmu nego u odgovoru na pitanje iz broja 1. Ako uporedimo znanje ispitanika o pojmovima pritužba, predstavka i prigovor u odnosu na znanje o narodnoj i građanskoj inicijativi, možemo da zaključimo da je znanje ispitanika o tim pojmovima daleko veće, s tim što su vrlo često pravljene greške kao što su vezivanje ovih pojmova za sudski ili upravni postupak, zatim navođenje da ovakve podneske mogu podneti samo advokati - generalno kod učesnika je preovladavalo mišljenje da su predstavka, pritužba i prigovor formalno-pravni pojmovi.

3. Da li možete ukratko da navedete razliku između pojmova u prethodno navedenom pitanju?

Najveći procenat učesnika je eksplicitno naveo da ne bi umeo da razgraniči pojmove, dok je mnogo manji broj učesnika pokazao bilo kakvo znanje o tome. Što se učesnika koji nisu pokazali dovoljno znanje tiče, kao najčešće greške su se pojavljivale konstatacije da su narodna i građanska inicijativa spontane inicijative uz pomoć kojih građani mogu da utiču na postupke vlasti dok su pritužba, prigovor i predstavka formalno-pravni dokumenti. Kod ispitanika koji su naveli da mogu da razgraniče pojmove - zbog složenosti pitanja i ograničenog pravničkog znanja učesnika - kao kriterijum da su pokazali dovoljno znanja uzet je odgovor da su narodna inicijativa, građanska inicijativa i peticija pojmovi uz pomoć kojih se građani i građanke kolektivno obraćaju državnim organima, a da su predstavka, pritužba i prigovor podnesci uz pomoć kojih se građani i građanke vlasti obraćaju individualnim putem.

Razlike pojmova

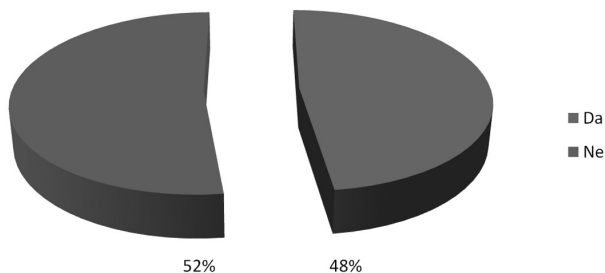

4. Da li ste ikada učestvovali u podnošenju bilo kakve peticije ili predloga (zaokruži odgovor)?

Da Ne

Ako je prethodni odgovor da, u ovom polju ukratko navedite u kojim

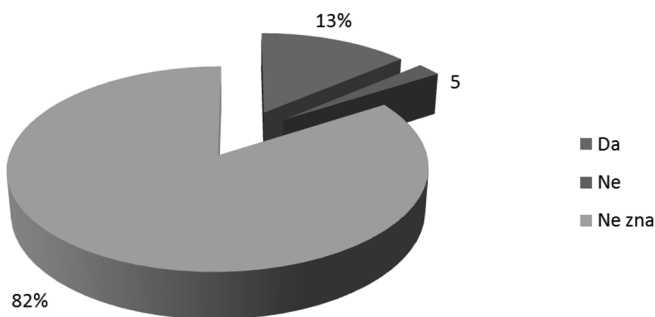
Nešto veći procenat ispitanika (52%) je odgovorio da je učestvovalo u podnošenju peticije dok je neznatno manji procenat (48%) odgovorio da nikada nije učestvovao u tome.

5. Da li smatrate da je potreban poseban sistemski zakon koji bi uredio pravo na podnošenje peticija i drugih predloga?

Da Ne

Velika većina ispitanika (82%) je dala odgovor da je takav zakon potreban, dok se mnogo manji broj izrazio suprotno. Zanimljivo mali broj ispitanika (5%) je dao odgovor da nema jasan stav o tom pitanju.

Zaključak

Iz istraživanja se može izvući zaključak da je veliki broj ispitanika radionica makar načelno upoznat sa pojmovima peticije i predloga, dok je situacija sa striktno pravnim pojmovima - građanska inicijativa i narodna inicijativa - potpuno suprotna. Ispitanici pokazuju nešto bolje znanje o pojmovima kao što su prigovor, pritužba i predstavka, dok u najvećem procentu ne umeju jasno da razgraniče navedene pojmove. Nešto veći

procenat učesnika je lično već učestvovao u podnošenju peticije dok velika većina (82%) smatra da je potreban poseban sistemski zakon koji bi regulisao ovo pitanje. Generalni zaključak je da je mnogo veći procenat učesnika upoznat sa pojmom peticije i predloga koji nisu regulisani sistemskim zakonom nego sa striktno pravnim pojmovima kao što su građanska i narodna inicijativa, koji su u potpunosti regulisani pozitivnim propisima. Kod pojmova pritužba, prigovor i predstavka znanje je nešto veće, ali kao razlog za to može da se uzme jezičko značenje pomenutih pojmova uz pomoć kojeg ispitanici lako mogu da dođu do zaključka šta ti pojmovi znače.

Novak Vučo

ŠTA TO ČINI DEMOKRATIJU?

Budući da se demokratija definiše kao vladavina naroda, dakle kao proces u kome građani i građanke biraju politike, onda je neposredna demokratija njena najbolja paradigma. Naime, glasanje na izborima za nekoga ko će predstavljati naše interese je, razume se, jedan od načina da i mi posredno učestvujemo u odlučivanju. No, nikada nećemo moći da znamo u kojoj se meri slažemo sa svojim predstavnikom, da on ili ona ima prioritete koje mi želimo, niti da li je njegovo ili njeno glasanje rezultat predstavničke demokratije ili političkih ustupaka. Stoga reprezentativna demokratija nije u stanju da u potpunosti odgovori na potrebe građanstva. Neposredna demokratija građankama i građanima ostavlja mogućnost da sami iznose svoje predloge svaki put kada smatraju da za tim postoji potreba. Ukoliko dovoljan broj njih određeno pitanje smatra vrednim potpisa, onda je i najviše zakonodavno telo u obavezi da ispoštuje volju građanstva. Čini se, dakle, da će demokratski sistem proizvesti najbolje rezultate ako postoji sprega između reprezentativne i direktne demokratije.

I Evropska unija, koja se smatra oličanjem moderne demokratije, takođe je dobijala kritike na račun nedostatka demokratske participacije. Usled toga, u Lisabonskom sporazumu ponuđen je novi demokratski instrument – Evropska građanska inicijativa (European Citizens Initiative – ECI). Inicijativa omogućava da milion građana i građanki EU direktno pozovu Evropsku komisiju na razmatranje inicijative koja je u njihovom interesu i istovremeno u nadležnosti EU.¹

Privedeni tekstovi u poglavlju *EU i komparativno pravo* predstavljaju razradu instrumenata neposredne demokratije na različitim nivoima vlasti – EU (na nivou naddržavne organizacije), Novi Zeland (na nacionalnom nivou), Kalifornija (na nivou federalnih jedinica), Bremen i Hamburg (na pokrajinskom i gradskom nivou). Istovremeno, oni predstavljaju primere dobre i loše prakse koji naglašavaju važnost direktnog i aktivnog učešća u kreiranju (političkog) života i donošenju političkih odluka – od pošumljavanja opštine do inicijative za donošenje ili izmene zakona. Primeri Bremena i Novog Zelanda pokazuju podrobno razrađeno zakonodavstvo i precizno određuju

¹ Više o Evropskoj građanskoj inicijativi na sajtu www.uticaj.rs.

procedure, što treba da doprinese efikasnom postupanju, dok su slučajevi Hamburga i Kalifornije primeri kako se i posredstvom instrumenata neposredne demokratije ne moraju nužno uvek postići najdemokratskiji rezultati – rezultati koji donose dobrobit većini.

O instrumentima neposredne demokratije u drugim zemljama možete se informisati putem sajta www.uticaj.rs. Ovom prilikom zahvaljujemo se svim autorima koji su dali saglasnost za prevođenje svojih radova o neposrednoj demokratiji i kancelarijama Hajnrih Bel širom Evrope koji su omogućili da se, uz naš mali doprinos, građanstvo Srbije upozna sa ovim delima na srpskom jeziku.

*Tekstove u ovom poglavlju prevele i priredile
Hana Čopić i Nina Đurđević Filipović*

3.2.

PISANJE PETICIJA EVROPSKOM PARLAMENTU

Pravo na podnošenje peticija je jedno od osnovnih prava građana i građanki Evrope:

Bilo koji građanin ili građanka može u bilo kom trenutku, da kao pojedinac ili u grupi, iskoristi svoje pravo na podnošenje peticije Evropskom parlamentu u skladu sa članom 194 Ugovora o Evropskoj zajednici.

Bilo koji građanin ili građanka Evropske unije, ili neko sa boravištem u državi članici, može pojedinačno ili u grupi da se obrati Evropskom parlamentu peticijom čija tema mora direktno da se tiče te osobe ili osoba i da spada u domen nadležnosti Evropske unije. Bilo koja kompanija, organizacija ili udruženje takođe uživa pravo na peticiju koje garantuje Ugovor.

Peticija može biti u formi žalbe ili zahteva i može da se tiče javnih ili privatnih interesa. Peticija može da bude zahtev pojedinca, žalba ili primedba na način na koji se sprovodi zakon EU ili apel Evropskom parlamentu da zauzme stav po nekom pitanju. Pomenute peticije daju Evropskom parlamentu priliku da skrene pažnju na svaku vrstu kršenja ljudskih prava građana Evropske unije od strane države članice ili lokalnih vlasti ili drugih institucija.

Ko može da podnese peticiju?

Peticiju možete podneti ako ste:

- građanin ili građanka Evropske unije
- imate boravište u državi članici Evropske unije
- član ili članica udruženja, kompanije, organizacije (fizičko ili pravno lice) sa sedištem u državi članici Evropske unije.

Šta može da bude tema peticije?

Sadržaj peticije mora da bude u okviru nadležnosti ili odgovornosti Evropske unije, kao na primer:

- Vaša prava, navedena u Ugovorima, kao građanina ili građanke Evropske unije
- ekološka pitanja
- zaštita potrošača
- slobodno kretanje lica, robe i usluga, zajedničko tržište
- pravo na rad i socijalna pitanja
- uvažavanje profesionalnih kvalifikacija
- drugi problemi u vezi sa implementacijom EU zakona

Napomena: Peticije se ne tiču zahteva za pristup informacijama, niti se bave opštim komentarisanjem politike Evropske unije.

Peticija mora biti napisana na jednom od zvaničnih jezika Evropske unije.

Kako se šalje peticija?

Postoje dva načina za slanje peticije:

- poštom
- popunjavanjem formulara na internet stranici

Peticija bi trebalo da je napisana tako da smisleno objašnjava problem i da sadrži sve bitne činjenice a izostavlja suvišne. Trebalo bi da je napisana jasno i čitko i može joj se pridodati kratak opis problema.

Ukoliko peticiju šaljete poštom:

Ukoliko želite da peticiju predate u pisanoj formi (na papiru), ne morate da pratite neku strogu formu. Ipak, generalno Vaša peticija mora da:

- sadrži Vaše ime, državljanstvo i stalnu adresu (ukoliko je predlagač peticije grupa, onda mora da sadrži ime, državljanstvo, stalnu adresu predstavnika grupe ili prvog potpisnika);
- mora da bude potpisana.

Peticiji možete da dodate priloge, uključujući kopije dokumenata koje imate u vezi sa slučajem. Peticiju šaljete na sledeću adresu:

Evropski parlament
Predsednik Evropskog parlamenta
Rue Wiertz
B-1047 Brussels

Ukoliko peticiju šaljete putem internet stranice:

Ako želite da podnesete peticiju popunjavanjem formulara na internet stranici, trebalo bi da:

- pročitate informacije i instrukcije date na stranici o peticijama na veb sajtu Evropskog parlamenta i zatim
- popunite onlajn formular i pritisnete „pošalji“.

Ubrzo nakon što ste poslali peticiju koristeći onlajn formular, dobićete elektronsku potvrdu da je formular primljen. Peticija se zatim prosleđuje Odboru za peticije koji je nadležan za rukovođenje procesom prosleđivanja peticija i formulisanja preporuka i zaključaka za svaku peticiju. Peticije koje sadrže uvredljive reči ili nisu smislene, Odbor neće dalje obrađivati, niti će na njih odgovarati.

Svu dalju komunikaciju Odbor za peticije će obavljati redovnom poštom.

Ukoliko imate dodatne informacije ili dokumenta koje želite da priložite uz peticiju, pošaljite ih poštom (navedite broj peticije) na sledeću adresu:

Odbor za peticija
Sekretarijat
Predsednik Evropskog parlamenta
Rue Wiertz
B-1047 BRUSSELS

Pravila procedure Parlamenta Evropske unije

Deo VIII: Peticije

Pravilo 201: Pravo na peticiju

1. Svaki građanin i građanka Evropske unije i svako fizičko ili pravno lice koje ima prebivalište ili registrovanu kancelariju u državi članici, ima pravo da se, samostalno ili u grupi, Parlamentu obrati peticijom i to po pitanjima koja spadaju u nadležnost Evropske unije i koja se lično i neposredno tiču tog lica, odnosno grupe lica.

2. Peticije predate Parlamentu moraju da sadrže ime, državljanstvo i stalnu adresu svakog potpisnika ili potpisnice.
3. Ukoliko je peticiju potpisalo nekoliko fizičkih ili pravnih lica, potpisnici moraju da odrede predstavnika i zamenika predstavnika koji će se voditi kao (glavni) peticionar radi sprovođenja ovog člana.

Ukoliko nije određen predstavnik, onda se predstavnikom smatra prva potpisana osoba, ili neka druga odgovarajuća za tu funkciju, i tretira kao (glavni) peticionar.

4. Svaka osoba koja je potpisala peticiju u bilo kom trenutku može da povuče svoj potpis. Ukoliko podršku povuku svi potpisnici, peticija se smatra ništavnom i nevažećom.
5. Peticije moraju biti napisane na jednom od zvaničnih jezika Evropske unije. Peticije napisane na bilo kom drugom jeziku biće uzete u razmatranje samo ukoliko je peticionar dostavio prevod na jednom od zvaničnih jezika. Korespondencija Parlamenta sa peticionarom biće na jednom od zvaničnih jezika na koji je peticija prevedena. Kancelarija Evropskog parlamenta može da donese odluku da se peticije i korespondencija sa peticionarom obavljaju na nekom drugom jeziku koji se koristi u datoj državi članici.
6. Ukoliko je forma i sadržina peticije u skladu sa uslovima navedenim u paragrafu 2, peticije se registruju istim redosledom kako su i pristigle; one koje nisu u skladu sa paragrafom 2 biće sačuvane u dokumentaciji i peticionar će biti obavešten o razlozima za odbacivanje.
7. Registrovane peticije predsednik zatim prosleđuje nadležnom Odboru. Odbor potom određuje da li je peticija u skladu sa članom 227 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije.
Ukoliko Odbor odgovoran za datu peticiju ne može jednoglasno da donese odluku o tome da li je peticija u skladu sa članom 227 ili nije, smatraće se da je peticija ipak u skladu sa datim zakonom ukoliko najmanje četvrtina članova Odbora to zahteva.
8. Peticije koje Odbor smatra neprihvatljivim biće sačuvane u dokumentaciji; peticionar se obaveštava o odluci i razlozima odbacivanja. Ukoliko je moguće, peticionaru će biti ponuđen drugi način za rešavanje datog pitanja.
9. Nakon registracije, peticije po pravilu postaju javna dokumenta i ime peticionara kao i sadržaj peticije Parlament može objaviti u cilju transparentnosti.
10. Uprkos odredbama iz paragrafa 9, peticionar može da traži da se njegovo ili njeno ime ne objavljuje u cilju zaštite privatnosti, i u tom slučaju Parlament je obavezan da poštuje taj zahtev.

Ukoliko zahtev za anonimnošću peticionara sprečava istragu o žalbi, peticionar će biti konsultovan u vezi sa preduzimanjem narednih koraka.

11. Peticionar može da traži da njegova ili njena peticija bude obrađena kao poverljiv dokument, i u tom slučaju Parlament će preduzeti odgovarajuće mere da sadržaj peticije zaštiti od dostupnosti javnosti. Peticionaru će biti rečeno tačno pod kojim okolnostima te mere važe.
12. Ukoliko Odbor proceni da je to odgovarajuće, predmet može da preda ombudsmanu.
13. Peticije koje Parlamentu podnose osobe koje nisu građani Evropske unije niti imaju prebivalište u državi članici ili registrovanu kancelariju, biće posebno registrovane i zavedene kao dokumenti. Odboru nadležnom za peticije predsednik mesečno šalje izveštaj o takvim peticijama, naznačujući temu kojom se bave, a Odbor može da traži da pregleda one peticije koje želi da razmotri.

Pravilo 202: Razmatranje peticija

1. Prihvatljive peticije razmatraće Odbor u sklopu svojih redovnih dužnosti. Odbor obrađuje peticiju diskutujući na redovnim sastancima ili putem dopisa. Peticionari mogu biti pozvani da se priključe sastancima Odbora ukoliko je njihova peticija na dnevnom redu kao tema diskusije, ili oni sami mogu da traže da prisustvuju sastanku. Predsedavajući ima pravo da peticionarima da ili oduzme reč.
2. U odnosu na odobrene peticije, Odbor može da sačini sopstveni izveštaj o inicijativi, kao što je regulisano Pravilom 48 (1) ili da preda sažeti zahtev za rezolucijom Parlamentu ukoliko za to nema prigovora od strane Konferencije predsednika. Zahtevi za donošenje rezolucije unose se u predlog dnevnog reda polusesija koje se održavaju najkasnije osam nedelja nakon što je zahtev usvojen od strane Odbora. Zahtev se stavlja na glasanje i o njemu se ne diskutuje osim u situacijama kada Konferencija predsednika ne odluči da iznimno iskoristi pravilo 139.
U skladu sa Pravilom 49 i Aneksom VII, Odbor može da zahteva mišljenje drugih odbora čije se nadležnosti tiču pitanja koja se razmatraju.
3. Za delove izveštaja koji se posebno tiču primene ili interpretacije zakona Unije ili predloženih izmena postojećih zakona, odbori koji su nadležni za te teme biće pozvani na saradnju, a u skladu sa Pravilom 49 (1) i prvom i drugom stavkom Pravila 50. Nadležni odbor prihvatiće, bez glasanja, predloge koji se odnose na delove zahteva za rešavanje a koji su dobijeni od odbora nadležnog za pitanja na koji se zahtev odnosi i koji odlučuje o primeni ili tumačenju prava Evropske unije ili izmenama datog zakona. Ukoliko glavni i odgovorni Odbor za peticije ne prih-

vati date predloge, pomoćni odbor ih može da direktno izneti na plenarnoj sednici Parlamenta.

4. Biće obezbeđen elektronski način registracije putem koga građani i građanke mogu da daju ili uskrate podršku nekoj inicijativi stavljanjem svog elektronskog potpisa na prihvatljive i registrovane inicijative.
5. U slučajevima kada istražuju peticije, utvrđuju činjenice ili traže rešenja, odbori mogu organizovati posete državi članici ili određenom regionu obuhvaćenom peticijom.
6. Odbor može od Komisije da zatraži pomoć posebno u vezi sa informacijama o primeni ili pravilnom sprovođenju zakona Unije i informacije ili dokumenta koja su relevantna za peticiju. Predstavnici Komisije pozvani su da učestvuju u sastancima odbora.
7. Odbor može da traži od predsednika da prosledi mišljenje ili preporuku Odbora Komisiji, Savetu ili vlastima date države članice kako bi se preduzele određene mere ili pronašao odgovor na određeno pitanje.
8. Odbor informiše Parlament svakih šest meseci o rezultatima svojih razmatranja. Odbor će posebno informisati Parlament o merama koje je preduzela Komisija ili Savet po pitanju prosleđenih peticija.
9. Odbor obaveštava peticionara o odluci koju je doneo kao i o razlozima za takvu odluku.

Kada se završi razmatranje prihvatljive peticije, ona se proglašava rešenom i peticionar se obaveštava o tome.

Pravilo 203: Obaveštavanje o peticiji

1. Parlament će biti obavešten o registrovanim peticijama, u skladu sa Pravilom 201 (6), kao i o glavnim odlukama o procedurama koje treba pratiti u odnosu na određene peticije. Pomenuto obaveštavanje Parlamenta biće uneto u zapisnik zasedanja.
2. Naslov i kratak opis teksta registrovanih peticija, kao i tekst sa mišljenjima i najbitnijim odlukama prosleđenim u vezi sa utvrđivanjem činjeničnog stanja u vezi sa peticijom, biće dostupni javnosti putem baze podataka, pod uslovom da je peticionar saglasan sa tim. Poverljive peticije će se čuvati u arhivu Parlamenta gde će poslanici i poslanice moći da imaju uvid u njih.

Novi Zeland – Podnošenje peticija Donjem domu

Uvod (o peticijama)

Pitanje: Šta je to peticija?

Odgovor: Potpisani zahtev za preduzimanje određenih mera od strane Doma.

Peticija je dokument namenjen isključivo Donjem domu koji je potpisala jedna ili više osoba i zahteva da Dom preduzme jasno definisane mere po pitanju javne politike ili zakona, ili da obradi javnu ili privatnu žalbu.

Pitanje: Ko može da inicira ili potpiše peticiju?

Odgovor: Svako može da potpiše peticiju.

Svako bez obzira na uzrast može da podnese peticiju Donjem domu, uključujući i korporacije i nekorporativna tela koja imaju status pravnog lica.

Pitanje: Da li bi i Vi trebalo da napišete peticiju Domu?

Odgovor: Možete se obratiti Domu peticijom ukoliko ste već iskoristili sve druge opcije.

Pisanje peticije Domu trebalo bi da bude poslednja opcija. Kada nema drugog načina, ili kada su već iskorišćena druga sredstva omogućena Zakonom, možete da se obratite Domu peticijom.

Termini korišćeni u ovoj publikaciji

Glavni peticionar – osoba kao predstavnik organizacije koja pokreće peticiju. Glavni peticionar je uglavnom osoba koja je inicirala ili organizovala peticiju i koju određeni odbor poziva da predoči dodatne informacije o peticiji.

Povedite računa da je ova osoba jasno naznačena na peticiji. Ova knjižica pisana je pod pretpostavkom da ste Vi glavni peticionar.

Zahtev – Sažeta izjava kojom se objašnjava koje mere peticionar očekuje da Dom preduzme.

Uvodno pismo – Deo peticije u kojoj je naznačen glavni peticionar, poslanik koji predstavlja peticiju i sadrži tekst zahteva (Formular OC 1).

Formulari na kojima se prikupljaju potpisi – Formular na kome je naznačeno kome je

peticija upućena (tj. Donjem domu), zahtev peticije, i takođe naznačeno mesto gde se upisuju potpisi (Formular OC 2).

Pravna sredstva – Pravne mere koje su garantovane Zakonom kao način postupanja po peticiji. Uključuju i mogućnost da ombudsman istraži slučaj.

Poslanik koji predstavlja peticiju – Poslanik koji je prihvatio da Vašu predstavi peticiju i u tom svojstvu potpisuje uvodno pismo.

Pisarnica – Sekretarijat Donjeg doma. Institucija koja je odgovorna za proveravanje peticija u odnosu na odredbe Poslovnika (pravila i procedure Donjeg doma) i za pružanje podrške članovima relevantnog odbora u obradi peticija.

Ombudsman – Kancelarija ombudsmana može da istražuje i razmatra odluke, preporuke ili predložene mere koje se tiču administracije u vladinim telima, organizacijama pri vladi i lokalnim vlastima. Na sajtu www.ombudsmen.govt.nz možete dobiti informacije da li Vaš slučaj spada u njihovu nadležnost ili ne, ili u kancelarijama u Velingtonu, Okladnu ili Krajstčerču, ili pismenim putem PO Box 10-152, The Terrace, Wellington.

Kako pripremiti peticiju

Šta treba napisati

Razmatranje svih ponuđenih pravnih sredstava: Proverite koji su sve pravni lekovi mogući, uključujući i obraćanje ombudsmanu. Peticija neće biti prihvaćena ukoliko niste iscrpeli sve druge opcije ili ukoliko je problemu koji se predstavlja peticijom u stvari mesto na sudu. Ovo ograničenje odnosi se i na situacije kada imate pravo žalbe na presudu ili čekate presudu.

Kako napisati zahtev: Zahtevi moraju da budu na engleskom ili maorskom jeziku; obraćajte se sa poštovanjem i umerenim tonom; tražite od Donjeg doma da preduzme jasne mere; ne pišite o stvarima koje nisu tema peticije.

Provera zahteva: Kontaktirajte pisarnicu da proverite da li Parlament (u ovom sazivu) nije već odlučivao o nekoj peticiji sa sličnim zahtevom/sadržajem. (Kontakt: 04 471 9999; poštanska adresa: Kancelarija službenika Donjeg doma Parlamenta, Velington; imejl petitions@clerk.parliament.govt.nz)

Priprema uvodnog pisma za peticiju i potpis: Potpišite uvodno pismo (vidi Formular OC 1) i naznačite kontakt adresu na koju treba da se šalju odgovori u vezi so peticijom.

Ukoliko peticija potiče od korporacije ili nekorporativne organizacije, zvanično ovlašćeno lice mora da potpiše prednji deo formulara predate peticije u ime organiza-

cije, tj. korporacije.

Ukoliko je organizacija deo korporacije van Novog Zelanda, ovlašćeni advokat može da potpiše prednji deo formulara predate peticije.

Pisanje zahteva: U uvodnom pismu zahteva peticije pišite čitko ili ih iskucajte.

Priprema formulara na kojima će se upisivati potpisi i prikupljanje potpisa: Pri sakupljanju potpisa na formularima potpisnici nisu obavezni da napišu adresu; osim lica koja žele da podrže peticiju, a usled objektivnih okolnosti, nisu u stanju da potpišu peticiju (osoba koja potpisuje za osobu koja želi da potpiše ali nije u mogućstvu mora da navede tu činjenicu pored potpisa); potpisi moraju da budu originalni – u obzir se neće uzimati fotokopija, faks, skeniran, nalepljeni ili drugačije stavljeni na papir).

Peticije koje nisu valjane:

Neke od okolnosti pod kojima će peticije biti odbačene navedene su u nastavku.

- Peticije moraju da budu upućene direktno Donjem domu. Peticije koje su adresirane na Generalnog guvernera, ministrie ili bilo koje drugo telo ili osobu, nisu parlamentarne peticije i stoga su neprihvatljive.
- Pitanja koja su u nadležnosti ombudsmana. Ukoliko je pitanje kojim se Vaša peticija bavi nešto što bi trebalo da istraži ombudsman, onda se prvo morate obratiti njemu ili njoj.
- Prvo morate iskoristiti sve pravne lekove. Peticija neće biti prihvaćena ukoliko prvo niste iskoristili sve pravne lekove ili ukoliko pitanje formulisano u peticiji treba rešavati na sudu. Ovo ograničenje odnosi se i na situacije kada imate pravo žalbe na presudu ili čekate presudu.
- Vaša peticija se mora razlikovati od ranijih peticija koje je Dom već razmatrao. Ukoliko je sadržaj peticije isti kao u nekoj prethodnoj peticiji koju je Parlament (u trenutnom zasedanju) već razmatrao i o njoj je doneo odluku, ona će svakako biti odbačena. Takva peticija možda može da bude prihvaćena ukoliko su prikupljeni novi dokazi u odnosu na njeno prethodno razmatranje.

Predstavljanje peticije

Uloga poslanika

Poslanici predstavljaju peticije Domu: Kada je peticija u potpunosti spremna, zatražićete od poslanika iz Vaše izborne jedinice da je predstavi.

Poslanik predstavlja peticiju tako što je predaje službeniku pisarnice.

Predstavljanje peticije ne znači da se poslanik slaže sa njenom sadržinom.

Poslanik nije obavezan da predstavi peticiju.

Poslanik koji predstavlja peticiju dužan/na je da potpiše uvodno pismo (vidi formular OC 1).

Uloga službenika Doma

Peticije proverava službenik pisarnice. Nakon što mu je peticija predata, on je proverava. Ukoliko je Vaša peticija u skladu sa pravilima naznačenim od strane Doma, biće predstavljena. Ukoliko peticija nije u skladu sa pravilima, biće vraćena poslaniku.

Predstavljanje peticije Domu

Peticije se predaju odboru, a Dom se obaveštava o tome. Nakon što je peticija predstavljena, predaje se određenom odboru čija je delatnost relevantna za pitanje peticije.

Predstavljanje predatih peticija uglavnom je prva stavka dnevnog reda nakon 14 časova tokom svakog zasedanja. Službenik pisarnice čita ime glavnog peticionara i kratak opis zahteva svake peticije. Nema rasprave.

Kroz kakav proces prolazi peticija?

Kako odbori razmatraju peticiju?

Odbori mogu tražiti dodatne podneske: Kada je Vaša peticija predata odboru, na njemu je da odluči kako će postupati sa njom nadalje. Moguće je da će od Vas tražiti dodatne informacije (podnesak). Može se tražiti i da dodatno objasnite specifičnu prirodu peticije. Podnesak morate predati u pismenoj formi. Odbor takođe može tražiti podneske od vladinih tela i drugih relevantnih strana.

Dodatne informacije odbori mogu i da dobiju usmenim putem: Odbori mogu i da saslušaju predstavljanje dokaza. Ukoliko želite da dobijete priliku da im se lično obratite, jasno napišite to u podnesku. Očekuje se da sami platite putne i druge troškove u vezi sa izlaganjem.

Dodatne informacije o pisanju podneska: Besplatan primerak izdanja *Kako napisati podnesak za parlamentarni odbor* možete naći u Pisarnici ili na **www.parliament.nz**

Dodatna pitanja službeniku pisarnice: Ukoliko imate bilo kakva dodatna pitanja u vezi sa razmatranjem Vaše peticije od strane odbora, pošaljite ih odborniku.

Predlozi odbora: Kada je reč o izveštavanju Donjem domu o peticiji, odbor ima nekoliko opcija. Među njima su: izveštaj sa preporukama i izveštaj bez preporuka; ukoliko je peticija razmatrana zajedno sa nekom drugom stavkom dnevnog reda, odbor može da uvaži i da peticiju priključi izveštaju o toj stavci. Ukoliko odbor ne sačini ni

jednu preporuku, neće biti preduzete dalje mere po pitanju Vaše peticije.

Bićete obavешteni o predstavljanju Vaše peticije: Nakon predstavljanja izveštaja o peticiji Domu, odbornik će Vas obavestiti o rezultatu svog razmatranja.

Slanje izveštaja Vladi

Mere Vlade po pitanju dobijenih izveštaja o peticijama: Svaki izveštaj sa preporukama određenog odbora Vladi, upućuje se Vladi. Ukoliko ih je preduzela, Vlada mora da izvesti o kojim merama za sprovođenje preporuka je reč. Izveštaj Vlade mora da bude sačinjen u roku od 90 dana od dana predstavljanja izveštaja odbora. Vladin izveštaj o peticiji predstavlja se Donjem domu u formi parlamentarnog dokumenta (Vladin dokument kojim se najavljuju nove politike i mere koje će biti preduzete). Odštampan je i dostupan preko veb sajta parlamenta.

Peticije

Šta se dešava sa peticijom kada istekne mandat Parlamenta?

Pri isteku mandata Parlamenta svi poslovi koji bi trebalo da budu završeni pred Donjim Domom, uključujući i poslove određenih odbora, nastavljaju se sa radom novog saziva Parlamenta. Ukoliko se Vaša peticija nalazi pred određenim odborom, i ona će morati da sačeka zasedanje novog saziva, a zatim će novi saziv parlamenta odlučiti da li će je razmatrati. Ukoliko nakon promene saziva Vaša peticija nije obnovljena, možete da ponovo podnesete istu peticiju.

Dodatne informacije

U Apendiksu 3 nalazi se ceo proces za podnošenje peticija izlistan u odnosu na redosled dešavanja. Ukoliko su Vam potrebne dodatne informacije o proceduri, konsultujte se sa glavnim referentom u pisarnici Donjeg doma, (04) 471 9999.

Publikacije na internet stranici

Kancelarija službenika izdaje razne materijale o radu Parlamenta. Možete ih naći na internet stranici **www.parliament.nz**.

Apendiks 1

(Formular OC 1)

Uvodno pismo – preporučeni format

Donjem Domu

Podnosilac peticije: IME (MOLIMO VAS DA PIŠETE ČITKO)

ADRESA: (MOLIMO VAS DA PIŠETE ČITKO)

POTPIS:

I - NAVEDITE BROJ – DRUGIH

Sa poštovanjem tražimo:

- *Da* -

Apendiks 2

(Formular OC 2)

Formular za potpise – preporučeni format

Donjem Domu

(SPISAK ZAHTEVA)

Ovaj formular treba da bude predat zajedno sa formularom OC 1 ili sličnim formularom upućenom Donjem domu, sa imenom i adresom osobe koja preuzima svu dalju komunikaciju u vezi sa peticijom.

Apendiks 3

1. Glavni peticionar započinje peticiju, prikuplja potpise i potpisuje peticiju.
2. Pisarnica daje savete.
3. Peticionar stupa u kontakt sa članom Parlamenta koji će predstaviti peticiju.
4. Peticija se dostavlja pisaru i proverava.
5. Ukoliko peticija nije u skladu sa propisima...
6. ...Peticija se vraća poslaniku.
7. Ukoliko peticija ispunjava sve formalne uslove...
8. Peticija se predstavlja i dodeljuje određenom odboru.
9. Moguće je od glavnog peticionara i potpisnika/zainteresovanih strana tražiti dodatne podneske.
10. Odbor razmatra peticiju.
11. Odbor može Donji dom da izvesti o peticiji i preporuči koje mere da se preduzmu.
12. Ukoliko odbor ne da preporuku...
13. Peticija se tu okončava?
14. Ukoliko odbor da preporuku...
15. ...peticija se predstavlja Vladi.
16. Vlada je obavezna da u roku od 90 dana od predstavljanja preporuka odbora izvesti o merama preduzetim (ako ih preduzima) u cilju sprovođenja preporuka odbora.

Zakon o peticijama**Zakon o postupanju sa peticijama posredstvom bremenskog građanstva**

Senat-gradski parlament objavljuje sledeći zakon koji je doneo parlament Slobodnog grada Bremena-pokrajinski parlament:

§ 1 Pravo na peticiju

- (1) Svako ima pravo da se zajedno ili udružen sa drugima pismeno obraća parlamentu sa molbama, žalbama, predlozima i kritikama. Garantuje se pristup pravu na peticije bez barijere u smislu bremenskog Zakona o izjednačavanju mogućnosti osoba sa invaliditetom i u tu svrhu objavljenim pravnim propisima.
- (2) Peticije se mogu odnositi na vršenje, odnosno propuštanje vršenja nadležnosti
 1. Senata;
 2. vlasti pokrajine ili gradske opštine Bremen;
 3. tela, ustanova i javnih fondacija pod nadzorom pokrajine ili gradske opštine Bremen;
 4. privatnih preduzeća ili drugih nosioca javnih ovlašćena pod većinskim učešćem pokrajine ili gradske opštine Bremen, ukoliko vrše javne poslove;
 5. privatnih preduzeća ili drugih nosilaca javnih ovlašćenja ukoliko su upoznati sa obavljanjem javnih zadataka i peticija se tiče ispunjavanja tih zadataka.
- (3) Privatna pravna lica imaju pravo na peticiju. Javnim pravnim licima pripada pravo na peticiju ukoliko se peticija odnosi na predmet njihove objektivne nadležnosti.
- (4) Ako su lica smeštena u institucije u kojima im je oduzeta sloboda da koriste pravo na peticiju, njihove peticije se bez kontrolisanja, posredstvom uprave te ustanove, prosleđuju parlamentu. Isto važi i za vraćanje pošte tim licima od strane parlamenta.
- (5) Peticija se može podneti u ime trećeg lica i bez naloga trećeg lica, kada postoji dovoljan dokaz o postojanju njegove/njene saglasnosti i kada nije u suprotnosti sa interesima tog trećeg lica.
- (6) Niko ne sme biti oštećen zbog korišćenja prava po ovom zakonu.

§ 2 Forma peticije

- (1) Peticije se mogu podneti u pismenom obliku ili se mogu pismeno zabeležiti u kancelariji odbora za peticije. Zahtev mora da sadrži lične podatke (ime i prezime) podnosioca ili podnositeljke zahteva i njihove potpise.
- (2) Elektronska forma ima pravnu snagu pisane forme u slučajevima kada sadrži lične podatke (ime i prezime) autora, poštansku adresu i kada se koristi kompletno popunjen formular dat na internetu.

§ 3 Ne uzimanje u razmatranje zahteva peticije i ukor

- (1) Od razmatranja zahteva peticije se može odustati kada:
 1. nije potpisana ili nije podneta posredstvom formulara koji je parlament objavio na internetu;
 2. ne sadrži ime i prezime i kompletnu adresu podnosioca ili podnositeljke peticije, ili je adresa nečitka;
 3. ne sadrži konkretan zahtev ili raspoznatljiv smisleni kontekst;
 4. ima uvredljiv, prisilan sadržaj ili neobjektivan zahtev;
 5. uperena je protiv trećeg lica i nije podneta u javnom interesu;
 6. po sadržaju ili formi sadrži posredu krivičnih zakona ili njeno ispunjenje predstavlja povredu krivičnih zakona;
 7. ne sadrži nove elemente u odnosu na peticiju o kojoj je već odlučeno;
 8. se peticijom traži samo informacija.
- (2) Peticije koje spadaju u nadležnost parlamentarnog Odbora za peticije, Odbor prosleđuje nadležnim organima ukoliko to odobri podnosilac ili podnositeljka peticije.

§ 4 Odbor za peticije

- (1) Pokrajinski parlament formira odbor za peticije na pokrajinskom nivou i gradska skupština formira odbor za peticije na gradskom nivou. Obe skupštine biraju članove i zamenike članova odbora.
- (2) Peticije koje spadaju u nadležnost pokrajinske vlasti rešava Pokrajinska skupština. Peticije koje spadaju u nadležnost grada rešava Gradska skupština.
- (3) Sve peticije treba proslediti nadležnom Odboru za peticije na postupanje.

§ 5 Prava odbora za peticije

- (1) Odbor za peticije ili član Odbora kome je delegirano rešavanje po peticiji, može da sasluša osobe koje podnose peticiju ili druge učesnike kao i da posećuje lice mesta.

Senat i pokrajinske vlasti na zahtev moraju usmeno ili pismeno izvestiti Odbor za peticije ili članove odbora kojima je delegirano rešavanje po peticiji. Pored toga, nadležni član Senata ima obavezu da na zahtev odbora za peticije da na uvid akte ili druga dokumenta, da u svako doba omogući pristup javnim institucijama kojima upravlja, da saopštava sve neophodne informacije i da pruži administrativnu pomoć.

- (2) Za organe, ustanove i javne fondacije analogno važi odeljak 1, ukoliko podležu pokrajinskom nadzoru.
- (3) Ukoliko se peticija tiče vršenja, odnosno propuštanja vršenja konkretnih dužnosti javnih preduzeća ili drugih nosioca javnih ovlašćenja, ukoliko su upoznati sa ispunjavanjem njihovih dužnosti i peticija se tiče ispunjavanja tih dužnosti, Senat je obavezan da odboru za peticije na zahtev pruži usmene ili pisane informacije.
- (4) Kada je reč o peticijama od opšteg interesa, Odbor za peticije može tražiti stav nadležnog izaslanika ili nadležnog odbora ili komiteta.
- (5) Stavovi, izveštaji i informacije prosleđuju se u roku od četiri sedmice. Izuzetno, uz obrazloženje o potrebi produženja roka, može se odobriti produženje roka. Ukoliko bi zbog prirode zahteva peticije trebalo postupati po hitnom postupku, rok za zauzimanje stava može biti skraćen i to na maksimum nedelju dana.
- (6) Odboru za peticije treba dati neophodne lične podatke podnosilaca i podnositeljki peticije kao i lične podatke trećih zainteresovanih lica u postupku.
- (7) Povodom peticije Odbor za peticije ili član odbora kome je delegirano rešavanje po peticiji mogu da posete istražni zatvor ili ustanove za izvršenje sankcija kao i institucije socijalnog rada i zdravstva pokrajine ili gradske opštine Bremen u svako doba i bez prethodne najave. Pri tom mora postojati mogućnost da se razgovara sa bilo kojim licem koje se tu zatekne, bez prisustva drugih kao i mogućnost obilaska svih prostorija. Nadležni član Senata mora biti unapred obavešten o ovakvim postupcima koje Odbor za peticije, odnosno član odbora namerava da preduzme.
- (8) Ukoliko tokom rešavanja peticije Odbor za peticije dođe do saznanja koja nisu izričito obuhvaćena zahtevom podnosioca peticije, ali koja su usko povezana sa peticijom, parlamentarno ispitivanje se može proširiti i na taj segment.

§ 6 Dostava ličnih podataka

Odbor za peticije može da, u svrhu izvršavanja svojih ovlašćenja, lične podatke dostavi Senatu i drugim telima ukoliko postoji pretpostavka da postoji saglasnost podnosioca peticije o prosleđivanju i ako prosleđivanje podataka nije u suprotnosti sa očito pretežnim interesima lica čiji se podaci prosleđuju, a koje treba zaštititi.

§ 7 Privremena regulacija

Ukoliko se zahtev peticije odnosi na neposredno predstojeću meru čije bi izvršenje osujetilo ili umnogome otežalo da se zahtevu izađe u susret, Odbor za peticije telo koje izvršava meru može da zamoli za odlaganje mere.

§ 8 Obrada masovnih i zbirnih peticije

- (1) Masovne peticije su one peticije kod kojih se barem 30 podnosilaca i podnositeljki obraćaju parlamentu sa istim zahtevom, a kao pokretač peticije nije navedeno ni jedno lice niti grupa lica. Masovne peticije se smatraju jednom peticijom. Potpisnice i potpisnici se posmatraju brojčano. Pojedinačno izveštavanje o odluci Odbora za peticije može se zameniti saopštenjima za štampu ili objavama.
- (2) Zbirne peticije su one peticije kod kojih se parlamentu obraća najmanje 30 lica sa istom molbom, i jedno lice ili grupa lica se pojavljuju kao podnosioci peticije. O obradi zbirne peticije biće obavешteni podnosioci peticije. Kod spiskova sa potpisima koji predstavljaju peticiju za sebe, pojedinačno obavешtavanje obavieće se obavешtavanjem prvog potpisnika ili potpisnice ukoliko nije imenovano lice koje se smatra podnosiocem peticije.

§ 9 Javne peticije

- (1) Javne peticije su zahtevi od opšteg interesa upućene parlamentu koje uz saglasnost podnosioca mogu biti objavljene na internet stranici parlamenta. Ove peticije Odboru za peticije može dostaviti svako, pojedinačno ili zajedno sa drugima, uz korišćenje za to predviđenog elektronskog formulara. Ovim članom se ne ustanovljava pravo na objavljivanje javnih peticija kao takvo.
- (2) Objavljivanjem javne peticije, druga lica ili grupe lica preko interneta dobijaju priliku da potpisuju peticije ili da daju doprinos diskusiji o zahtevu peticije.
- (3) Javne peticije obrađuju se kao jedna peticija (zbirna peticija).
- (4) Javna peticija, uključujući i njeno obrazloženje, neće se dozvoliti ukoliko:
 1. ne ispunjava zahteve iz odeljka 1;
 2. sadrži lične molbe ili uvrede;
 3. vređa ljudsko dostojanstvo;
 4. sadrži očito pogrešne, nakaradne, diskriminišuće, rasističke ili uvredljive stavove;
 5. je zahtev očito neobjektivan ili sastavljač peticije polazi od pogrešnih pretpostavki;
 6. poziva na vršenje krivičnih dela ili povredu javnog reda i zakonskih propisa ili se peticijom zahtevaju mere koje su protivne ustavnom poretku ili običajima;

7. sadrži zaštićene informacije, meša se u lična prava osoba, primera radi, navođenjem imena, reklamira komercijalne proizvode ili postupke ili sadrži nekakvu drugu reklamu;
 8. sadrži linkove koji vode na druge veb stranice;
 9. se obraća parlamentu jezikom kojim se narušava dostojanstvo parlamenta;
 10. nije sastavljena na nemačkom jeziku.
- (5) Parlament može odustati od objavljivanja javne peticije. To naročito važi kada:
1. je Odbor za peticije već tokom postojećeg mandata u nekoj stvari koja ima isti ili sličan predmet, već doneo odluku, a nisu izneti nikakvi novi elementi od značaja za promenu odluke;
 2. peticija koja ima isti zahtev se već nalazi na parlamentarnom ispitivanju;
 3. je peticija podesna da optereti socijalni mir, međunarodne odnose ili međukulturni dijalog ili
 4. će peticija očitno biti bezuspešna.
- (6) Za priloge diskusiji o javnoj peticiji kao i potpise važe analogno isti zahtevi kao i za peticiju.
- (7) Za vreme roka za potpisivanje spiskovi sa potpisima ili forum za diskusije mogu biti zatvoreni pre isteka roka ukoliko se više ne obezbeđuje objektivna diskusija ili u značajnoj meri postane neophodno da se prilozi brišu zbog kršenja pravila.
- (8) Javnost će na internetu biti obaveštena o rezultatu peticionog postupka.
- (9) Peticija koja nije objavljena će u daljem postupku biti tretirana kao peticija koja nije javna. Podnosioci peticije biće obavešteni na odgovarajući način.

§ 10 Većanje o molbama i zahtevima izraženim u peticiji

- (1) Savetovanja odbora za peticije po pravilu nisu javna.
- (2) Odbor može da odluči o javnosti svog savetovanja kada se time ne ugrožavaju prava ili interesi trećeg lica i podnosilac odnosno podnositeljka peticije se sa tim složi.
- (3) O javnim peticijama se po pravilu savetuje javno. Slušanja u tim molbama i zahtevima dešavaju se redovno na javnoj sednici.
- (4) Članovi Odbora za peticije i sva ostala lica koja učestvuju u nejavnom peticionom postupku imaju dužnost čuvanja tajne i po prestanku dužnosti u Odboru za peticije.

§ 11 Zaključne preporuke

- (1) Odbor za peticije pokrajinskog parlamenta okončava svoju delatnost u pojedinačnom slučaju, osim kada su ispunjene pretpostavke iz člana 3, preporukom Pokrajinskom

parlamentu, a odbor za peticije Skupštine grada preporukom Gradskoj skupštini. Preporuka sadrži kratko pismeno obrazloženje čiji tekst treba da uzme u obzir interese podnosioca i podnositeljke peticije i drugih privatnih učesnika i da ne dozvoli donošenje bilo kakvih zaključaka o tim licima.

- (2) Preporuka se stavlja na dnevni red naredne sednice parlamentarne, odnosno Gradske skupštine.

§ 12 Odluke u vezi sa peticionim zahtevima i molbama

- (1) Parlamentarna skupština može da
 1. peticiju prosledi Senatu uz molbu za pomoć;
 2. zahteva od Senata da podnosioca odnosno podnositeljku peticije iscrpno i razumljivim jezikom informiše o pravnom i objektivnom stanju stvari;
 3. odboru za peticije naloži da ponovi ispitivanje;
 4. preduzme parlamentarnu inicijativu;
 5. peticiju proglasi zaključenom;
 6. peticiju stavi na znanje Senatu, parlamentarnim grupama, izaslanicima ili stručnim odborima;
 7. peticiju odbaci kao neosnovanu.
- (2) Ako se peticija, shodno stavu 1 tačka 1 ovog člana, prosledi Senatu sa molbom za pomoć, ovaj je dužan da u roku od četiri sedmice izvesti o tome šta je preduzeo po osnovu date peticije i u drugim istim, odnosno sličnim slučajevima. Ukoliko se Senat ne odazove na molbu za pomoć, nadležna senatorka ili senator na zahtev Odbora za peticije to mora da obrazloži usmenim putem.
- (3) Diskusija o preporuci se održava pre glasanja u parlamentu samo ukoliko to zahteva jedna parlamentarna grupa.

§ 13 Obaveštavanje podnosioca ili podnositeljke peticije

Predsednik ili predsednica nadležnog odbora za peticije obaveštava podnositeljku ili podnosioca peticije o odluci parlamenta i pri tom navodi najvažnije razloge za tu odluku.

§ 14 Izveštaj o radu odbora za peticije

Nadležni odbor za peticije podnosi izveštaj Parlamentarnoj, odnosno Gradskoj skupštini.

§ 15 Nezaključene peticije

Peticije koje na kraju mandata još nisu okončane, nastavljaju da se obrađuju u sledećem mandatu, bez obaveze podnošenja novog zahteva podnosioca peticije.

§ 16 Procedura

Bliža procedura postupanja po peticijama reguliše se propisom koji donosi Odbor za peticije.

§ 17 Stupanje na snagu

- (1) Zakon stupa na snagu 1. januara 2010.
- (2) Istovremeno, van snage se stavlja Zakon o postupanju sa peticijama usvojen od strane bremenskog parlamenta od 26. marta 1991. godine sa poslednjim izmenama od 27. novembra 2007.

Ustav Kalifornije, Član II**Odeljak 1:**

Sva politička moć je u narodu. Vlast se formira zarad njegove zaštite, bezbednosti i dobrobiti, i on ima pravo da je menja ili reformiše kada opšte javno dobro to zahteva.

Odeljak 2:

Građanin Sjedinjenih država koji ima više od 18 godina i stalno boravište u ovoj državi ima pravo glasa.

Odeljak 2.5:

Glas koji da glasač na izborima u skladu sa zakonima ove države biće uvažen.

Odeljak 3:

Zakonodavni organ će definisati značenje boravišta i obezbediti način registracije i slobodnih izbora.

Odeljak 4:

Zakonodavni organ zabranjuje nepravilne aktivnosti koje utiču na izbore i osiguraće diskvalifikaciju glasača koji su mentalno nesposobni, u zatvoru, ili na uslovnoj slobodi zbog presude za zločin.

Odeljak 5:

- a) Zakonodavno telo će se pobrinuti za primarne izbore za političke stranke, uključujući i otvorene primarne predsedničke izbore kada su kandidati na listi odobreni od strane Sekretara državnih poslova, jer je ustanovljeno da su uvaženi kao kandidati za predsednika SAD širom zemlje ili u celoj Kaliforniji, i oni čija su imena na listu kandidata stavljena putem peticije, izuzimajući bilo kog kandidata koji se povukao predavši pismeni zahtev za povlačenje kandidature.
- b) Politička partija koja je učestvovala u primarnim izborima za određenu poziciju ima pravo da učestvuje u opštim izborima za tu poziciju i neće joj biti onemogućeno da za opšte izbore kandiduje kandidata koji je dobio najviše glasova u odnosu na sve druge kandidate.

Odeljak 6:

- a) Sve sudske, školske, okružne i gradske uprave su nepartijske.
- b) Nijedna politička partije ili centralni komitet političke partije sme da odobrava, podržava ili da se protivi kandidatu za neku nepartijsku poziciju.

Odeljak 7: Glasanje je tajno.**Odeljak 8:**

- a) Inicijativa je pravo glasača da predlažu zakone i amandmane na Ustav (Kalifornije) i da ih prihvataju ili odbijaju.
- b) Inicijativa može da se predloži time što se Sekretaru državnih poslova predstavi tekst peticije za predloženi zakon ili amandman na Ustav, garantovano potpisan od strane petine glasača u slučaju kad je u pitanju zakon, ili 8 posto u slučaju ustavnog amandmana od ukupnog broja glasača koji su glasali na prethodnim izborima za Guvernera.
- c) Sekretar državnih poslova zatim zakon ili amandman stavlja kao predlog za glasanje na sledećim izborima koji se održavaju za ne manje od 131 dan nakon što je on odobren za izglasavanje ili za bilo koje specijalne izbore koji se održavaju širom Kalifornije pre regularnih izbora. Guverner može da raspiše vanredne izbore širom Kalifornije za inicijativu.
- d) Inicijativa koja se bavi više nego jednom temom ne može biti stavljena na glasanje niti imati nekog učinka.
- e) Mere uvedene i predviđene određenom inicijativom neće biti selektivno primenjivane na različitim teritorijama države u zavisnosti od dobijenih procenata glasova za određenu inicijativu na datoj teritoriji, veće se jednako primenjivati.
- f) Inicijativa neće sadržati alternativne ili kumulativne odredbe usled čega bi jedna ili više od ovih odredbi postala zakon zavisno od procenta glasova za ili protiv date mere.

Odeljak 9:

- a) Referendum je pravo glasača da odobre ili odbace zakone ili delove zakona, osim hitnih zakona, zakona za raspisivanje izbora, ili zakona kojima se regulišu porezi na imovinu ili finansije za regularne troškove države.
- b) Referendumsko pitanje podnosi se predavanjem peticije Državnom sekretaru u kojoj je naveden tekst predloženog zakona ili ustavnog amandmana i koji je garantovano potpisan od strane petine glasača u slučaju kad je u pitanju zakon, ili 8 odsto u slučaju ustavnog amandmana u odnosu na ukupan broj glasača koji su glasali na prethodnim izborima za Guvernera.
- c) Sekretar državnih poslova zatim predlog stavlja kao stavku za glasanje na sledećim izborima koji se održavaju za ne manje od 31 dan nakon što je predlog odobren za izglasavanje ili za bilo koje specijalne izbore koji se održavaju širom

Kalifornije pre regularnih izbora. Guverner za taj predlog može da raspiše i specijalne vanredne izbore širom Kalifornije.

Odeljak 10:

- a) Zakonska inicijativa ili referendum koji izglasa većina glasača stupa na snagu dan nakon izbora osim ukoliko sam predlog ne reguliše pitanje stupanja na snagu drugačije. Ukoliko je peticija za referendum napisana kako bi se promenio deo određenog zakona, ostatak zakona će odmah stupiti na snagu.
- b) Ukoliko su odredbe dva ili više predloga koja su prošla na glasanju suprotstavljene, biće uvažen onaj predlog koji je dobio više glasova.
- c) Zakonodavni organ može da promeni ili povuče zakone donesene referendumom. Može takođe da promeni ili povuče zakone donesene inicijativama uvođenjem novog zakona koji stupa na snagu tek nakon što ga odobre glasači na glasanju, osim ukoliko sam zakon donesen inicijativom ne dozvoljava amandmane ili povlačenje zakona bez prethodnog pristanka glasača.
- d) Pre nego što se počne sa sakupljanjem potpisa za inicijativu ili referendum, jedna kopija se predaje državnom tužiocu koji će, kako zakon nalaže, odrediti naziv i opis predloga.
- e) Zakonodavno telo će regulisati način na koji se sakupljaju potpisi, kako će peticija biti predstavljena i overena i kako će predlog biti podnet glasačima.

Odeljak 11:

- a) Pravo na inicijativu ili referendum glasači mogu praktikovati u svakom gradu ili okrugu po pravilima koja će odrediti zakonodavno telo. Osim u slučajevima navedenim pod b) i c) ovaj odeljak se ne odnosi na gradove koji imaju povelju.
- b) Inicijativa koja se odnosi na neki grad ili okrug neće uključivati ili isključivati bilo koji deo grada ili okruga u odnosu na sprovođenje mera ili učinaka/dejstva odredbi, a na osnovu odobravanja ili neodobravanja inicijative, ili na osnovu određenog procenta glasova koji podržavaju inicijativu od strane glasačkog tela u gradu ili okrugu ili bilo kojom delu istih.
- c) Inicijativa koja se odnosi na neki grad ili okrug neće sadržati kumulativne ili alternativne odredbe usled čega bi jedna ili više od ovih odredbi postala zakon zavisno od procenta glasova za ili protiv date mere.

Odeljak 12:

Glasačkom telu ili zakonodavnom telu se putem inicijativa amandmani na Ustav ili zakonski predlozi koji bilo kom pojedincu dodeljuju funkciju, ili imenuju ili identifikuju bilo koju privatnu firmu u obavljanju neke javne funkcije ili dobijanju moći ili obaveze, neće davati na glasanje niti će imati bilo kakvog učinka.

Odeljak 13:

Opoziv je pravo glasača da opozovu izabranog zvaničnika.

Odeljak 14:

- a) Proces opoziva državnog (kalifornijskog) zvaničnika započinje predavanjem peticije Sekretaru državnih poslova, kojom se navode razlozi za opoziv. Validnost navedenih razloga se ne uzima u razmatranje. Odobren je rok od 160 dana za prikupljanje potpisa.
- b) Peticiju za opoziv državnog zvaničnika (Kalifornije) mora potpisati 12 odsto glasačkog tela u odnosu na broj ukupnih glasova datih za tu poziciju na prethodnim izborima; takođe je neophodno da se u svih 5 okruga prikupi 1 posto potpisa u odnosu na broj ukupnih glasova za tu poziciju na prethodnim izborima. Broj potpisa za opoziv senatora, članova Skupštine, članova Odbora za poreze, i sudije drugostepenih i prvostepenih sudova mora činiti 20 posto od ukupnog broja glasova za tu poziciju na prethodnim izborima.
- c) Sekretar državnih poslova pratiće ukupan broj overenih potpisa koje je taj kancelarija dobila.

Odeljak 15:

- a) Glasanje za opoziv javnog zvaničnika i, ukoliko je neophodno, za izglasavanje novog zvaničnika, raspisaće guverner i ono će se održati u roku od 60 do 80 dana od datuma kad su overeni svi neophodni potpisi.
- b) Glasanje za opoziv održava se u roku od 180 dana od kada je overen neophodan broj potpisa, a kako bi moglo da se održi u isto vreme kad i sledeći regularni izbori u potpunosti ili delom u istoj oblasti gde se planira glasanje za opoziv, i to samo u slučaju da je najavljena izlaznost registrovanih glasača makar 50 odsto ukupnog biračkog tela koje ima pravo da učestvuje u glasanju za opoziv.
- c) Ukoliko većina glasa za opoziv, zvaničnik je smenjen sa funkcije, i ukoliko ima kandidata za zamenu onda onaj kandidat sa najviše glasova dolazi na mesto smenjenog zvaničnika. Sam zvaničnik za čiji opoziv se glasa ne može da bude među novim kandidatima za funkciju, niti će se kandidovati za neku funkciju u skladu sa pododeljkom d) Odeljka 16, Člana VI.

Odeljak 16:

Zakonodavno telo reguliše načine distribucije, dokumentovanje, overavanje potpisa, kandidature, i glasanje za opoziv.

Odeljak 17:

Ukoliko je iniciran opoziv Guvernera ili Sekretara državnih poslova, sve poslove u

vezi sa dužnostima sprovođenja procesa opoziva koje po pravilu imaju ove dve funkcije preuzima zamenik ili glavni finansijski kontrolor, u zavisnosti od poslova.

Odeljak 18:

Zvaničniku države (Kalifornije) koji nije opozvan glasanjem, država će nadoknaditi troškove koje je snosio lično i pravno. Naredni opoziv za datog zvaničnika ne može se podneti za manje od šest meseci nakon glasanja.

Odeljak 19:

Zakonodavni organ reguliše opoziv lokalnih zvaničnika. Ovaj odeljak se ne odnosi na okruge i gradove sa poveljama koje regulišu ovo pitanje.

Odeljak 20:

Mandati izglasanih pozicija koje reguliše ovaj Ustav, osim za članove zakonodavnog tela, počinju prvog ponedeljka nakon 1. januara posle izbora. Izbori će se održati tokom poslednje parne godine pre isteka mandata.

http://ballotpedia.org/wiki/index.php/Article_II,_California_Constitution

PRIMER LOŠE PRAKSE: HAMBURG

Građanstvo i reforma školstva – ja, moje, meni, mene

Solidarnost? Vrlo rado, ali samo u teoriji – u praksi, liberalno građanstvo ipak neće radije žrtvovati sopstvenu decu za opšte društveno dobro.

Dete ima šest godina. Njegovi roditelji – ona gimnazijska profesorka, on inženjer – dugo su se premišljali. Na kraju su, ipak, odlučili da se isele iz Gizinga (Giesing), minhenske radničke četvrti sa visokim postotkom migranata.

Novi stan nalazi se u kraju gde dobro situirane porodice žive u ljupkim kućicama gde se i budućim drugovima i drugaricama iz razreda uveče pred spavanje čitaju priče i gde je uobičajeno da potomstvo pohađa muzičke škole i kurseve slikanja. Društvo, kako glasi razlog selidbe, trebalo bi da postane bolje, ravnopravnije i pravičnije, ali ne na račun vlastitog deteta.

Odluka građanki i građana na referendumu u Hamburgu ne predstavlja rešenje problema lučkog grada, već ilustrativan izraz sukoba koji se tiče društva u celini i dugoročno preči socijalnoj strukturi. Reč je o fundamentalnom pitanju pravičnosti, ophođenju prema slabijima i pravoj ravnoteži između lične slobode i jednakosti. „Pravičnost u obrazovanju je odgovor na pitanje o pravičnosti u našem društvu“, rekla je ministarka za obrazovanje Anete Šavan (Anette Schavan) nedavno u jednom govoru. A upravo je o tome reč u Hamburgu – na veoma konkretan i životni način.

U lučkom gradu glasali su građani i građanke i to pre svega ono bogato, obrazovano građanstvo iz imućnih delova grada. Ostali se nisu pojavili na glasanju, nisu pokazali interesovanje ili možda nisu ni shvatili da se upravo tu pregovara o budućnosti svoje dece. Mobilizacija je pošla za rukom onima što bolje zarađuju.

Obrazovano građanstvo je, dakle, uspeo u tome da njihovi sinovi i kćerke ne moraju da uče više nego što je neophodno sa – iz njihove perspektive – slabijim, siromašnijim i po ocenama lošijim učenicima i učenicama u razredu – umesto kao što je planirano šest godina, deca će u Hamburgu u školskoj klupi i dalje provoditi zajedno samo četiri školske godine.

Zašto se to obrazovano građanstvo, koje je na izborima u najvećoj meri glasalo za crno-zelenu koaliciju, sada bori protiv onoga do čega je toj koaliciji stalo? Odgovor je istovremeno jednostavan i komplikovan: hamburški akademici drže palčeve integraciji stranaca, istim obrazovnim mogućnostima i socijalnoj pravdi, no samo dok to njih same

ništa ne košta ili pak dok se ti lični troškovi daju unapred izračunati.

Obrazovano građanstvo je doduše spremno da u odeljku supermarketa sa organskom hranom plati dvostruku cenu za šniclu ako je svinja zauzvrat mogla da proživi lepši život. Neće, međutim, žrtvovati vlastitu decu za opšte dobro.

Osnovna škola u trajanju od šest godina bi, pre svega, odgovarala slabijim – to je konsenzus. Strah koji obrazovanom građanstvu diše za vrat zasniva se na tome da će socijalno i materijalno slabi opet ograničiti šanse njihovoj deci – da će njihovi sinovi i kćeri sporije učiti zato što ih koče deca migranata.

Prevedeno iz teksta Zarine Pfaut (Sarina Pfauth)

20.07.2010.

<http://www.sueddeutsche.de/leben/buergertum-und-schulreform-ich-mich-meiner-mir-1.976965>

PREPORUKE

1. Uspostavljanje pravnog okvira kojim se postavljaju mehanizmi za postupanje po peticijama i drugim predlozima:
 - a) jasno definisani oblici forme za podnošenje peticija i predloga – pismena, usmena i elektronska peticija;
 - b) jasno definisani neophodni elementi peticija i predloga potrebni za identifikaciju podnosioca, a u skladu sa postignutim demokratskim standardima u oblasti prava na privatnost;
 - c) jasno definisani neophodni elementi zahteva iz peticije ili predloga;
 - d) rokovi za postupanje;
 - e) obaveza slanja odgovora podnosiocima peticija odnosno drugih predloga;
2. Postojanje, odnosno formiranje posebnih tela u predstavničkim organima na svim nivoima vlasti za razmatranje peticija i drugih predloga.
3. Uspostavljanje saradnje i efikasnog mehanizma razmene informacija između posebnih tela u predstavničkim organima svih nivoa vlasti:
 - a) razmena informacija o razmatranim peticijama i drugim predlozima između republičkih i pokrajinskih tela,
 - b) odnosno razmena informacija republičkih tela i tela u organima jedinice lokalne samouprave i
 - c) razmena informacija pokrajinskih tela i tela u organima jedinice lokalne samouprave sa teritorije pokrajine;
4. Uspostavljanje saradnje i efikasnog mehanizma razmene informacija između posebnih tela u predstavničkim organima svih nivoa vlasti i nezavisnih tela (Zaštitnik građana na republičkom i lokalnom nivou, Agencija za borbu protiv korupcije itd.).
5. Posebna tela u predstavničkim organima trebalo bi da deluju u cilju informisanja šire javnosti o svom postojanju, nadležnostima i dometima.

6. Analitička obrada informacija u cilju identifikovanja glavnih problema i prioriteta (za predstavljanje pred predstavničkim telom).
7. Posebna tela trebalo bi da redovno i javno informišu predstavničko telo o svom radu.
8. Posebna tela trebalo bi da podstiču građane na podnošenje peticija i predloga elektronskim putem (preko svoje internet stranice).
9. Posebna tela trebalo bi da razviju efikasnu saradnju sa nevladinim sektorom (razmena stručnih informacija, razmena informacija o društvenim problemima koje su identifikovale nevladine organizacije).

